

Povesti nemuritoare

EDITURA TINERETULUI

1 povești
nemuritoare

Povesti nemuritoare

Editura Tineretului

Coperta de CRINA IONESCU

Povestea lui Harap-Alb

AMU CICĂ ERA ODATĂ într-o țară un crai care avea trei feciori. Și craiul acela mai avea un frate mai mare, care era împărat într-o altă țară, mai depărtată. Și împăratul, fratele craiului, se numea Verde-împărat; și împăratul Verde nu avea feciori, ci numai fete. Mulți ani trecuse la mijloc de când acești frați nu mai avuseră prilej a se întâlni amîndoi. Iară verii, adică feciorii craiului și fetele împăratului, nu se văzuseră niciodată de când erau ei. Și așa veni împrejurarea de nici împăratul Verde nu cunoștea nepoții săi, nici craiul nepoatele sale: pentru că țara în care împărățea fratele cel mai mare era tocmai la o margine a pămîntului, și crăia istuilalt la altă margine. Și apoi, pe vremile acele, mai toate țările erau bînuite de războaie grozave, drumurile pe ape și pe uscat erau puțin cunoscute și foarte încurcate și de aceea nu se putea călători așa de ușor și fără primejdii ca în ziua de astăzi. Și cine apuca a se duce pe atunci într-o parte a lumii adeseori dus rămînea pînă la moarte.

Dar ia să nu ne depărtăm cu vorba și să încep a depăna firul poveștii.

Amu cică împăratul acela, aproape de bătrînețe, căzînd la zăcare, a scris către frăține-său, craiul, să-i trimită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoți, ca să-l lase împărat în locul său după moartea sa. Craiul, primind cartea, îndată chemă tustrei feciorii înaintea sa și le zise:

— Iaca ce-mi scrie frate-meu și moșul vostru. Care dintre voi se simte destoinic a împărați peste o țară așa de mare și bogată, ca aceea, are voie din partea mea să se ducă, ca să împlinească voința cea mai de pe urmă a moșului vostru.

Atunci feciorul cel mai mare ia îndrăzneală și zice:

— Tată, eu cred că mie mi se cuvine această cinste, pentru că sînt cel mai mare dintre frați; de aceea te rog să-mi dai bani de cheltuială, straie de primeneală, arme și cai de călărie, ca să și pornesc, fără zăbavă.

— Bine, dragul tatii, dacă te bizuiești că-i putea răzbate pînă acolo și crezi că ești în stare a cîrmui și pe alții, alege-ți un cal din herghelie, care-i vrea tu, ie-ți bani cît ți-or trebui, haine care ți-or plăcea, arme care-i crede că-ți vin la socoteală și mergi cu bine, fătul meu. Atunci feciorul craiului își ia cele trebuitoare, sărută mîna tătine-său, primind carte de la dînsul către împăratul, zice rămas bun fraților săi și apoi încalecă și pornește cu bucurie spre împărăție.

Craiul însă, vrînd să-l ispitească, tace molcum și, pe înserate, se îmbracă pe ascuns într-o piele de urs, apoi încalecă pe cal, iese înaintea fecioru-său pe altă cale și se bagă sub un pod. Și cînd să treacă fiu-său pe acolo, numai iaca la capătul podului îl și întîmpină un urs mornăind. Atunci calul fiului de crai începe a sări în două picioare, forăind, și cît pe ce să izbească pe stăpînu-său. Și fiul craiului, nemaiputînd struni calul și neîndrăznind a mai merge înainte, se întoarne rușinat înapoi la tatu-său. Pînă să ajungă el, craiul pe de altă parte și ajunsese acasă, dăduse drumul calului, îndosise pielea cea de urs și aștepta acum să vie fecioru-său. Și numai iaca îl și vede viind răpede, dar nu așa după cum se dusesese.

— Da' ce-ai uitat, dragul tatii, de te-ai întors înapoi? zise craiul cu mirare. Aista nu-i semn bun, după cît știu eu.

— De uitat, n-am uitat nimica, tată, dar ia, prin dreptul unui pod, mi-a ieșit înainte un urs grozav, care m-a vîrît în toți spărieții. Și cu mare ce scăpînd din labele lui am găsit cu cale să mă întorc la dumneata acasă decît să fiu prada fiarelor sălbatice. Și de-acum înainte, ducă-se, din partea mea, cine știe, că mie unuia nu-mi trebuie nici împărăție, nici nimica; doar n-am a trăi cît lumea, ca să moștenesc pămîntul.

— Despre aceasta bine ai chitit-o, dragul tatii. Se vede lucru că nici tu nu ești de împărat, nici împărăția pentru tine; și decît să încurci numai așa lumea, mai bine să șezi departe, cum zici, căci, mila Domnului: „Lac de-ar fi, broaște sînt destule”. Numai aș vrea să știu, cum rămîne cu moșu-tău? Așa-i că ne-am încurcat în slăbăciune?

— Tată, zise atunci feciorul cel mijlociu, să mă duc eu, dacă vrei.

— Ai toată voia de la mine, fătul meu, dar mare lucru să fie de nu ți s-or tăie și ție cărările. Mai știi păcatul, poate să-ți iasă înainte vrun iepure, ceva... și popîc! m-oî trezi cu tine acasă, ca și cu frate-tău, ș-apoi atunci rușinea ta n-a fi proastă. Dar dă, cearcă și tu, să vezi cum ți-a sluji norocul. Vorba ceea: „Fiecare pentru sine, croitor de pîne”. De-i izbuti, bine-de-bine, iară de nu, au mai pățit și alți voinici ca tine...

Atunci feciorul cel mijlociu, pregătindu-și cele trebuitoare și primind și el carte din mîna tată-său cătră împăratul, își ie ziua bună de la frați, și a doua zi pornește și el. Și merge, și merge, pînă ce înnoptează bine. Și cînd prin dreptul podului, numai iaca și ursul: mor! mor! mor! Calul fiului de crai începe atunci a forăi, a sări în două picioare și a da înapoi. Și fiul craiului, văzînd că nu-i lucru de șagă, se lasă și el de împărăție și, cu rușinea lui, se întoarce înapoi la tată-său acasă. Craiul, cum îl vede, zice:

— Ei, dragul tatii, așa-i că s-a împlinit vorba ceea: „Apără-mă de găini, că de cîni nu mă tem”.

— Ce fel de vorbă-i asta, tată?! zise fiu-său rușinat; la dumneata urșii se cheamă găini? Ba, ia acum cred eu frăține-meu, că așa urs oștirea întreagă este în stare să o zdrumice... Încă mă mier cum am scăpat cu viață; lehamite și de împărăție și de tot, că doar, slava Domnului, am ce mînca la casa dumitale.

— Ce mînca văd eu bine că ai, despre asta nu e vorbă, fătul meu, zise craiul posomorît, dar, ia spuneți-mi, rușinea unde o puneți? Din trei feciori cîți are tata, nici unul să nu fie bun de nimica?! Apoi, drept să vă spun, că atunci degeaba mai stricați mîncarea, dragii mei... Să umblați numai așa, frunza frăsinelului, toată viața voastră și să vă laudați că sînteți feciori de crai, asta nu miroasă a nas de om... Cum văd eu, frate-meu se poate culca pe o ureche din partea voastră; la sfîntul așteaptă s-a împlini dorința lui. Halal de nepoți ce are! Vorba ceea:

*La plăcinte
înainte,
Și la război,
înapoi.*

Fiul craiului cel mai mic făcându-se atunci roș cum îi gotca, iese afară în grădină și începe a plînge în inima sa, lovit fiind în adîncul sufletului de apăsătoarele cuvinte ale părintelui său. Și cum sta el pe gînduri și nu se dumerea ce să facă pentru a scăpa de rușine, numai iaca se trezește dinaintea lui cu o babă gîrbovă de bătrînețe, care umbla după milostenie.

— Da' ce stai așa pe gînduri, luminate crăișor? zise baba; alungă mîhnirea din inima ta, căci norocul îți rîde din toate părțile și nu ai de ce fi supărat. Ia, mai bine miluiește baba cu ceva.

— Ia lasă-mă-ncolo, mătușă, nu mă supăra, zise fiul craiului; acum am altele la capul meu.

— Fecior de crai, vede-te-aș împărat! Spune babei ce te chinuiește; că, de unde știi, poate să-ți ajute și ea ceva.

— Mătușă, știi ce? Una-i una și două-s mai multe; lasă-mă-n pace, că nu-mi vād lumea înaintea ochilor de necaz.

— Luminate crăișor, să nu bănuiești, dar nu te iuți așa de tare, că nu știi de unde-ți poate veni ajutor.

— Ce vorbești în dodii, mătușă? tocmai de la una ca dumneata ți-ai găsit să aștept eu ajutor?

— Poate ți-i deșanț de una ca aceasta? zise baba. Hei, luminate crăișor! Cel-de-sus varsă darul său și peste cei neputincioși; se vede că așa place sfinției-sale. Nu căuta că mă vezi gîrbovă și stremțuroasă, dar, prin puterea ce-mi este dată, știu dinainte ceea ce au de gînd să izvodească puternicii pămîntului și adeseori rîd cu hohot de nepriceperea și slăbăciunea lor. Așa-i că nu-ți vine a crede, dar să te ferească Dumnezeu de ispită! Căci multe au văzut ochii mei de-atîta amar de veacuri cîte port pe umerele acestea. Of! crăișorule! crede-mă, că să aibi tu puterea mea, ai vîntura țările și mările, pămîntul l-ai da de-a dura, lumea aceasta ai purta-o, uite așa, pe deget, și toate ar fi după gîndul tău. Dar uite ce vorbește gîrbova și neputincioasa! Iartă-mă, Doamne, că nu știu ce mi-a ieșit din gură! Luminate crăișor, miruiește baba cu ceva!

Fiul craiului, fărîmăcat de vorbele babei, scoate atunci un ban și zice:

— Ține, mătușă, de la mine puțin și de la Dumnezeu mult.

— De unde dai, milostivul Dumnezeu să-ți deie, zise baba, și mult să te înzilească, luminate crăișor, că mare norocire te așteaptă. Puțin mai este, și ai să ajungi împărat, care n-a mai stat altul pe fața pământului așa de iubit, de slăvit și de puternic. Acum, luminate crăișor, ca să vezi cât poate să-ți ajute milostenia, stăi liniștit, uită-te drept în ochii mei și ascultă cu luare-aminte ce ți-o spune: du-te la tată-tău și cere să-ți deie calul, armele și hainele cu care a fost el mire, și atunci ai să te poți duce, unde n-au putut merge frații tăi; pentru că ție ți-a fost scris de sus să-ți fie dată această cinste. Tatu-tău s-a împotrivi și n-a vre să te lase, dar tu stăruiește pe lângă dînsul, cu rugămintे că ai să-l îndupleci. Hainele despre care ți-am vorbit sînt vechi și ponosite, și armele ruginite, iară calul ai să-l poți alege punînd în mijlocul hergheliei o tava plină cu jaratic, și care dintre cai a veni la jaratic să mănînce, acela are să te ducă la împărăție și are să te scape din multe primejdii. Ține minte ce-ți spun eu, că poate să ne mai întîlnim la vrun capăt de lume: căci deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om!

Și pe cînd vorbea baba aceste, o vede învăluită într-un hobot alb, ridicîndu-se în văzduh, apoi înălțîndu-se tot mai sus, și după aceea n-o mai zări de fel. Atunci o înfiorare cuprinde pe fiul craiului, rămînînd uimit de spaimă și mirare, dar pe urmă, venindu-i inima la loc și plin de încredere în sine că va izbuti la ceea ce gîndea, se înfățișează înaintea tatu-său, zicînd:

— Dă-mi voie ca să mă duc și eu pe urma fraților mei; nu de altă, dar ca să-mi încerc norocul. Și ori oi pute izbuti, ori nu, dar îți făgăduiesc dinainte că, odată pornit din casa dumatăle, înapoi nu m-oi mai întoarce, să știu bine că m-oi întîlni și cu moartea în cale.

— Lucru negîndit, dragul tatii, să aud așa vorbe tocmai din gura ta, zise craiul. Frații tăi au dovedit că nu au inimă întrînșii, și din partea lor mi-am luat toată nădejdea. Doar tu să fii mai viteaz, dar parcă tot nu-mi vine a crede. Însă, dacă vrei și vrei numaidecît să te duci, eu nu te opresc, dar mi-i nu cumva să te întîlnești cu scîrba în drum și să dai și tu cinstea pe rușine, c-apoi atunci curat îți spun că nu mai ai ce căuta la casa mea.

— Apoi dă, tată, omul e dator să se încerce. Am să pornesc și eu într-un noroc, și cum a da Dumnezeu! Numai, te rog dă-mi

calul, armele și hainele cu care ai fost dumneata mire, ca să mă pot duce.

Craiul, auzind aceasta, parcă nu i-a prea venit la socoteală, și încrețind din sprâncene, a zis:

— Hei, hei! dragul tatii, cu vorba aceasta mi-ai adus aminte de cântecul cela:

*Voinic tânăr, cal bătrîn,
Greu se-ngăduie la drum!*

D-apoi, calului meu de pe atunci cine mai știe unde i-or fi putrezind ciolanele! Că doar nu era să trăiască un veac de om. Cine ți-a vîrît în cap și una ca aceasta, acela încă-i unul... Ori vorba ceea: Pesemne umbli după cai morți să le iei potcoavele.

— Tată, atîta cer și eu de la dumneata. Acum, ori c-a fi trăind calul, ori că n-a fi trăind, aceasta mă privește pe mine; numai vreau să știu dacă mi-l dai ori ba.

— Din partea mea, dat să-ți fie, dragul tatii, dar mi-i de-a mirarea de unde ai să-l iei, dacă n-are ființă pe lume.

— Despre aceasta nu mă plîng eu, tată, bine că mi l-ai dat; de unde-a fi, de unde n-a fi, dacă l-oi găsi, al meu să fie.

Și atunci, odată se suie în pod și coboară de-acolo un că-păstru, un frîu, un bici și o șa, toate colbăite, sfarogite și vechi ca pămîntul. Apoi mai scoate dintr-un gherghir niște straie foarte vechi, un arc, niște săgeți, un paloș și un buzdugan, toate pline de rugină, și se apucă de le grijește bine și le pune deoparte.

Pe urmă umple o tava cu jărat, se duce cu dînsa la herghelie și o pune jos între cai. Și atunci, numai iaca ce iese din mijlocul hergheliei o răpciugă de cal, grebănos, dupuros și slab, de-i numărăi coastele; și venind de-a dreptul la tava, apucă o gură de jaratic.

Fiul craiului îi și trage atunci cu frîul în cap, zicînd:

— Ghijoagă uricioasă ce ești, din toți caii, tocmai tu te-ai găsit să mănînci jaratic? De te-a împinge păcatul să mai vii o dată, vai de steaua ta are să fie!

Apoi începe a purta caii încolo și înapoi, și numai iaca slăbătura cea de cal iar se repede și apucă o gură de jaratic. Fiul craiului îi mai trage și atunci un frîu în cap, cît ce poate, și apoi

iar începe a purta caii de colo pînă colo, să vadă nu cumva a veni alt cal să mănînce jaratic. Și numai iaca, și a treia oară, tot gloaba cea de cal vine și începe a mînca la jaratic, de n-a mai rămas. Atunci fiul craiului, mînios, îi mai trage un frîu, iar cît se poate, apoi îl prinde în căpăstru și, punîndu-i frîul în cap, zice în gîndul său: „Să-l ieu, ori să-i dau drumul? Mă tem că m-oi face de rîs. Decît cu așa cal, mai bine pedestru.”

Și cum sta el în cumpene să-l ieie, să nu-l ieie, calul se și scutură de trei ori, și îndată rămîne cu părul lins-prelins și tînăr ca un tretin, de nu era alt mînzoc mai frumos în toată herghelia. Și apoi, uitîndu-se țintă în ochii fiului de crai, zice:

— Sui pe mine, stăpîne, și ține-te bine!

Fiul craiului, punîndu-i zabala în gură, încalecă, și atunci calul o dată zboară cu dînsul pînă la nouri și apoi se lasă în jos ca o săgeată. După aceea mai zboară încă o dată pînă la lună și iar se lasă în jos mai iute decît fulgerul. Și unde nu mai zboară și a treia oară pînă la soare și, cînd se lasă jos, întreabă:

— Ei, stăpîne, cum ți se pare? Gîndit-ai vrodată că ai să ajungi:

*Soarele
Cu picioarele,
Luna
Cu mîna
Și prîn nouri să cauți cununa?*

— Cum să mi se pară, dragul meu tovarăș? Ia, m-ai băgat în toate grozile morții, căci, cuprins de amețală, nu mai știam unde mă găsesc și cît pe ce erai să mă prăpădești.

— Ia, așa am amețit și eu, stăpîne, cînd mi-ai dat cu frîul în cap să mă prăpădești, și cu asta am vrut să-mi răstorc cele trei lovituri. Vorba ceea: una pentru alta. Acum cred că mă cunoști și de urît și de frumos, și de bătrîn și de tînăr, și de slab și de puternic; de-aceea mă fac iar cum m-ai văzut în herghelie, și de-acum înainte sînt gata să te întovărășesc oriunde mi-i porunci, stăpîne. Numai să-mi spui dinainte cum să te duc: ca vîntul ori ca gîndul?

— De mi-i duce ca gîndul, tu mi-i prăpădi, iar de mi-i duce ca vîntul, tu mi-i folosi, căluțul meu, zise fiul craiului.

— Bine, stăpîne. Acum sui pe mine fără grijă și hai să te duc unde vrei.

Fiul craiului, încălecînd, îl netezește pe coamă și zice:

— Hai, căluțul meu!

Atunci calul zboară lin ca vîntul, și cînd vîntul au aburit, iaca și ei la craiul în ogradă au sosit.

— Bun sosit la noi, voinice! zise craiul, cam cu jumătate de gură. Dar aista cal ți l-ai ales?...

— Apoi dă, tată, cum a da tîrgul și norocul; am de trecut prin multe locuri și nu vreau să mă ieie oamenii la ochi. M-oi duce și eu cît călare, cît pe jos, cum oi putea.

Și zicînd aceste, pune tarnița pe cal, anină armele la oblînc, își ie merinde și bani de ajuns, schimburi în desagi și o ploscă plină cu apă. Apoi sărută mîna tată-său, primind carte de la dînsul cătră împăratul, zice rămas bun fraților săi și a treia zi cătră sară pornește și el, mergînd din pasul calului. Și merge el, și merge, pînă ce înnoptează bine. Și, cînd prin dreptul podului, numai iaca îi iese și lui ursul înainte, mornăind înfricoșat. Calul atunci dă năvală asupra ursului, și fiul craiului, ridicînd buzduganul să deie, numai iaca ce aude glas de om zicînd:

— Dragul tatii, nu da, că eu sînt.

Atunci fiul craiului descalecă, și tată-său, cuprinzîndu-l în brațe, îl sărută și-i zice:

— Fătul meu, bun tovarăș ți-ai ales; de te-a învățat cineva, bine ți-a priit, iar de-ai făcut-o din capul tău, bun cap ai avut. Mergi de-acum tot înainte, că tu ești vrednic de împărat. Numai ține minte sfatul ce-ți dau: în călătoria ta ai să ai trebuință și de răi și de buni, dar să te ferești de omul roș, iară mai ales de cel spîn, cît îi putea; să n-ai de-a face cu dînșii, căci sînt foarte șugubeți. Și, la toată întîmplarea, calul, tovarășul tău, te-a mai sfătui și el ce ai să faci, că de multe primejdii m-a scăpat și pe mine în tinerețele mele! Na-ți acum și pielea asta de urs, că ți-a prinde bine vreodată.

Apoi, dezmiardînd calul, îi mai sărută de cîteva ori pe amîndoi și le zice:

— Mergeți în pace, dragii mei. De-acum înainte, Dumnezeu știe cînd ne-om mai vede!...

Fiul craiului atunci încalecă, și calul, scuturându-se, mai arată-se o dată tînăr, cum îi plăcea craiului, apoi face o săritură înapoi și una înainte și:

*Se cam mai duc la împărăție,
Dumnezeu să ne ție,
Că cuvîntul din poveste,
Înainte mult mai este.*

Și merg ei o zi, și merg două, și merg patruzeci și nouă, pînă ce de la o vreme le intră calea în codru și atunci numai iaca ce le iese înainte un om spîn și zice cu îndrăzneală fiului de crai:

— Bun întîlnișul, voinice! Nu ai trebuință de slugă la drum? Prin locurile iestea e cam greu de călătorit singur; nu cumva să-ți iasă vro dihanie ceva înainte și să-ți scurteze căările. Eu cunosc bine pe-aici, și poate mai încolo să ai nevoie de unul ca mine.

— Poate să am, poate să n-am, zise fiul craiului, uitîndu-se țintă în ochii spînelui, dar acum deodată mă las în voia întîmplării.

Și apoi, dînd pîteni calului, pornește. Mai merge el înainte prin codru cît merge și, la o strîmtoare, numai iaca ce spînelul iar îi iese înainte, prefăcut în alte straie, și zice cu glas suptîratic și necunoscut:

— Bună calea, drumețule!

— Bună să-ți fie inima, cum ți-i căutătura! zise fiul craiului.

— Cît despre inima mea, s-o dea Dumnezeu oricui, zice spînelul oftînd... Numai ce folos? Omul bun n-are noroc; asta-i știută. Rogu-te, să nu-ți fie cu supărare, drumețule, dar fiindcă a venit vorba de-așa, îți spun, ca la un frate, că din cruda copilărie slujesc prin străini, și încaltea nu mi-ar fi ciudă, cînd n-aș vrea să mă dau la treabă, căci cu munca m-am trezit. Dar așa, muncesc, muncesc, și nu s-alege nimica de mine, pentru că tot de stăpîni calici mi-am avut parte. Și vorba ceea: La calic slujești, calic rămîi. Cînd aș da o dată peste un stăpîn cum gîndesc eu, n-aș ști ce să-i fac să nu-l smintesc. Nu cumva ai trebuință de slugă, voinice? Cum te văd, sameni a avea său la rărunchi. De ce te scumpești pentru nimica toată și nu-ți iei o slugă vrednică,

ca să-ți fie mîna de ajutor la drum? Locurile aiestea sînt șugubețe; de unde știi cum vine întîmplarea, și, Doamne ferește, să nu-ți cadă greu singur...

— Acum deodată încă tot nu, zise fiul craiului cu mîna pe buzdugan; m-oi mai sluji și eu singur, cum oi putea.

Și, dînd iar pînteni calului, pornește mai răpede. Și mergînd el tot înainte prin codri întunecoși, de la un loc se închide calea și încep a i se încurca cărările, încît nu se mai pricepe fiul craiului acum încotro să apuce și pe unde să meargă.

— Ptiu, drace! iaca în ce încurcătură am intrat! Asta-i mai rău decît poftim la masă, zise el. Nici tu sat, nici tu tîrg, nici tu nimica. De ce mergi înainte, numai peste pustietăți dai; parcă a pierit sămînța omenească de pe fața pămîntului. Îmi pare rău că n-am luat măcar spînul cel de-al doilea cu mine. Dacă s-a aruncat în partea mîne-sa, ce-i vinovat el? Tata așa a zis, însă, la mare nevoie, ce-i de făcut? vorba ceea: Rău-i cu rău, dar e mai rău făr' de rău.

Și tot horhăind el cînd pe o cărare, cînd pe un drum părăsit, numai iaca ce iar îi iese spînul înainte, îmbrăcat altfel și călare pe un cal frumos, și, prefăcîndu-și glasul, începe a căina pe fiul craiului, zicînd:

— Sărmane omule, rău drum ai apucat! Se vede că ești străin și nu cunoști locurile pe aici. Ai avut mare noroc de mine, de n-ai apucat a coborî priporul ista, că erai prăpădit. Ia, colo devale, în înfundătura ceea, un taur grozav la mulți bezmetici le-a curmat zilele. Și eu, mai dăunăzi, cît mă vezi de voinic, de-abia am scăpat de dînsul, ca prin urechile acului. Întoarce-te înapoi, ori, dacă ai de dus înainte, ie-ți în ajutor pe cineva. Chiar și eu m-aș tocmi la dumneata, dacă ți-a fi cu plăcere.

— Așa ar trebui să urmez, om bun, zise fiul craiului, dar ți-oi spune drept: tata mi-a dat în grijă, cînd am pornit de-acasă, ca să mă feresc de omul roș, iară mai ales de cel spîn, cît oi putea; să n-am de-a face cu dînșii nici în clin, nici în mîneacă; și dacă n-ai fi spîn, bucuros te-aș tocmi.

— Hei, hei, călătorule, dacă ți-i vorba de-așa, ai să-ți rupi ciochinele umblînd și tot n-ai să găsești slugă cum cauți dumneata, că pe-aici sînt numai oameni spîni. Ș-apoi, cînd este la adecălea, te-aș întreba, ca ce fel de zăticneală ai putea să

întîmpini din pricina asta? Pesemne n-ai auzit vorba ceea: că, de păr și de coate-goale nu se plînge nimene. Și cînd nu sînt ochi negri, săruți și albaștri! Așa și dumneata: mulțamește lui Dumnezeu că m-ai găsit și tocmește-mă. Și dacă-i apuca o dată a te deprinde cu mine, știu bine că n-am să pot scăpa ușor de dumneata, căci așa sînt eu în felul meu, știu una și bună: să-mi slujesc stăpînul cu dreptate. Hai nu mai sta la îndoială, că mă tem să nu ne-apuce noaptea pe aici. Și cînd ai avea înalteala un cal bun, calea-valea, dar cu smîrțogul ista îți duc vergile.

— Apoi dă, spînule, nu știu cum să fac, zise fiul craiului. Din copilăria mea sînt deprins a asculta de tată și tocmindu-te pe tine, parcă-mi vine nu știu cum. Dar, fiindcă mi-au mai ieșit pînă acum înainte încă doi spîni, și cu tine al treilea, apoi mai îmi vine a crede că aiasta-i țara spînilor, și n-am încotro; mort-copt, trebuie să te ieu cu mine, dacă zici că știi bine locurile pe aici.

Și din două vorbe fiul craiului îl tocmește și după aceea pornesc împreună să iasă la drum, pe unde arată spînul. Și mergînd ei o bucată bună, spînul se prefăce că-i o sete și cere plosca cu apă de la stăpînu-său. Fiul craiului i-o dă, și spînul, cum o pune la gură, pe loc o și ia, oțerindu-se, și varsă toată apa dintr-însa. Fiul craiului zice atunci supărat:

— Dar bine, spînule, de ce te apuci? Nu vezi că pe aici e mare lipsă de apă? Și pe arșița asta o să ne uscăm de sete.

— Să avem iertare, stăpîne Apa era bîhilită și ne-am fi putut bolnăvi. Cît despre apă bună, nu vă îngrijiiți; acum avem să dăm peste o fîntînă cu apă dulce și rece ca gheața. Acolo vom poposi puțin, oi clătări plosca bine și-o umple-o cu apă proaspătă, ca să avem la drum, căci mai încolo nu prea sînt fîntîni, și, din partea apei, mi se pare că i-om duce dorul. Și cîrînd pe o cărare, mai merg ei oleacă înainte, pînă ce ajung într-o poiană, și numai iaca ce dau de o fîntînă cu ghizdele de stejar și cu un capac deschis în lături. Fîntîna era adîncă și nu avea nici roată, nici cumpănă, ci numai o scară de coborît pînă la apă.

— Ei, ei, spînule, acum să te văd cît ești de vrednic! zise fiul craiului. Spînul atunci zîmbește puțin și, coborîndu-se în

fîntînă, umple întîi plosca și o pune la șold. Apoi, mai stînd acolo în fund pe scară, aproape de fața apei, zice:

— Ei, da' ce răcoare-i aici!

*Chima răului
Pe malul pîrăului!*

Îmi vine să nu mai ies afară. Dumnezeu să ușureze păcatele celui cu fîntîna, că bun lucru a mai făcut. Pe arșițele ieste, o răcoreală ca asta mult plătește!

Mai șede el acolo puțin și apoi iese afară, zicînd:

— Doamne, stăpîne, nu știi cît mă simțesc de ușor; parcă îmi vine să zbor, nu altceva! Ia vîră-te și dumneata oleacă, să vezi cum ai să te răcorești: așa are să-ți vie de îndămină după asta, de are să ți se pară că ești ușor cum îi pana...

Fiul craiului, boboc în felul său la trebi de aieste, se potrivește spînului și se bagă în fîntînă, fără să-i trăsnească prin minte ce i se poate întîmpla. Și cum sta și el acolo de se răcorea, spînul face tranc! capacul pe gura fîntîinii. Apoi se suie deasupra lui și zice cu glas răutăcios:

— Alelei! fecior de om viclean ce te găsești; tocmai de ceea ce te-ai păzit n-ai scăpat. Ei, că bine mi te-am captușit! Acum să-mi spui tu cine ești, de unde vii și încotro te duci, că, de nu, acolo îți putrezesc ciolanele!

Fiul craiului ce era să facă? Îi spune toate cu de-amănuntul, căci, dă, care om nu ține la viață înainte de toate?

— Bine, atîta am vrut să aflu din gura ta, pui de viperă ce mi-ai fost, zice atunci spînul: numai cată să fie așa, că, de te-oi prinde cu oca mică, greu are să-ți cadă. Chiar acum aș putea să te omor în voia cea bună, dar mi-i milă de tinerețele tale... Dacă vrei să mai vezi soarele cu ochii și să mai calci pe iarbă verde, atunci jură-mi-te pe ascutișul paloșului tău că mi-i da ascultare și supunere întru toate, chiar și-n foc de ți-aș zice să te arunci. Și de azi înainte, eu să fiu în locul tău nepotul împăratului, despre care mi-ai vorbit, iară tu, sluga mea; și atîta vreme să ai a mă sluji, pînă cînd îi muri și iar îi învia. Și oriunde vei merge cu mine, nu care cumva să bleștești din gură cătră cineva despre ceea ce a urmat între noi, că te-am șters de pe fața pămîntului.

Îți place așa să mai trăiești, bine-de-bine; iară de nu, spune-mi verde în ochi, ca să știu ce leac trebuie să-ți fac...

Fiul craiului, văzîndu-se prins în clește și fără nici o putere, îi jură credință și supunere întru toate, lăsîndu-se în știrea lui Dumnezeu, cum a vrea el să facă. Atunci spînul pune mîna pe cartea, pe banii și pe armele fiului de crai și le ie la sine; apoi îl scoate din fîntînă și-i dă paloșul să-l sărute, ca semn de pecetluirea jurămîntului, zicînd:

— De-acum înainte să știi că te cheamă *Harap-Alb*; aista ți-i numele, și altul nu.

După aceasta încalecă, fiecare pe calul său, și pornesc, spînul înainte, ca stăpîn, Harap-Alb în urmă, ca slugă, mergînd spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvîntul din poveste, înainte mult mai este. Și merg ei, și merg, cale lungă să le-ajungă, trecînd peste nouă mări, peste nouă țări și peste nouă ape mari, și într-o tîrzie vreme ajung la împărăție. Și cum ajung, spînul se înfățișază înaintea împăratului cu carte din partea craiului. Și împăratul Verde, cetind cartea, arde de bucurie că i-a venit nepotul, și pe dată îl și face cunoscut curții și fetelor sale, care îl primesc cu toată cinstea cuvenită unui fiu de crai și moștenitor al împăratului.

Atunci spînul, văzînd că i s-au prins minciunile de bune, cheamă la sine pe Harap-Alb și-i zice cu asprime:

— Tu să șezi la grajd nedezlipit și să îngrijești de calul meu ca de ochii din cap, că de-oi veni pe-acolo și n-oi găsi trebile făcute după plac, vai de pielea ta are să fie. Dar pînă atunci, na-ți o palmă, ca să ții minte ce ți-am spus. Băgat-ai în cap vorbele mele?

— Da, stăpîne, zise Harap-Alb, lăsînd ochii în jos. Și, ieșind, pornește la grajd.

Cu asta a voit spînul să-și arate arama și să facă pe Harap-Alb ca să-i ieie și mai mult frica. Fetele împăratului, întîmplîndu-se de față cînd a lovit spînul pe Harap-Alb, li s-au făcut milă de dînsul și au zis spînului cu binișorul:

— Vere, nu faci bine ceea ce faci. Dacă este că a lăsat Dumnezeu să fim mai mari peste alții, ar trebui să avem milă de dînșii, că și ei, sărmanii, sînt oameni!

— Hei, dragele mele vere, zice spînul cu viclenia lui obi-
cînuită, dumneavoastră încă nu ştiţi ce-i pe lume. Dacă dobi-
toacele n-ar fi fost înfrîinate, de demult ar fi sfişiet pe om. Şi
trebuie să ştiţi că şi între oameni cea mai mare parte sînt dobi-
toace, care trebuiesc ţinuţi din frîu, dacă ţi-i voia să faci treabă
cu dînşii.

Ei apoi... zi că nu-i lumea de-apoi! Să te ferească Dumne-
zeu cînd prinde mămăliga coajă. Vorba ceea:

*Dă-mi, Doamne, ce n-am avut,
Să mă mier ce m-a găsit.*

Fetele atunci au luat altă vorbă, dar din inima lor nu s-a
şters purtarea necuviincioasă a spînului, cu toate îndreptările şi
înrudirea lui, pentru că bunătatea nu are de-a face cu răutatea.
Vorba ceea:

*Viţa de vie tot în vie,
Iară viţa de boz, tot răgoz.*

Şi din ceasul acela, au început a vorbi ele în de ele, că
spînul de fel nu samănă în partea lor, nici la chip, nici la
bunătate; şi că Harap-Alb, sluga lui, are o înfăţişare mult mai
plăcută şi samănă a fi mult mai omenos. Pesemne inima le
spunea că spînul nu le este văr, şi de-aceea nu-l puteau mistui.
Aşa îl urîse ele de tare acum, că, dacă ar fi fost în banii lor, s-ar
fi lepădat de spîn ca de Ucigă-l crucea. Dar nu aveau ce să facă
de împăratul, ca să nu-i aducă supărare. Amu într-o zi, cum
şedea spînul la ospăţ împreună cu moşu-său, cu verele sale
şi cu alţii, cîţi se întîmplase, li s-au adus mai la urmă la masă şi
nişte sălăţi foarte minunate. Atunci împăratul zice spînului:

— Nepoate, mai mîncat-ai sălăţi de aceste de cînd eşti?

— Ba nu, moşule, zice spînul; tocmai eram să vă întreb de
unde le aveţi, că tare-s bune!... O haraba întreagă aş fi în stare
să mănînc, şi parcă tot nu m-aş sătura.

— Te crede moşul, nepoate, dar cînd ai şti cu ce greutate
se capătă! Pentru că numai în grădina ursului, dacă-i fi auzit de
dînsa, se află sălăţi de aceste, şi mai rar om care să poată lua
dintr-însele şi să scape cu viaţă. Între toţi oamenii din împărăţia
mea, numai un pădurar se bizuieşte la treaba asta. Şi acela, el

știe ce face, ce drege, de-mi aduce din cînd în cînd așa, cîte puține, de poftă.

Spînul, voind să piardă acum pe Harap-Alb cu orice preț, zise împăratului:

— Doamne, moșule, de nu mi-a aduce sluga mea sălăți de aceste și din piatra seacă, mare lucru să fie!

— Ce vorbești, nepoate, zise împăratul, unul ca dînsul, și încă necunoscător de locurile acestea, cum crezi că ar putea face această slujbă? Doar de ți-i greu de viața lui.

— Ia las', moșule, nu-i duce grija; pun rămașag că are să-mi aducă sălăți întocmai ca aceste, și încă multe, că știu eu ce poate el.

Ș-odată cheamă spînul pe Harap-Alb și-i zice răstit:

— Acum degrabă să te duci cum îi ști tu și să-mi aduci sălăți de aceste din grădina ursului. Hai, ieși răpede și pornește, că nu-i vreme de pierdut. Dar nu cumva să faci de altfel, că nici în borta șoarecului nu ești scăpat de mine.

Harap-Alb iese mîhnit, se duce în grajd și începe a-și netezi calul pe coamă, zicînd:

— Ei, căluțul meu, cînd ai ști tu în ce necaz am intrat! Sfînt să fie rostul tătîne-meu, că bine m-a învățat! Așa-i că, dacă n-am ținut samă de vorbele lui, am ajuns slugă la dîrloagă și acum, vrînd-nevrînd, trebuie s-ascult, că mi-i capul în primejdie?

— Stăpîne, zise atunci calul, de-acum înainte, ori cu capul de piatră, ori cu piatra de cap, tot atîta-i; fii o dată bărbat și nu-ți face voie rea. Încalecă pe mine, și hai! Știu eu unde te-oi duce, și mare-i Dumnezeu, ne-a scăpa el și din aceasta!

Harap-Alb, mai prinzînd oleacă la inimă, încalecă și se lasă în voia calului, unde vrea el să-l ducă.

Atunci calul pornește la pas, pînă ce iese mai încolo, ca să nu-i vadă nimene. Apoi își arată puterile sale zicînd:

— Stăpîne, ține-te bine pe mine, că:

*Am să zbor lîn ca vîntul,
Să cutreierăm pămîntul.*

Mare-i Dumnezeu și meșteru-i dracul. Helbet! vom putea veni de hac și spînului celuia; nu i-i vremea trecută.

Și odată zboară calul cu Harap-Alb pînă la noui, apoi o ia de-a curmezișul pămîntului:

*Pe deasupra codrilor,
Peste vîrful munților,
Peste apa mărilor.*

Și după aceea se lasă încet-încet într-un ostrov mîndru din mijlocul unei mări, lîngă o căsuță singuratică, pe care era crescut niște mușchi pletos de o podină de gros, moale ca mătasa și verde ca buratecul.

Atunci Harap-Alb descalecă și, spre mai mare mirarea lui, numai iaca îl întîmpină în pragul ușii cerșitoarea căreia-i dăduse el un ban de pomană, înainte de pornirea lui de acasă.

— Ei, Harap-Alb, așa-i că ai venit la vorbele mele, că deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om? Află acum că eu sînt Sfînta Duminică și știi ce nevoie te-a adus pe la mine. Spînul vrea să-ți răpuie capul cu orice chip și de-aceea te-a trimis să-i aduci sălăți din grădina ursului, dar i-or da ele odată pe nas... Rămîi aici în astă-noapte, ca să văd ce-i de făcut.

Harap-Alb rămîne bucuros, mulțămînd Sfîntei Duminici pentru buna găzduire și îngrijirea ce are de el.

— Fii încredințat că nu eu, ci puterea milosteniei și inima ta cea bună te ajută, Harap-Alb, zice Sfînta Duminică ieșind și lăsîndu-l în pace să se liniștească.

Și cum iese Sfînta Duminică afară, odată și pornește desculță prin rouă, de culege o poală de somnoroasă, pe care o fierbe la un loc cu o vadră de lapte dulce și cu una de miere și apoi ia mursa aceea și iute se duce de o toarnă în fîntîna din grădina ursului, care fîntînă era plină cu apă pînă la gură. Și mai stînd Sfînta Duminică oleacă în preajma fîntînei, numai iaca ce vede că vine ursul cu o falcă în cer și cu una în pămînt, mornăind înfricoșat. Și cum ajunge la fîntînă, cum începe a bea lacom la apă și a-și linge buzele de dulceața și bunătatea ei. Și mai stă din băut, și iar începe a mornăi; și iar bea cîte un răstimp, și iar mornăiește, pînă ce, de la o vreme, încep a-i slăbi puterile și, cuprins de amețeală pe loc cade jos și doarme mort, de puteai să tai lemne pe dînsul.

Atunci Sfînta Duminică, văzîndu-l așa, într-o clipă se duce și, deșteptînd pe Harap-Alb chiar în miezul nopții, îi zice:

— Îmbracă-te iute în pielea cea de urs, care o ai de la tată-tău, apucă pe ici tot înainte, și cum îi ajunge în răscrucile drumului, ai să și dai de grădina ursului. Atunci sai răpede înlăuntru de-ți ia sălăți într-ales, și cîte-i vrea de multe, căci pe urs l-am pus eu la cale. Dar, la toată întîmplarea, de-i vedea și-i vedea că s-a trezit și năvălește la tine, zvîrle-i pielea cea de urs și apoi fugi încoace spre mine cît îi putea.

Harap-Alb face cum îi zice Sfînta Duminică. Și cum ajunge în grădină, odată începe a smulge la sălăți într-ales și leagă o sarcină mare, mare, cît pe ce să n-o poată ridica în spinare. Și cînd să iasă cu dînsa din grădină, iaca ursul se trezește, și după dînsul, Gavri! Harap-Alb, dacă vede reaua, i-aruncă pelea cea de urs, și apoi fuge cît ce poate cu sarcina în spate, tot înainte la Sfînta Duminică, scăpînd cu obraz curat. După aceasta, Harap-Alb, mulțămînd Sfîntei Duminici pentru binele ce i-a făcut, îi sărută mîna, apoi își ie sălățile și, încălecînd, pornește spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvîntul din poveste, înainte mult mai este. Și mergînd tot cum s-a dus, de la o vreme ajunge la împărăție și dă sălățile în mîna spînului. Împăratul și fetele sale, văzînd aceasta, le-a fost de-a mirarea. Atunci spînul zice îngîmfat:

— Ei, moșule, ce mai zici?

— Ce să zic, nepoate? Ia, cînd aș avea eu o slugă ca aceasta, nu i-aș trece pe dinainte.

— D-apoi de ce mi l-a dat tata de-acasă? Numai de vrednicia lui, zise spînul; căci altfel nu-l mai luam după mine, ca să-mi încurce zilele.

La vreo cîteva zile după aceasta, împăratul arată spînului niște pietre scumpe, zicînd:

— Nepoate, mai văzut-ai pietre nestimate așa de mari și frumoase ca acestea de cînd ești?

— Am văzut eu, moșule, felurite pietre scumpe, dar ca aceste, drept să-ți spun, n-am văzut. Oare pe unde se pot găsi așa pietre?

— Pe unde să se găsească, nepoate! Ia, în pădurea cerbului. Și cerbul acela este bătut tot cu pietre scumpe, mult

mai mari și mai frumoase decît aceste. Mai întîi, cică are una în frunte, de strălucește ca un soare. Dar nu se poate apropia nimeni de cerb, căci este solomonit și nici un fel de armă nu-l prinde; însă el, pe care l-a zări, nu mai scapă cu viață. De-aceea fuge lumea de dînsul de-și scoate ochii; și nu numai atîta, dar chiar cînd se uită la cineva, fie om sau orice dihanie a fi, pe loc rămîne moartă. Și cică o mulțime de oameni și de sălbătăciuni zac fără suflare în pădurea lui numai din astă pricină; se vede că este solomonit, întors de la țîță, sau dracul mai știe ce are de-î așa de primejdios, Dar cu toate aceste, trebuie să știi, nepoate, că unii oameni îs mai a dracului decît dracul; nu se astîmpără nici în ruptul capului; măcar că au pățit multe, tot cearcă prin pădurea lui, să vadă, nu l-or putea găbui cumva? Și care dintre ei are îndrăzneală mare și noroc și mai mare, umblînd pe acolo, găsește din întîmplare cîte o piatră de aceste, picată de pe cerb, cînd se scutură el la șapte ani o dată și apoi aceleuia om nu-i trebuie altă negustorie mai bună. Aduce piatra la mine și i-o plătesc cît nu face; ba încă sînt bucuros că o pot căpăta. Și află, nepoate, că asemenea pietre fac podoaba împărăției mele, nu se găsesc altele mai mari și mai frumoase decît aceste la nici o împărăție, și de-aceea s-a dus vestea despre ele în toată lumea. Mulți împărați și crai înadins vin să le vadă, și li-i de-a mirarea de unde le am.

— Doamne, moșule, zise atunci spînul, să nu te superi, dar nu știu ce fel de oameni fricoși aveți pe aici. Eu pun rămășag pe ce vrei că sluga mea are să-mi aducă pielea cerbului aceleuia, cu cap cu tot, așa împodobit cum este.

Ș-odată cheamă spînul pe Harap-Alb și-i zice:

— Du-te în pădurea cerbului cum îi ști tu, și măcar fă pe dracul în patru, sau orice-i face, dar numaidecît să-mi aduci pielea cerbului, cu cap cu tot, așa bătute cu pietre scumpe, cum se găsesc. Și doar te-a împinge păcatul să cîlîțești vreo piatră din locul său, iară mai ales aceea mare din fruntea cerbului, c-apoi atîta ți-i leacul! Hai, pornește iute, că nu-i vreme de pierdut!

Harap-Alb vede el bine unde merge treaba, că doar nu era din butuci; dar neavînd încotro, iese mîhnit, se duce iar în grajd la cal și, netezindu-l pe coamă, îi zice:

— Dragul meu căluț, la grea belea m-a vîrît iar spînul. De-oi mai scăpa și din asta cu viață, apoi tot mai am zile de trăit. Dar nu știu, zău, la cît mi-a sta norocul!

— Nu-i nimica, stăpîne, zise calul. Capul de-ar fi sănătos, că belelele curg gîrlă. Poate ai primit poruncă să jupești piatra morii și să duci pielea la împărăție...

— Ba nu, căluțul meu; alta și mai înfricoșată, zise Harap-Alb.

— Vorbă să fie, stăpîne, că tocmai-i gata, zise calul. Nu te teme, știu eu năzdrăvăanii de ale spînului; și, să fi vrut, de demult i-aș fi făcut pe obraz, dar lasă-l să-și mai joace calul. Ce gîndești? Și unii ca aceștia sînt trebuitori pe lume cîteodată, pentru că fac pe oameni să prindă la minte... Zi și dumneata că ai avut să tragi un păcat strămoșesc. Vorba ceea: „Părinții mănîncă aguridă, și fiilor li se strepezesc dinții”. Hai, nu mai sta la gînduri; încalecă pe mine și pune-ți nădejdea în Dumnezeu, că mare-i puterea lui; nu ne-a lăsa el să suferim îndelung. Cum vrei? „Ce-i e scris omului în frunte-i e pus”. Dar mare-i Cel-de-sus! S-or sfîrși ele și aceste de la o vreme...

Harap-Alb atunci încalecă, și calul pornește la pas, pînă ce iese mai încolo departe, ca să nu-i ieie lumea la ochi. Și apoi, încordîndu-se și scuturîndu-se o dată voinicește, iară și-arată puterile sale zicînd:

— Ține-te zdravăn, stăpîne, că iar am să zbor:

*În înaltul ceriului,
Văzduhul pămîntului;
Pe deasupra codrilor,
Peste vîrful munților,
Prin ceața măgurilor,
Spre noianul mărilor,
La crăiasa zînelor,
Minunea minunilor,
Din ostrovul florilor.*

Și zicînd aceste, odată și zboară cu Harap-Alb

*În înaltul ceriului,
Văzduhul pămîntului;*

și o ia de-a curmeziș:

*De la nouri cătră soare,
Printre lună și luceferi,
Stele mîndre lucitoare,*

și apoi se lasă lin ca vîntul:

*În ostrovul florilor,
La crăiasa zînelor,
Minunea minunilor.*

Și cînd vîntul au aburit, iaca și ei la Sfînta Duminică iar au sosit. Sfînta Duminică era acasă, și cum a văzut pe Harap-Alb poposind la ușa ei, pe loc l-a întîmpinat și i-a zis cu blîndeță:

— Ei, Harap-Alb, așa-i că iar te-a ajuns nevoia de mine?

— Așa este, măicuță, răspunse Harap-Alb, cufundat în gînduri și galbăn la față, de parcă-i luase pînza de pe obraz. Spînul vrea să-mi răpuie capul cu orice preț.

Și de-aș muri mai degrabă, să scap odată de zbućim; decît așa viață, mai bine moarte de o mie de ori!

— Vai de mine și de mine, Harap-Alb, zise Sfînta Duminică, parcă nu te-aș fi crezut așa slab de înger, dar, după cît văd, ești mai fricos decît o femeie. Hai, nu mai sta ca o găină plouată. Rămîi la mine în astă-noapte și ți-oi da eu vrun ajutor. Mare-i Dumnezeu! N-a mai fi el după gîndul spînului. Însă mai rabdă și tu, fătul meu, că mult ai avut de răbdat și puțin mai ai. Pîn-acum ți-a fost mai greu, dar de-acum înainte tot așa are să-ți fie, pînă ce-i ieși din slujba spînului, de la care ai să tragi încă multe necazuri, dar ai să scapi din toate cu capul teafăr, pentru că norocul te ajută.

— Poate așa să fie, măicuță, zise Harap-Alb, dar prea multe s-au îngrămădit deodată pe capul meu.

— Cîte a dat Dumnezeu, Harap-Alb, zise Sfînta Duminică; așa a trebuit să se întîmple, și n-ai cui bănuî: pentru că nu-i după cum gîndește omul, ci-i după cum vrea Domnul. Cînd vei ajunge și tu odată mare și tare, îi căuta să judeci lucrurile de-a fir-a-păr și vei crede celor asupriți și necăjiți, pentru că știi acum ce e necazul. Dar pînă atunci, mai rabdă, Harap-Alb, căci cu răbdarea îi frigi pielea.

Harap-Alb, nemaivînd ce zice, mulțamește lui Dumnezeu, și de bine și de rău, și Sfintei Duminici pentru buna găzduire și ajutorul făgăduit.

— Ia, acum mai vii de-acasă, fătul meu! Zică cine-a zice și cum a vre să zică, dar cînd este să dai peste păcat, dacă-i înainte, te silești să-l ajungi, iar dacă-i în urmă, stai și-l aștepți. Mă rog, ce mai la deal la vale? Așa e lumea asta și, de-ai face ce-ai face, rămîne cum este ea; nu poți s-o întorci cu umărul, măcar să te pui în ruptul capului. Vorba ceea: „Zi-i lume și te mîntuie”. Dar ia să lăsăm toate la o parte și, pînă la una la alta, hai să vedem ce-i de făcut cu cerbul, că spînul te-a fi așteptînd cu nerăbdare. Și, dă, stăpîn nu-i? Trebuie să-l ascuți. Vorba ceea: „Leagă calul unde zice stăpînul”.

Și odată scoate Sfînta Duminică obrăzarul și sabia lui Statu-Palmă-Barbă-Cot, de unde le avea și, dîndu-le lui Harap-Alb, zice:

— Ține aceste, că au să-ți fie de mare trebuință unde mergem. Și chiar haidem, cu ajutorul Domnului, să isprăvim odată și trebușoara asta.

Și pe la cîntatul cucușilor se ie Sfînta Duminică împreună cu Harap-Alb și se duc în pădurea cerbului. Și cum ajung în pădure, sapă o groapă adîncă de un stat de om, lîngă un izvor, unde în fiecare zi pe la amiază venea cerbul de bea apă, apoi se culca acolo pe loc și dormea cît un bei, pînă ce asfințea soarele. Și după aceea, sculîndu-se, o lua în porneală și nu mai da pe la izvor iar pînă a doua zi pe la amiază.

— Ei, ei! acum groapa este gata, zise Sfînta Duminică. Tu, Harap-Alb, rămîi aici într-însa, toată ziua, și iaca ce ai de făcut: pune-ți obrăzarul cum se pune, iară sabia să n-o slăbești din mînă; și de-amiază, cînd a veni cerbul aici la izvor să beie apă și s-a culca ș-a adormi, cu ochii deschiși, cum i-i feliușagul, tu, îndată ce li-i auzi horăind, să ieși încetișor și să potrivești așa ca să-i zbori capul dintr-o singură lovitură de sabie, și apoi răpede să te arunci în groapă și să șezi acolo într-însa pînă după asfințitul soarelui. Capul cerbului are să te strige pînă atunci mereu, pe nume, ca să te vadă, dar tu nu cumva să te îndupleci de rugămintea lui și să te ițești la dînsul, că are un ochi otrăvit și, cînd l-a pironi spre tine, nu mai trăiești. Însă cum a asfinți

soarele să știi că a murit cerbul. Și atunci să ieși fără frică, să-i jupești pielea, iară capul să-l iei așa întreg, cum se găsește, și apoi să vii pe la mine. Și așa, Sfînta Duminică se ia, și se întoarîă singură acasă. Iară Harap-Alb rămîne de pîndă în groapă. Și, cînd pe la amiază numai iaca ce aude Harap-Alb un muget înnădușit: cerbul venea boncăluind. Și ajungînd la izvor, odată și începu a bea hîlpav la apă rece; apoi mai boncăluiește, și iară mai bea cîte un răstimp, și iar mai boncăluiește, și iar mai bea, pînă ce nu mai poate. După aceea începe a-și arunca țărîă după cap, ca buhaiul, și apoi, scurmînd de trei ori cu piciorul în pămînt, se tologește jos pe pajiște, acolo pe loc, mai rumegă el cît mai rumegă, și pe urmă se așterne pe somn, și unde nu începe a mîna porcii la jir.

Harap-Alb, cum îl aude horăînd, iese afară încetișor și, cînd îl croiește o dată cu sabia pe la mijlocul gîtului, îi și zboară capul cît colo de la trup și Harap-Alb se aruncă fără sine în groapă, după cum îl povătuise Sfînta Duminică. Atunci sîngele cerbului odată a și-nceput a curge gîlgîînd și a se răspîndi în toate părțile, îndreptîndu-se și năboînd în groapă peste Harap-Alb, de cît pe ce era să-l înece. Iară capul cerbului, zvîrcolîndu-se dureros, striga cu jale, zicînd:

— Harap-Alb, Harap-Alb! De nume ți-am auzit, dar de văzut nu te-am văzut. Ieși numai oleacă să te văd încaltea, vrednic ești de comoara ce ți-o las, și apoi să mor cu plăcere, dragul meu!

Dar Harap-Alb tăcea molcum și de-abia își putea descleșta picioarele din sîngele închegat, care era mai-mai să umple groapa. În sfîrșit, mai strigă el, capul cerbului, cît mai strigă, însă Harap-Alb nici nu răspunde, nici se arată, și de la o vreme se face tăcere. Și așa, după asfîntitul soarelui, Harap-Alb iese din groapă, jupește pielea cerbului cu băgare de samă, să nu smintească vreo piatră din locul ei, apoi iea capul întreg, așa cum se găsea, și se duce la Sfînta Duminică.

— Ei, Harap-Alb, zise Sfînta Duminică, așă-i că am scos-o la capăt și pe asta?

— Așă; cu ajutorul lui Dumnezeu și cu al sfinției-voastre, răspunse Harap-Alb, am izbutit, măicuță, să facem și acum pe cheful spîîului, rămînere-aș păgubaș de dîîsul să rămîn, și să-l

văd cînd mi-oi vedea ceafa; atunci, și nici atunci, că tare mi-i negru înaintea ochilor!

— Lasă-l, Harap-Alb, în plata lui Dumnezeu, că și-a da el spînul peste om vrodată; pentru că nu-i nici o faptă fără plată, zise Sfînta Duminică. Mergi de i le du și pe acestea, că i-or rămîne ele de cap odată.

Atunci Harap-Alb, mulțămind Sfîntei Duminici, îi sărută mîna, apoi încalecă pe cal și pornește tot cum a venit, mergînd spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvîntul din poveste, înainte mult mai este... Și pe unde trecea, lumea din toate părțile îl înghesuia: pentru că piatra cea mare din capul cerbului strălucea de se părea că Harap-Alb soarele cu el îl ducea.

Mulți crai și împărați ieșeau înaintea lui Harap-Alb, și care dincotro îl ruga, unul să-i deie bănărit cît a cere el, altul să-i deie fata și jumătate de împărăție; altul să-i deie fata și împărăția întreagă pentru asemenea odoare. Dar Harap-Alb ca de foc se ferea, și urmîndu-și calea înainte, la stăpînu-său le ducea.

Și întru una din seri, cum ședea spînul împreună cu moșu-său și cu verele sale sus într-un foișor, numai iaca, ce zăresc în depărtare un sul de raze scînteietoare, care venea înspre dîșii; și de ce se apropia, de ce lumina mai tare, de îi fura vederile. Și deodată toată suflarea s-a pus în mișcare: lumea de pe lume, fiind în mare nedumerire, aleargă să vadă ce minune poate să fie. Și cînd colo, cine era? Harap-Alb, care venea în pasul calului, aducînd cu sine pielea și capul cerbului pe care le-a și dat în mîna spînului.

La vederea acestei minunății, toți au rămas încremeniți și, uitîndu-se unii la alții, nu știau ce să zică. Pentru că în adevăr era și lucru de mirare!

Dar spînul, cu viclenia sa obișnuită, nu-și pierde cum-pătul. Și, luînd vorbă, zice împăratului:

— Ei, moșule, ce mai zici? Adeveritu-s-au vorbele mele?

— Ce să mai zic, nepoate? răspunse împăratul uimit. Ia, să am eu o slugă așa de vrednică și credincioasă ca Harap-Alb, as pune-o la masă cu mine, că mult prețuiește omul acesta!

— Ba să-și puie pofta-n cui! răspunse spînul cu glas răutăcios. Asta n-aș face-o eu de-ar mai fi el pe cît este; doar nu-

i frate cu mama, să-l pun în capul cinstei. Eu știu, moșule, că sluga-i slugă și stăpînu-i stăpîn; s-a mîntuit vorba. Na, na, na! d-apoi pentru vrednicia lui mi l-a dat tata, căci altfel de ce l-aș fi luat cu mine. Hei, hei! Nu știți dumneavoastră ce poama dracului e Harap-Alb aista! Pînă l-am dat la brazdă, mi-am stupit sufletul cu dînsul. Numai eu îi vin de hac. Vorba ceea: „Frica păzește bostănăria”. Alt stăpîn în locul meu nu mai face brînză cu Harap-Alb cît îi lumea și pămîntul. Ce te potrivești, moșule? Cum văd eu, dumneata prea întri în voia supușilor. De-aceea nu-ți dau cerbii pietre scumpe și urșii sălăți. Mie unuia știu că nu-mi suflă nimene în borș: cînd văd că mîța face mărături, ț-o strîng de coadă, de mănîncă și mere pădurețe, căci n-are încotro... Dacă ȋ-a ajuta Dumnezeu să mă rînduiești mai degrabă în locul dumatăle, îi vedea, moșule dragă, ce prefacere are să ieie împărăția; n-or mai ședea lucrurile tot așa moarte cum sînt. Pentru că știi vorba ceea: „Omul sfințește locul”... Fost-ai și dumneata la tinerețe, nu zic. Dar acum ȋți cred. Dă, bătrînețe nu-s? Cum n-or sta trebile baltă!

În sfîrșit, spînului îi mergea gura ca pupăza, de-a ameuțit pe împăratul, încît a uitat și de Harap-Alb, și de cerb, și de tot.

Fetele împăratului însă priveau la verișor... cum privește cînele pe mîță, și li era drag ca sarea-n ochi, pentru că le spunea inima ce om fără de lege este spînul. Dar cum erau să iasă ele cu vorba înaintea tatălui lor? Spînul n-avea de cine... Vorba ceea: „Găsise un sat fără cîni și se primbla fără băț”, că alta, ce pot să zic?

La vreo cîteva zile după asta, împăratul făcu un ospăț foarte mare în cinstea nepotu-său, la care ospăț au fost poftiți cei mai străluciți oaspeți: împărați, crai, voievozi, căpitani oștirilor, mai-marii orașelor și alte fețe cinstite.

În ziua de ospăț, fetele împăratului s-au pus cu rugămintă pe lîngă spîn, să deie voie lui Harap-Alb ca să slujească și el la masă. Spînul, neputîndu-le strica hatîrul, chemă pe Harap-Alb de față cu dînsule și-i învoi aceasta, însă cu tocmală ca în tot timpul ospățului să steie numai la spatele stăpînu-său și nici măcar să-și ridice ochii la ceilalți meseni, că de l-oi vedea obrăznicindu-se cumva, acolo pe loc îi și tai capul.

— Auzit-ai ce am spus, slugă netrebnică! zise spînul, arătînd lui Harap-Alb tăiuşul paloşului pe care jurase credinţă şi supunere spînului la ieşirea din fîntînă.

— Da, stăpîne, răspunse Harap-Alb cu umilinţă, sînt gata la porunca luminării-voastre.

Fetele împăratului au mulţumit spînului şi pentru atîta. Amu, tocmai pe cînd era temeiul mesei, şi oaspeţii, tot gustînd vinul de bun, începuse a se chiurchiului cîte oleacă, numai iaca o pasere măiastră se vede bătînd la fereastră şi zicînd cu glas muieratic:

— Mîncăţi, beţi şi vă veseliţi, dar de fata împăratului Roş nici nu gîndiţi!

Atunci, deodată, tuturor mesenilor pe loc li s-a stricat cheful şi au început a vorbi care ce ştia şi cum îi ducea capul: unii spuneau că împăratul Roş, avînd inimă haină, nu se mai satură de a vărsa sînge omenesc; alţii spuneau că fata lui este o farmazoană cumplită, şi că din pricina ei se fac atîtea jertfe; alţii întăreau spusele celorlalţi, zicînd că chiar ea ar fi venit în chip de pasere de a bătut acum la fereastră, ca să nu lese şi aici lumea în pace. Alţii ziceau că, oricum ar fi, doar paserea aceasta nu-i lucru curat; şi că trebuie să fie un trimis de undeva, numai pentru a iscodi casele oamenilor. Alţii mai fricoşi îşi stupeau în sîn, menind-o ca să se întoarcă pe capul aceleuia care a trimis-o. În sfîrşit, unii spuneau într-un fel, alţii în alt fel, şi multe se ziceau pe seama fetei împăratului Roş, dar nu se ştia care din toate acele vorbe este cea adevărată.

Spînul, după ce-i ascultă pe toţi cu luare-aminte, clătină din cap şi zise:

— Rău e cînd ai a face tot cu oameni care se tem şi de umbra lor! Dumneavoastră, cinstiţi oaspeţi, se vede că paşteţi boboci, de nu vă pricepeţi al cui fapt e acesta.

Şi atunci spînul răpede îşi aţinteşte privirile asupra lui Harap-Alb şi, nu ştiu cum, îl prinde zîmbind.

— Aşa... slugă vicleană ce-mi eşti!? Vra să zică tu ai ştiinţă de asta şi nu mi-ai spus. Acum degrabă să-mi aduci pe fata împăratului Roş, de unde ştii şi cum îi şti tu. Hai, porneşte! Şi nu cumva să faci de altfel, că te-ai dus de pe faţa pămîntului!

Atunci Harap-Alb, ieșind plin de mîhnire, se duce în grajd la cal și, netezindu-l pe coamă și sărutîndu-l, zice:

— Dragul meu tovarăș, la grea nevoie m-a băgat iar spînul! Amu a scornit alta: cică să-i aduc pe fata împăratului Roș de unde-oi ști. Asta-i curat vorba ceea:

*„Poftim, pungă, la masă,
Dacă ți-ai adus de-acasă”.*

Se vede că mi s-a apropiat funia la par. Cine știe ce mi s-a mai întîmpla! Cu spînul tot am dus-o cum am dus-o, cîne-cînește, pînă acum. Dar cu omul roș nu știu, zău, la cît mi-a sta capul. Ș-apoi, unde s-a fi găsinđ acel împărat Roș și fata lui, care cică este o farmazoană cumplită, numai cel-de-pe-comoară a fi știind! Parcă dracul vrăjește, de n-apuc bine a scăpa din una și dau peste alta. Se vede că m-a născut mama într-un ceas rău, sau nu știu cum să mai zic, ca să nu greșesc înaintea lui Dumnezeu. Mă pricep eu tare bine ce ar trebui să fac, ca să se curme odată toate aceste. Dar m-am deprins a tîrî după mine o viață ticăloasă. Vorba ceea: „Să nu dea Dumnezeu omului cît poate el suferi”.

— Stăpîne, zise atunci calul, nechezînd cu înfocare, nu te mai olicăi atîta. După vreme rea, a fi el vreodată și senin. Dacă ar sta cineva să-și facă samă de toate cele, cum chitești dumneata, apoi atunci ar trebui să vezi tot oameni morți pe toate cărările... Nu fi așa de nerăbdător! De unde știi că nu s-or schimba lucrurile în bine și pentru dumneata? Omul e dator să se lupte cît a putea cu valurile vieții, căci știi că este o vorbă: „Nu aduce anul ce aduce ceasul”. Cînd sînt zile și noroc, treci prin apă și prin foc și din toate scapi nevătămat. Vorba cîntecului:

*Fă-mă, mamă, cu noroc,
Și măcar m-aruncă-n foc.*

Las' pe mine, stăpîne, că știu eu pe unde te-oi duce la împăratul Roș, pentru că m-au mai purtat odată păcatele pe acolo cu tatu-tău, în tinerețele lui. Hai, încalecă pe mine și ține-te bine, că acum am să-mi arăt puterile chiar de aici, de pe loc, în ciuda spînului, ca să-i punem venin la inimă.

Harap-Alb atunci încalecă, și calul, nechezînd o dată puternic, zboară cu dînsul:

*În înaltul ceriului,
Văzduhul pămîntului,*

și o ia de-a curmeziș:

*De la nouri cătră soare,
Pintre lună și luceferi,
Stele mîndre lucitoare.*

Și apoi, de la o vreme, începe a se lăsa lin ca vîntul, și luînd de-a lung pămîntul, merg spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvîntul din poveste, înainte mult mai este.

Dar ia să vedem, ce se mai petrece la masă după ducerea lui Harap-Alb?

„Hei, hei! zise spînul în sine, tremurînd de ciudă. Nu te-am știut eu că-mi ești de aceștia, că de mult îți făceam felul!... Dar trăind și nemurind, te-oi sluji eu, măi badeo!... Paloșul ista are să-ți știe de știre...”

— Ei, vedeți, moșule și cinstiți meseni, cum hrănești pe dracul, fără să știi cu cine ai de-a face? Dacă nu-s și eu un puîșor de om în felul meu, dar tot m-a tras Harap-Alb pe șfară! Bine-a zis cine-a zis: „Că unde-i cetatea mai tare, acolo bate dracul război mai puternic”.

În sfîrșit, împăratul, fetele sale și toți oaspeții rămaseră încremeniți. Spînul, bodrogănind din gură, nu știa cum să-și ascundă ura, iară Harap-Alb, îngrijit de ce i s-ar mai putea întîmpla în urmă, mergea tot înainte prin locuri pustii și cu greu de străbătut.

Și cînd să treacă un pod peste o apă mare, iaca o nuntă de furnici trecea și ea tocmai atunci podul. Ce să facă Harap-Alb? Stă el oleacă și se sfătuiește cu gîndul: „Să trec peste dînsule, am să omor o mulțime; să dau prin apă, mă tem că m-oi îneca, cu cal cu tot. Dar tot mai bine să dau prin apă, cum a da Dumnezeu, decît să curm viața atîtor gîzulițe nevinovate”. Și zicînd Doamne-ajută, se aruncă cu calul în apă, o trece înot dincolo, la cea mal, fără primejdie și apoi își ie drumul înainte. Și cum

mergea el, numai iaca i se înfătoșează o furnică zburătoare, zicînd:

— Harap-Alb, fiindcă ești așa de bun, de ți-a fost milă de viața noastră, cînd treceam pe pod, și nu ne-ai stricat veselia, vreu să-ți fac și eu un bine: na-ți aripa asta, și cînd îi avea vreodată nevoie de mine, să dai foc aripii, și atunci eu împreună cu tot neamul meu avem să-ți venim în ajutor.

Harap-Alb, strîngînd aripa cu îngrijire, mulțumește furnicii pentru ajutorul făgăduit și apoi pornește tot înainte.

Și mai merge el cît merge, și numai iaca ce aude o bîzîitură înădușită. Se uită el în dreapta, nu vede nimica; se uită în stînga, nici atîta; și cînd se uită în sus, ce să vadă? Un roi de albine se învîrtea în zbor pe deasupra capului său și umblau bezmetice de colo pînă colo, neavînd loc unde să se așeze. Harap-Alb, văzîndu-le așa, i se face milă de dînsele și, luîndu-și pălăria din cap, o pune pe iarbă la pămînt, cu gura-n sus, și apoi el se dă într-o parte. Atunci, bucuria albinelor: se lasă jos cu toatele și se adună ciotcă în pălărie. Harap-Alb, aflîndu-se cu părere de bine despre asta, aleargă în dreapta și în stînga și nu se lasă pînă ce găsește-un buștihan putregăios, îl scobește cu ce poate și-i face urdiniș; după aceea așază niște țepuși într-însul, îl freacă pe dinăuntru cu cătușnică, cu sulcină, cu mătăciune, cu poala sîntă-Măriei și cu alte buruiene mirositoare și prielnice albinelor și apoi, luîndu-l pe umăr, se duce la roi, răstoarnă albinele frumuseț din pălărie în buștihan, îl întoarce binișor cu gura în jos, îi pune deasupra niște captălani, ca să nu răzbată soarele și ploaia înlăuntru, și apoi, lăsîndu-l acolo pe cîmp, între flori, își caută de drum. Și cum mergea el, mulțumit de sine pentru această facere de bine, numai iaca i se înfătoșază înainte crăiasa albinelor, zicîndu-i:

— Harap-Alb, pentru că ești așa de bun și te-ai ostenit de ne-ai făcut adăpost, vreu să-ți fac și eu un bine în viața mea; na-ți aripa asta și, cînd îi avea vreodată nevoie de mine, aprinde-o, și eu îndată am să-ți vin întru ajutor.

Harap-Alb, luînd aripa cu bucurie, o strînge cu îngrijire; apoi mulțumind crăiesei pentru ajutorul făgăduit, pornește, urmîndu-și calea tot înainte.

Mai merge el cît merge și cînd, la poalele unui codru, numai iaca ce vede o dihanie de om, care se pîrpălea pe lîngă un foc de douăzeci și patru de stînjini de lemne și tot atunci striga, cît îl lua gura, că moare de frig. Și-apoi, afară de aceasta, omul acela era ceva de spăriet: avea niște urechi clăpăuge și niște buzoaie groase și dăbălăzate. Și cînd sufla cu dînsele, cea de deasupra se răsfrîngea în sus peste scăfîrlia capului, iar cea de desupt atîrna în jos, de-i acoperea pîntecele. Și, ori pe ce se oprea suflarea lui, se punea promoroaca mai groasă de-o palmă. Nu era chip să te apropii de dînsul, că așa tremura de tare, de parcă-l zghihiua dracul. Și dac-ar fi tremurat numai el, ce ți-ar fi fost? Dar toată suflarea și făptura de prinprejur îi țineau hangul: vîntul gemea ca un nebun, copacii din pădure se vâlcărau, pietrele țipau, vreascurile țiuiau și chiar lemnele de pe foc pocneau de ger. Iară vererite, găvozdit una peste alta în scorburi de copaci, suflau în unghii și plîngeau în pumni, blăstemîndu-și ceasul în care s-au născut. Mă rog, foc de ger era: ce să vă spun mai mult! Harap-Alb, numai o țîră cît a stat de s-a uitat, a făcut turturi la gură și, neputîndu-și stăpîni rîsul, zise cu mirare:

— Multe mai vede omul acesta cît trăiește! Măi tartorule, nu mîncă haram și spune drept, tu ești Gerilă! Așă-i că taci?... Tu trebuie să fii, pentru că și focul îngheață lîngă tine, de arzulu ce ești.

— Rîzi tu, rîzi, Harap-Alb, zise atunci Gerilă tremurînd, dar, unde mergi, fără de mine n-ai să poți face nimica.

— Hai și tu cu mine, dacă vrei, zise Harap-Alb; de-abia te-i mai încălzi mergînd la drum, căci nu e bine cînd stai locului.

Gerilă atunci se ie cu Harap-Alb și pornesc împreună. Și mergînd ei o bucată înainte, Harap-Alb vede altă drăcărie și mai mare: o namilă de om mîncă brazdele de pe urma a 24 de pluguri și tot atunci striga în gura mare că crapă de foame.

— Ei, apoi să nu bufnești de rîs?! zise Harap-Alb. Măi, măi, măi! că multe-ți mai vād ochii! Pesemne c-aista-i Flămînzilă, foametea, sac fără fund sau cine mai știe ce pricopsală a fi, de nu-l mai poate sătura nici pămîntul.

— Rîzi tu, rîzi, Harap-Alb, zice atunci Flămînzilă, dar, unde mergeți voi, fără de mine n-aveți să puteți face nici o ispravă.

— Dacă-i așa, hai și tu cu noi, zise Harap-Alb, că doar n-am a te duce în spinare...

Flămînzilă atunci se ie după Harap-Alb și pornesc tustrei înainte. Și mai mergînd ei o postată, numai iaca Harap-Alb vede altă minunăție și mai mare: o arătare de om băuse apa de la 24 de iazuri și o gîrlă pe care umblau numai 500 de mori și tot atunci striga în gura mare că se usucă de sete.

— Măi, da' al dracului onănie de om e și acesta! zise Harap-Alb. Grozav burdăhan și nesățios gîtlej, de nu pot să-i potolească setea nici izvoarele pămîntului; mare ghiol de apă trebuie să fie în mațele lui! Se vede că acesta-i prăpădenia apelor, vestitul Setilă, fiul Secetei, născut în zodia rățelor și împodobit cu darul suptului.

— Rîzi tu, rîzi, Harap-Alb, zise atunci Setilă, căruia începu a-i țîșni apa pe nări și pe urechi, ca pe niște lăptoace de mori, dar, unde vă duceți voi, fără de mine degeaba vă duceți.

— Hai și tu cu noi, dacă vrei, zise Harap-Alb; de-abia nu te-i mai linciuri atîta în cele ape, îi scăpa de blăstemul broaștelor și-i da răgaz morilor să umble, că destul ți-ai făcut mendrele pînă acum. Că, Doamne iartă-mă, îi face broaște în pîntece de atîta apă!

Setilă atunci se ia după Harap-Alb și pornesc tuspatri înainte. Și mai mergînd ei o bucată, numai iaca ce vede Harap-Alb altă minunăție și mai minunată: o schimonositură de om avea în frunte numai un ochi, mare cît o sită, și, cînd îl deschidea, nu vedea nimica; da chior peste ce apuca. Iară cînd îl ținea închis, dar fie zi, dar fie noapte, spunea că vede, cu dînsul și în măruntaiele pămîntului.

— Iaca, începu el a răcni ca un smintit, toate lucrurile mi se arată găurite, ca sitișca, și străvezii, ca apa cea limpede; deasupra capului meu văd o mulțime nenumărată de văzute și nevăzute; văd iarba cum crește din pămînt; văd cum se răstogolește soarele după deal; luna și stelele cufundate în mare; copacii cu vîrfurile în jos, vitele cu picioarele în sus și oamenii umblînd cu capul între umere; văd, în sfîrșit, ceea ce n-

aș mai dori să vadă nimene, pentru a-și osteni vederea: văd niște guri căscate uitîndu-se la mine și nu-mi pot da samă de ce vă mirați așa, mira-v-ați de... frumusețe-vă!

Harap-Alb atunci se bate cu mîna peste gură și zice:

— Doamne ferește de omul nebun, că tare-i de jălit, sărmanul! Pe de-o parte îți vine a rîde și pe de alta îți vine a-l plînge. Dar se vede că așa l-a lăsat Dumnezeu. Poate că acesta-i vestitul Ochilă, frate cu Orbilă, văr primar cu Chiorilă, nepot de soră lui Pîndilă, din sat de la Chitilă, peste drum de Nimerilă. Ori din tîrg de la Să-l-cați, megieș cu Căutați și de urmă nu-i mai dați. Mă rog, unu-i Ochilă pe fața pămîntului, care vede toate și pe toți altfel de cum vede lumea cealaltă; numai pe sine nu se vede cît e de frumușel. Parcă-i un boț, chilimboț boțit, în frunte cu un ochi, numai să nu fie de diochi!

— Rîzi tu, rîzi, Harap-Alb, zise atunci Ochilă, uitîndu-se închiorchioșat, dar, unde te duci, fără de mine rău are să-ți cadă. Fata împăratului Roș nu se capătă așa de lesne cum crezi tu. Din gardul Oancei ți-a da-o împăratul, dacă n-oi fi și eu pe-acolo.

— Hai și tu cu noi, dacă vrei, zise Harap-Alb, că doar n-avem a te duce de mîna, ca pe un orb...

Ochilă atunci se ia și el după Harap-Alb și pornesc tuscinci înaintea. Și mai mergînd ei o bucată, numai iaca ce vede Harap-Alb altă bîzdîganie și mai și: o pocitanie de om umbla cu arcul după vînat pasări. Ș-apoi, chitiți că numai în arc se închia tot meșteșugul și puterea omului aceluia? Ți-ai găsit! Avea un meșteșug mai drăcos și o putere mai pe sus decît își poate dracul închipui; cînd voia, așa se lățea de tare, de cuprindea pămîntul în brațe. Și altă dată, așa se deșira și se lungia de grozav, de ajungea cu mîna la lună, la stele, la soare și cît voia de sus. Și dacă se întîmpla să nu nimerească paserile cu săgeata, ele tot nu scăpau de dînsul; ți le prindea cu mîna din zbor, le răsucea gîtul cu ciudă și apoi le mîncea așa, crude, cu pene cu tot. Chiar atunci avea un vrav de paseri dinainte și ospăta dintrînsele cu lăcomie, ca un vultan hămisit. Harap-Alb, cuprins de mirare, zise:

— Dar oare pe acesta cum mama dracului l-a fi mai chemînd?!

— Zi-i pe nume, să ți-l spun, răspunse atunci Ochilă, zîmbind pe sub mustețe.

— Dar te mai duce capul ca să-l botezi? Să-i zici Păsărilă... nu greșești; să-i zici Lățilă... nici atîta; să-i zici Lungilă... asemenea; să-i zici Păsări-Lăți-Lungilă, mi se pare că e mai potrivit cu năravul și apucăturile lui, zise Harap-Alb, înduioșat de mila bietelor paseri. Se vede că acesta-i vestitul Păsări-Lăți-Lungilă, fiul săgetătorului și nepotul arcașului; brîul pămîntului și scara ceriului; ciurma zburătoarelor și spaima oamenilor, că altfel nu te pricepi cum să-i mai zici.

— Rîzi tu de mine, rîzi, Harap-Alb, zise atunci Păsări-Lăți-Lungilă, dar mai bine ar fi să rîzi de tine, căci nu știi ce păcat te paște. Chitești că fata împăratului Roș numai așa se capătă? Poate n-ai știință ce vidmă de fată e aceea: cînd vrea, se face pasere măiastră, îți arată coada, și ie-i urma dacă poți! De n-a fi și unul ca mine pe-acolo, degeaba vă mai bateți picioarele ducîndu-vă.

— Hai și tu cu noi, dacă vrei, zise atunci Harap-Alb, deabia mi-i lua pe Gerilă de țuluc și l-îi purta cu nasul pe la soare, doar s-a încălzi cîtuși decît și n-a mai clănțani atîta din măsele, ca un cocostîrc de cei bătrîncioși, că parcă mă strînge în spate cînd îl vîd așa.

Păsări-Lăți-Lungilă se ia atunci după Harap-Alb și pornesc ei tîșșese înainte. Și pe unde treceau, pîrjol făceau: Gerilă potopea pădurile prin ardere. Flămînzilă mîncă lut și pămînt amestecat cu humă și tot striga că moare de foame. Setilă sorbea apa de prin bălți și iazuri, de se zbăteau peștii pe uscat și țipa șerpele în gura broaștei de secetă mare ce era pe acolo. Ochilă vedea toate cele ca dracul, și numai înghețai ce da dintr-însul:

*Că e laie,
Că-i bălaie;
Că e ciută,
Că-i cornută.*

Mă rog, nebunii de-a lui:

*Cîte-n lună și în stele,
De-ți venea să fugi de ele,*

*Sau să rîzi ca un nebun,
Credeți-mă ce vă spun!*

În sfîrșit, Păsări-Lăți-Lungilă ademenea zburătoarele și, jumulte, nejumulte, ți le păpa pe rudă pe sămîntă, de nu se mai stăvea nimene cu păseri pe lîngă casă de răul lui.

Numai Harap-Alb nu aducea nici o supărare. Însă, ca tovarăș, era părtaș la toate: și la pagubă, și la cîștig, și prietenos cu fiecare, pentru că avea nevoie de dînșii în călătoria sa la împăratul Roș, care, zice, cică era un om pîclișit și răutăcios la culme; nu avea milă de om nici cît de un cîne. Dar vorba ceea: „La unul fără suflet trebuie unul fără de lege”. Și gîndesc eu că din cinci nespălați cîți merg cu Harap-Alb, i-a veni el vreunul de hac; ș-a mai da împăratul Roș și peste oameni, nu tot peste butuci, ca pînă atunci. Dar iar mă întorc și zic: mai știi cum vine vremea?

*Lumea asta e pe dos,
Toate merg cu capu-n jos;
Puțini suie, mulți coboară,
Unul macină la moară.*

Ș-apoi acel unul are atunci în mîină și pînea, și cuțitul și taie de unde vrea și cît îi place, tu te uiți și n-ai ce-i face. Vorba ceea: „Cine poate, oase roade; cine nu, nici carne moale”. Așa și Harap-Alb și cu ai săi; poate-or izbuti să ieie fata împăratului Roș, poate nu, dar acum, deodată, ei se tot duc înainte și, mai la urmă, cum le-a fi norocul. Ce-mi pasă mie? Eu sînt dator să spun povestea și vă rog să ascultați.

Amu Harap-Alb și cu ai săi mai merg ei cît merg și, într-o tîrzie vreme, ajung la împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvîntul din poveste, înainte mult mai este. Și cum ajung, odată întră buluc în ogradă, tussese, Harap-Alb înainte și ceilalți în urmă, care de care mai chipos și mai îmbrăcat, de se tîrîiau ațele și curgeau oghелеle după dînșii, parcă era oastea lui Papuc Hogeа Hogearul.

Și atunci, Harap-Alb se și înfățișază înaintea împăratului Roș, spunîndu-i de unde, cum, cine și pentru ce anume au venit. Împăratului i-a fost de-a mirarea, văzînd că niște golani au asemenea îndrăzneală, de vin cu nerușinare să-i ceară fata, fie

din partea oricui ar fi. Dar, nevoind a le strica inima, nu le spune nici da, nici ba, ci le dă răspuns ca să rămîie peste noapte acolo, și pînă mîni dimineată s-a mai gîndi el ce trebuie să facă... Și pe altă parte, împăratul odată cheamă în taină pe un credincios al său și dă poruncă să-i culce în casa cea de aramă înfocată, ca să doarmă pentru veșnicie, după cum pățise și alți pețitori, poate mai ceva decît aceștia.

Atunci credinciosul împăratului se duce răpede și dă foc casei celei de aramă pe dedesupt, cu 24 de stînjini de lemne, de se face casa roșă cum e jăromaticul. Apoi, cum înserează, vine și poștește pe oaspeți la culcare. Gerilă atunci, năzdrăvan cum era el, cheamă pe tovarășii săi deoparte și le zice încetîșor:

— Măi, nu cumva să vă împingă Mititelul să intrați înaintea mea unde ne-a duce omul țapului celui roș, că nu mai ajungeți să vedeți ziua de mîne. Doar unu-i împăratul Roș, vestit prin meleagurile aceste pentru bunătatea lui cea nepomenită și milostivirea lui cea neauzită. Îl știu eu cît e de priitor și de darnic la spatele altora. Numai de nu i-ar muri mulți înainte! să trăiască trei zile cu cea de-alaltăieri! D-apoi fetișoara lui; a zis dracul și s-a făcut: bucățică ruptă tată-său în picioare, ba încă și mai și. Vorba ceea: „Capra sare masa, și iada sare casa”. Dar las', că ș-au găsit ei omul! De nu le-oi veni eu de hac în astă-noapte, nici mama dracului nu le mai vine!

— Așa gîndesc și eu, zise Flămînzilă; ș-a pus el, împăratul Roș, boii în cîrd cu dracul, dar are să-i scoată fără coarne.

— Ba mi se pare c-a da el și teleagă, și plug, și otic, și tot, numai să scape de noi, zise Ochilă.

— Ia ascultați, măi! zise Gerilă. „Vorba lungă, sărăcia omului”. Mai bine haidem la culcare, că ne așteaptă omul împăratului cu masa întinsă, cu făcliile aprinse și cu brațele deschise. Hai! Ascuțiți-vă dinții și porniți după mine.

Și odată pornesc ei, teleap, teleap, teleap! Și, cum ajung în dreptul ușii, se opresc puțin. Atunci Gerilă suflă de trei ori cu buzișoarele sale cele iscusite, și casa rămîne nici fierbinte, nici rece, cum e mai bine de dormit într-însa. Apoi intră cu toții înlăuntru, se tologește care unde apucă și... tac mă cheamă. Iară credinciosul împăratului, încuind ușa pe dinafară cu răpegiune, le zice cu răutate:

— Las', că v-am găsit eu ac de cojoc! De-acum dormiți, dormire-ați somnul cel de veci, că v-am așternut eu bine. Vă veți face voi scrum pînă mine dimineată.

Apoi îi lasă acolo și el se duce în treaba lui. Dar Harap-Alb și cu ai săi nici nu bindiseau de asta; ei, cum au dat de căldurică, pe loc li s-au muțet ciolanele și au început a se întinde și a se hîrjoni în ciuda fetei împăratului Roș. Ba încă Gerilă se întindea de căldură, de-i treceau genunchile de gură. Și hojma morocănea pe ceilalți, zicînd:

— Numai din pricina voastră am răcit casa; căci pentru mine era numai bună cum era. Dar așa pățești dacă te iei cu niște bicisnici. Las', că v-a mai păli el berechetul acesta de altă dată! Știi că are haz și asta? Voi să vă lăfăiți și să huzuriți de căldură, iară eu să crăp de frig. Buuună treabă! Să-mi dau eu liniștea mea pentru hatîrul nu știu cui? Acuș vă tîrnăiesc prin casă, pe rudă pe sămîntă; încaltea să nu se aleagă nimica nici de somnul meu, dar nici de al vostru.

— Ia tacă-ți gura, măi Gerilă! ziseră ceilalți. Acuș se face ziuă, și tu nu mai stinchești cu brașoave de-ale tale. A dracului lighioaie mai ești! Destul acum, că ne-ai făcut capul călindar. Cine-a mai dori să facă tovarășie cu tine aibă-și parte și poarte-ți portul. Că pe noi știu că ne-ai amețit. Are cineva cap să se liniștească de răul tău? I-auzi-l-ai: parcă-i o moară hodorogită. Numai gura lui se aude în toate părțile. Hojma tolocănește pentru nimica toată, curat ca un nebun. Tu, măi, ești bun de trăit numai în pădure, cu lupii și cu urșii, dar nu în case împărătești și între niște oameni cumsecade.

— Ia ascultați, măi, dar de cînd ați pus voi stăpînire pe mine? zise Gerilă. Apoi nu mă faceți din cal măgar, că vă veți găsi mantaua cu mine. Eu îs bun cît îs bun, dar și cînd m-a scoate cineva din răbdare, apoi nu-i trebuie nici țigan de laie împotriva mea.

— Zău, nu suguiești, măi Buzilă? Da' amarnic mai ești la viață; cînd te mîinii, faci sînge-n baligă, zise Flămînzilă. Tare-mi ești drag!... Te-aș vîrî în sîn, dar nu încapi de urechi... Ia mai bine ogoiește-te oleacă și mai strînge-ți buzișoarele acasă; nu de altă, dar să nu-ți pară rău pe urmă, că doar nu ești numai tu în casa asta.

— Ei, apoi! Vorba ceea: „Fă bine, să-ți auzi rău”, zise Gerilă. Dacă nu v-am lăsat să intrați aici înaintea mea, așa mi se cade; ba încă și mai rău decât așa. Cine-a face de altă dată ca mine, ca mine să pătească.

— Ai dreptate, măi Gerilă, numai nu te cauți, zise Ochilă. Dar cu prujituri de-a tale, ia, acuș se duce noaptea, și vai de odihna noastră! Măcar tu să fii acela, ce ai zice, când ți-ar strica cineva somnul? Ba încă ai dat peste niște oameni ai lui Dumnezeu, dar, să fi fost cu alții, hei, hei! mîncai papara pînă acum...

— Dar nu mai tăceți, măi? Că ia acuș trec cu picioarele prin păreți și ies afară cu acoperămîntul în cap, zise Lăți-Lungilă. Parcă nu faceți a bine, de nu vă mai astîmpără dracul nici la vremea asta. Măi Buzilă, mi se pare că tu ești toată pricina gîlcevei dintre noi.

— Ba bine că nu! zise Ochilă. Are el noroc de ce are, dar știu eu ce i-ar trebui.

— Ia, să-i faci chica topor, spinarea dobă și pîntecele cobză, zise Setilă, căci altmîntrelea nici nu e de chip s-o scoți la capăt cu boclucașul acesta.

Gerilă, văzînd că toți îi stau împotrivă, se mînie atunci, și unde nu trîntește o brumă pe păreți, de trei palme de groasă, de au început a clănțani și ceilalți de frig, de sărea cămeșa de pe dînșii.

— Na! încaltea v-am făcut și eu pe obraz. De-acum înainte, spuneți ce vă place, că nu mi-a fi ciudă, zise Gerilă, rîzînd cu hohot. Ei, apoi!? Cică să nu te strici de rîs!... De Harap-Alb nu zic. Dar voi, mangosiților și farfasiților, de cîte ori îți fi dormit în stroh și pe tîrnomată, să am eu acum atîția bani în pungă nu mi-ar mai trebui altă! Oare nu cumva v-ați face și voi niște feciori de ghindă, fătați în tindă, că sînteți obraze subțiri?

— Iar cauți sămînță de vorbă, măi Buzilă? ziseră ceilalți. Al dracului să fii cu tot neamul tău, în vecii vecilor amin!

— De asta și eu mă anin și mă închin la cinstita față voastră, ca la un codru verde, cu un poloboc de vin și cu unul de pelin, zise Gerilă. Și hai de-acum să dormim, mai acuș să ne trezim, într-un gînd să ne unim, pe Harap-Alb să-l slujim și tot prieteni să fim; căci cu vrajbă și urgie raiul n-o să-l dobîndim.

În sfârșit, ce-or fi mai dondănit ei, și cât or mai fi dondănit, că numai iaca se face ziuă! Și atunci, credinciosul împăratului, crezînd că s-a curățit de oaspeți, vine cu gîndul să măture scrumul afară, după rînduială. Și cînd ajunge mai aproape, ce să vadă? Casa cea de aramă, înfocată așa de strașnic de cu sară, era acum toată numai un sloi de gheață, și nu se mai cunoștea pe dinafară nici ușă, nici ușori, nici gratii, nici obloane de ferești, nici nimica; iar înlăuntru se auzea un tărăboi grozav; toți bocăneau la ușă cît ce puteau și strigau cît le lua gura, zicînd:

— Nu știm ce fel de împărat e acesta, de ne lasă fără scînteie de foc în vatră, să degerăm aicea... Așa sărăcie de lemne nu s-a văzut nici la bordeiul cel mai sărăcăcios. Vai de noi și de noi, că ne-a înghețat limba în gură și măduva în ciolane de frig!...

Credinciosul împăratului, auzind aceste, pe de-o parte l-a cuprins spaima, iară pe de alta s-a îndrăcit de ciudă. Și dă el să descuie ușa, nu poate; dă s-o desprindă, nici atîta. Pe urmă, ce să facă? Aleargă și vestește împăratului despre cele întîmplate. Atunci vine și împăratul cu o mulțime de oameni, cu cazmale ascuțite și cu cazane pline cu uncrop; și unii tăiau gheața cu cazmalele, alții aruncau cu uncrop pe la țîțînile ușii și în borta cheii și, după multă trudă, cu mare ce hălăduiesc de deschid ușa și scot pe oaspeți afară. Și cînd colo ce să vezi? Toți erau cu părul, cu barba și cu mustețele pline de promoroacă, de nu-i cunoșteai, oameni sînt, draci sînt, ori alte arătări. Și așa tremurau de tare, de le dîrdîiau dinții în gură. Iară mai ales pe Gerilă parcă-l zgihuiiau toți dracii: pozne făcea cu buzișoarele sale, încît s-a îngrozit și împăratul Roș cînd l-a văzut făcînd așa de frumușel.

Atunci Harap-Alb, ieșind dintre dînșii, se înfățișază cuviincios înaintea împăratului, zicînd:

— Preaînălțate împărate! Luminarea-sa, nepotul preaputernicului Verde-împărat, m-a fi așteptînd cu nerăbdare. De-acum înainte, cred că mi-ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră.

— Bine, voinice, zise împăratul, uitîndu-se la dînșii cam acru oarecum; a veni ea și vremea aceea... Dar acum, deodată, ia să ospătați ceva, ca să nu ziceți că ați ieșit din casa mea ca de la o casă pustie.

— Parcă v-a ieșit un sfânt din gură, luminate împărate, zise atunci Flămînzilă, că ne ghiorăiesc mațele de foame.

— Poate ni-ți da și ceva udeală, măria-ta, zise Setilă, că ni sfințește gîtlejul de sete.

— Ia lăsați, măi, zise Ochilă, clipocind mereu din gene, că luminarea-sa știe ce ne trebuie.

— Așa cred și eu, zise Păsărilă, doar, de-a putere-a hi, am căzut la casă împărătească, și nu vă temeți, că are înălțimea-sa atîta purtare de grijă, ca să nu fim chinuiți cu frig, cu foame și cu sete.

— Mai rămîne îndoială despre asta, zise Gerilă, tremurînd cumplit. Dar n-aveți știință că înălțimea-sa este tata flămînzilor și al însetaților? Și tocmai de asta mă bucur și eu, că de-abia m-oi mai încălzi oleacă bînd sîngele Domnului.

— Ei, tacă-vă gura de-acum! zise Flămînzilă. Destul e o măciucă la un car de oale. Nu tot cetărați pe măria-sa, că om e dumnealui. Pentru niște sărăcuți ca noi e greu de făcut trebi de acestea, dar la o împărăție, ca cum te-ar pișca un purice, nu se mai bagă în samă.

— Din partea mea, mîncarea-i numai o zăbavă; băutura mai este ce este, zise Setilă; și aș ruga pe luminarea-sa că, dacă are de gînd a ne ospăta, după cum s-a hotărît, apoi să ne îndesască mai mult cu udeala, pentru că acolo stă toată puterea și îndrăzneala. Vorba ceea: „Dă-i cu cinstea, să piară rușinea”. Dar mi se pare că ne-am prea întins cu vorba, și luminarea-sa nu știe cum să ne mai intre în voie.

— Acum, de ne-ar da odată ce ne-ar da, zise Flămînzilă, căci mă roade la inimă de foame ce mi-e.

— Ia mai îngăduiți oleacă, măi, zise Ochilă, că doar nu v-au mas șoarecii în pîntece. Acuș s-or aduce și bucatele, și vinul, și numai de-ați avea pîntece unde să le puneți.

— Îndată vi s-a aduce și demîncare, și băătură, zise împăratul, numai de-ați putea dovedi cît vă voi da eu; că, de nu-ți fi mîncători și băutori buni, v-ați găsit beleaua cu mine, nu vă pară lucru de șagă!

— De ne-ar da Dumnezeu tot atîta supărare, luminarea-voastră! zise atunci Flămînzilă, ținîndu-se cu mîinile de pîntece.

— Și înălțimei-voastre gînd bun și mîină slobodă, ca să ne dați cît se poate mai multă mîncare și băuturică, zise Setilă, căruia îi lăsa gura apă că, din mîncare și băutură, las' dacă ne-a întrece cineva; numai la treabă nu ne prea punem cu toți nebunii.

Împăratul tăcea la toate aceste, îi asculta cu dezgust și numai înghițea noduri. Dar, în gîndul său: „Bine, bine! cercați voi marea cu degetul, dar ia să vedem cum i-ți da de fund? Vă vor ieși ele toate aceste pe nas!” După aceea îi lasă și se duce în casă.

În sfîrșit, nu trece mult la mijloc, și numai iaca li se aduc 12 harabale cu pîne, 12 ialovițe fripte și 12 buți pline cu vin de cel hrănit, de care, cum bei cîte oleacă, pe loc ți se taie picioarele, îți steclesc ochii în cap, ți se încheie limba în gură și începi a bolborosi turcește, fără să știi bechi măcar. Flămînzilă și Setilă ziseră atunci celorlalți:

— Măi, mîncăți voi întîi și beți cît veți putea, dar nu cumva să vă puneți mintea cu toată mîncarea și băutura c-apoi al vostru e dracul!

Atunci Harap-Alb, Gerilă, Ochilă și Păsări-Lăți-Lungilă se pun ei de ospătează și beu cît le trebuie. Dar ce are a face? Parcă nici nu se cunoștea de unde au mîncat și au băut; că doar mîncare și băutură era acolo, nu șagă; dă, ca la o împărăție.

— Hai, ia dați-vă deoparte, măi păcătoșilor, că numai ați crîmпоțit mîncarea, ziseră atunci Flămînzilă și Setilă care așteptau cu neastîmpăr, fiind ruți în coș de foame și de sete.

Și atunci unde nu începe Flămînzilă a cărăbăni deodată în gură cîte o haraba de pîne și cîte o ialoviță întreagă, și răpede mi ți le-a înfulicat și le-a forfăcat, de parcă n-au mai fost. Iară Setilă, dînd fundurile afară la cîte o bute, horp! ți-o suga dintr-o singură sorbitură; și, răpede-răpede, mi ți le-a supt pe toate de-a rîndul, de n-a mai rămas nici măcar picătură de vin pe doage. După aceea, Flămînzilă a început a striga în gura mare că moare de foame și a zvîrli cu ciolane în oamenii împărătești, care erau acolo de față.

Iară Setilă striga și el cît ce putea că crapă de sete și zvîrlea cu doage și cu funduri de poloboc în toate părțile, ca un nebun.

Împăratul atunci, auzind vuiet tocmai din casă, iese afară și, când vede aceste, își pune mâinile în cap de necaz.

— Măi, măi, măi! Aceștia-s curat sărăcie trimisă de la Dumnezeu pe capul meu, zise împăratul în sine, plin de amărăciune. Mi se pare că, ia acum, mi-am dat și eu peste oameni.

Harap-Alb iese atunci din mijlocul celorlalți și iar se înfătoșează înaintea împăratului, zicînd:

— Să trăiți, luminate împărate! De-acum cred că mi-ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră, căci nepotul împăratului Verde ne-a fi așteptînd cu nerăbdare.

— A veni ea și vremea aceea, voinice, zise împăratul cam cu jumătate de gură. Dar ia mai aveți puțină răbdare, căci fata nu-i de cele de pe drumuri, s-o luați numai așa, cum s-ar în-tîmpla. Ia să mai vedem cam cum ar veni trebușoara asta. Nu-i vorbă, de mîncat, ați mîncat și de băut, ați băut fiecare cît șeptesprezece. Însă de-acum înainte mai aveți și ceva treabă de făcut: iaca, vă dau o mierță de sămînță de mac, amestecată cu una de năsip mărunțel; și, pînă mîni dimineată, să-mi alegeți macul de o parte, fir de fir, și năsipul de altă parte; nu cumva să găsesc vreun fir de mac printre năsip sau vreunul de năsip printre mac, că atunci am stricat pacea. Și dacă-ți putea scoate la capăt trebușoara asta, atunci oi mai vedea eu... Iară de nu, veți plăti cu capul obrăznicia ce ați întrebuintat față cu mine, ca să prindă și alții la minte văzînd de patima voastră.

Și apoi, ducîndu-se împăratul în treaba lui i-a lăsat să-și bată capul cum vor și.

Atunci Harap-Alb și cu ai săi au început a strînge din umere, nepricepîndu-se ce-i de făcut.

— Ei, apoi șagă vă pare? Cu chițibușuri de aceste să ne zăbovim noi? Pîclișit om e împăratul Roș, se vede el, zise atunci Ochilă. Eu, nu-i vorbă, măcar că e așa de întuneric, deosebesc tare bine firele de mac din cele de năsip. Dar numai iuțală și gură de furnică ar trebui să aibi ca să poți apuca, alege și culege niște flecușete ca aceste în așa scurtă vreme. Bine-a zis cine-a zis ca să te ferești de omul roș, căci e liștai dracul în picioare, acum văd eu.

Harap-Alb își aduce atunci aminte de aripa cea de furnică, o scoate de unde-o avea strînsă, apoi scapără și-i dă foc cu o

bucătică de iască aprinsă. Și atunci, minune mare! Numai iaca au și început a curge furnicele cu droaia, cîtă pulbere și spuză, cîtă frunză și iarbă; unele pe sub pămînt, altele pe deasupra pămîntului și altele în zbor, de nu se mai curmau viind. Și, într-un buc, au și ales năsipul de-o parte și macul de altă parte; să fi dat mii de mii de lei, nu găseai fir de mac printre năsip sau fir de năsip printre mac. Și apoi, în zori de ziuă, cînd e somnul mai dulce, de doarme și pămîntul sub om, o mulțime de furnici de cele mărunțele au străbătut înlăuntrul palatului și au început a pișca din somn pe împăratul, de-l frigeau, nu altăceva. Și văzîndu-se el cuprins de așa usturime, s-a sculat cu nepus în masă, căci nu mai era de chip să doarmă, cum dormea alte dăți, pînă pe la amiază, nesupărat de nimeni. Și, cum s-a sculat, a și început a căuta cu de-amănuntul prin așternut, să vadă ce poate să fie. Dar a găsit nimica toată, căci furnicile parcă intrase în pămînt; s-au mistuit, de nu se știe ce s-au mai făcut.

— A dracului treabă! Uite ce blîndă mi-a ieșit pe trup. Să fi fost nimica... parcă nu-mi vine a crede. Însă mai știu eu?... Ori părerea mă înșală, ori s-a stricat vremea, zise împăratul; din două, una trebuie să fie numaidecît. Dar, pînă una-altă, ia să mă duc să văd: ales-au năsipul din mac acei nespălați, care-mi rod urechile să le dau fata?

Și cînd se duce împăratul și vede cum se îndeplinise de bine porunca lui, se umple de bucurie... Și, nemaivînd ce pricină să le caute, rămîne pe gînduri. Atunci Harap-Alb iar iese din mijlocul celorlalți și se înfătoșează împăratului, zicînd:

— Prea înălțate împărate, de-acum cred că mi-ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem de unde am venit.

— A veni ea și vremea aceea, voinice, zise împăratul, îngîinînd vorba printre dinți, dar pînă atunci mai este încă treabă; iaca ce aveți de făcut: fata mea are să se culce desară unde se culcă totdeauna, iară voi să mi-o străjuiți toată noaptea. Și dacă mîne dimineată s-a afla tot acolo, atunci poate să ți-o dau; iară de nu, ce-i păți, cu mine nu-i împărți... Înțeles-ați?

— Să trăiți, luminate împărate, răspunse Harap-Alb, numai de n-ar fi mai multă întîrziere, căci stăpînul mă așteaptă și grozavă urgie poate să cadă pe capul meu din astă pricină.

— Stăpînu-tău ca stăpînu-tău; ce ți-a face el, asta-i deosebit de bașca, zise împăratul, uitîndu-se chiorîș la dînșii. Ieie-vă măcar și pielea de pe cap, ce am eu de-acolo? Însă pe mine căutați să nu mă smintiți: fata și ochii din cap, căci atîta vi-i leacul; v-ați dus pe copcă, cu toată șmichiria voastră.

După aceasta împăratul îi lasă încurcați și se duce la ale sale.

— Aici încă trebuie să fie un drac la mijloc, zise Gerilă, clătînd din cap.

— Ba încă de cei bătrîni; săgeata de noapte și dracul cel de amiazăzi, răspunse Ochilă. Dar nu ș-a juca el mendrele îndelung, așa cred eu.

În sfîrșit, durai-vurai, sara vine, fata se culcă și Harap-Alb se pune de strajă chiar la ușa ei, iară ceilalți se înșiră tot cîte unul-unul pînă la poartă, după poruncă.

Și, cînd se apropie de miezul nopții, fata împăratului se prefăce într-o păsărică și zboară nevăzută prin cinci străji. Dar cînd ajunge pe la străjerul Ochilă, el, sireicanul, mi ți-o vede și dă de știre lui Păsărilă, zicînd:

— Măi, fetișoara împăratului ne-a tras butucul. A dracului zgîtie de fată! s-a prefăcut în păsărică, a zburat ca săgeata pe lîngă ceilalți și ei habar n-au despre asta. Ei, apoi? Lasă-te în sama lor dacă vrei să rămîi făr' de cap. De-acum, numai noi o putem găsi și aduce la urma ei. Taci molcum și haidem după dînsa. Eu ți-o arăta-o pe unde se ascunde, iară tu să mi-o prinzi cum ți-i meșteșugul și să-i strîmbi gîtul oleacă, să se învețe ea de altă dată a mai purta lumea pe degete.

Și atunci, odată și pornesc ei după dînsa, și nu merg tocmai mult și Ochilă zice:

— Măi Păsărilă, iacătă-o, ia! colo, în dosul pămîntului, tupilată sub umbra iepurelui; pune mîna pe dînsa și n-o lăsa!

Păsărilă atunci se lățește cît ce poate, începe a bojbăi prin toate buruienile și, cînd să pună mîna pe dînsa, zbrrr!... pe vîrfurile unui munte, și se ascunde după o stîncă.

— Iacătă-oi, măi, colo, în vîrfurile muntelui, după stîncă ceea, zise Ochilă.

Păsărilă atunci se înalță puțin și începe a cotrobăi pe după stînci; și cînd să pună mîna pe dînsa, zbrr!... și de acolo, și se duce de se ascunde tocmai după lună.

— Măi Păsărilă, iacătă-oi, ia! colo, după lună, zise Ochilă; căci nu pot eu s-o ajung să-i dau o scărmanătură bună...

Atunci Păsărilă se deșiră odată și se înalță pînă la lună. Apoi, cuprinzînd luna în brațe, găbuiește păsărica, mi ți-o înșfacă de coadă și cît pe ce să-i sucească gîtul. Ea atunci se prefăce în fată și strigă înspăimîntată:

— Dăruiește-mi viața, Păsărilă, că te-oi dărui și eu cu milă și cu daruri împărătești, așa să trăiești!

— Ba că chiar că erai să ne dăruiești cu milă și cu daruri împărătești, dacă nu te vedeam cînd ai pașlit-o, farmazoană ce ești! zise Ochilă. Știu că am tras o durdură bună căutîndu-te!... Ia, mai bine hai la culcuș, că se face ziuă acuș. Ș-apoi, ce-a mai fi a mai fi. Și odată mi ți-o înșfacă ei, unul de-o mîină și altul de cealaltă, și hai, hai! hai, hai! în zori de ziuă ajung la palat și, trecînd cu dînsa printre străji, o silesc să intre în odaia ei tot cum a ieșit.

— Ei, Harap-Alb, zise atunci Ochilă, dacă nu eram eu și cu Păsărilă, ce făceați voi acum? Iaca așa, tot omul are un dar și un amar; și unde prisosește darul nu se mai bagă în samă amarul.

*Amar era să fie de voi
De nu eram noi amîndoi.
Și cu străjuirea voastră,
Era vai de pielea noastră!*

Harap-Alb și ceilalți, nemaiavînd ce zice, pleacă capul rușinați, mulțămînd lui Păsărilă și vestitului Ochilă, căci li-au fost ca niște frați.

Și atunci, numai iaca și împăratul vine ca un leu-paraleu să-și ieie fata pe samă și, cînd o găsește sub strajă, după cum nu se aștepta el, numa-i scînteiau ochii în cap de ciudă, dar nu avu ce face.

Atunci Harap-Alb iar se înfățoșază înaintea împăratului, zicînd:

— Luminate împărate, de-acum cred că mi-ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră.

— Bine, voinice, zise împăratul posomorît; a veni ea și vremea aceea. Însă eu mai am o fată, luată de suflet, tot de o vîrstă cu fata mea; și nu e deosebire între dînsese nici la frumusețe, nici la stat, nici la purtat. Hai, și dacă-i cunoaște-o care-i a mea adevărată, ie-ți-o și duceți-vă de pe capul meu, că mi-ați scos peri albi de cînd ați venit. Iaca, mă duc să le pregătesc, zise împăratul. Tu vină după mine, și, dacă-i gîci-o, ferice de tine a fi. Iară de nu, luați-vă catrafusele și începeți a vă cărăbani de la casa mea, căci nu vă mai pot suferi!

Și ducîndu-se împăratul, pune de piaptănă și îmbracă la fel pe amîndouă fetele și apoi dă poruncă să vie Harap-Alb și să gîcească care-i fata împăratului.

Harap-Alb văzîndu-se pus în încurcală, nu mai știa ce să facă și încotro s-o deie ca să nu greșească tocmai acum, la adică. Și, mai stînd el pe gînduri oleacă, cum e omul tulburat, își aduce aminte de aripa cea de albină și, scoțînd-o de unde-o avea strînsă, scapără și-i dă foc cu o bucățică de iască aprinsă. Și atunci, numai iaca se pomenește cu crăiasa albinelor.

— Ce nevoie te-a ajuns de mine, Harap-Alb? zise ea, zburînd pe umărul său. Spune-mi, căci sînt gata să te slujesc.

Atunci Harap-Alb începe a-i spune toate cu de-amă-nuntul și o roagă de toți dumnezeii ca să-i deie ajutor.

— N-ai grijă, Harap-Alb, zise crăiasa albinelor; las' că te fac eu s-o cunoști și dintr-o mie. Hai, intră în casă cu îndrăzneală, căci am să fiu și eu pe-acolo. Și cum îi intra, stăi puțin și te uită la fete; și care-i vedea-o că se apără cu năframa, să știi că aceea este fata împăratului.

Atunci Harap-Alb intră, cu albina pe umăr, în odaia unde era împăratul și cu fetele, apoi stă puțin deoparte și începe a se uita cînd la una, cînd la alta. Și cum sta el drept ca lumînarea și le privea, cu băgare de samă, crăiasa albinelor zboară pe obrazul fetei împăratului. Atunci ea, tresărind, odată începe a țipa și a se apăra cu năframa, ca de un dușman. Lui Harap-Alb atîta i-a trebuit: îndată face cîțiva pași spre dînsa, o apucă frumușel de mîină și zice împăratului:

— Luminarea-voastră, de-acum cred că nu mi-ți mai face nici o împiedecare, pentru că am adus într-o îndeplinire tot ceea ce ne-ați poruncit.

— Din partea mea poți s-o iei de-acum, Harap-Alb, zise împăratul, ovilit și sarbăd la față de supărare și rușine; dacă n-a fost ea vrednică să vă răpuie capul, fii măcar tu vrednic s-o stăpânești, căci acum Ț-o dau cu toată inima.

Harap-Alb mulțamește atunci împăratului și apoi zice fetei:

— De-acum putem să mergem, căci stăpînu-meu, luminarea-sa, nepotul împăratului Verde, a fi îmbătrînit așteptîndu-mă.

— Ia mai îngăduiește puțin, nerăbdătorule, zise fata împăratului, luînd o turturică în brațe, spunîndu-i nu știu ce la ureche și sărutînd-o cu drag; nu te grăbi așa, Harap-Alb, că te-i pripi. Stăi, că mai ai și cu mine oleacă de vorbă: înainte de pornire, trebuie să meargă calul tău și cu turturica mea să-mi aducă trei smicele de măr dulce și apă vie și apă moartă de unde se bat munții în capete. Și de-a veni turturica mea înainte cu smicelele și apa, ie-ți nădejdea despre mine, căci nu merg, ferească Dumnezeu! Iară de-i avea noroc și-a veni calul tău mai întîi și mi-a aduce cele poruncite, să știi că merg cu tine oriunde mi-i duce; s-a mîntuit socoteala.

Și atunci, odată pornesc și turturica și calul, fugînd pe întrecute, cînd pe sus, cînd pe jos, după cum cerea trebuința.

Dar turturica, fiind mai ușoară, ajunge mai înainte, și pîndind tocmai cînd era soarele în cruce, de se odihneau munții numai pentru o clipită, se repede ca prin foc și ie trei smicele de măr dulce și apă vie și apă moartă, și apoi, ca fulgerul se întoarce înapoi. Și, cînd pe la poarta munților, calul îi iese înainte, o propește în cale și o ia cu măgulele, zicîndu-i:

— Turturică-rică, dragă păsărică, adă la mine cele trei smicele de măr dulce, apa cea vie și cea moartă, și tu du-te înapoi de-ți ie altele și mi-i ajunge pe drum, căci ești mai sprintenă decît mine. Hai, nu mai sta la îndoială și dă-mi-le, căci atunci are să fie bine și de stăpînu-meu, și de stăpîna-ta, și de mine, și de tine; iară de nu mi le-i da, stăpînu-meu, Harap-Alb, este în primejdie, și de noi încă n-are să fie bine.

Turturica parcă n-ar fi voit. Dar calul n-o mai întreabă de ce-i e cojocul; se răpede și-i ia apa și smicelele cu hapca și apoi fuge cu dînsele la fata împăratului și i le dă, de față cu Harap-Alb. Atunci lui Harap-Alb i s-a umplut inima de bucurie.

Vine ea și turturica mai pe urmă, dar ce-ți e bună?

— Alei, țolină ce-mi ești, zise fata împăratului; da' bine m-ai vîndut! Dacă e așa, hai, pornește chiar acum la împăratul Verde și vestește-i că venim și noi în urmă.

Atunci turturica pornește. Iară fata împăratului îngenunche dinaintea tăține-său și zice:

— Binecuvîntează-mă, tată, și rămîi sănătos! Se vede că așa mi-a fost sortit și n-am ce face; trebuie să merg cu Harap-Alb, și pace bună!

După aceasta, își ie cele trebuitoare la drum, apoi încalecă și ea pe un cal năzdrăvan și stă gata de pornire. Iară Harap-Alb, luîndu-și oamenii săi, încalecă și el și pornesc spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvîntul din poveste, înainte mult mai este.

Mers-au ei și zi și noapte, nu se știe cît au mers; și, de la un loc, Gerilă, Flămînzilă și Setilă, Păsări-Lăți-Lungilă și năzdrăvanul Ochilă

Se opresc cu toți în cale,

Se opresc și zic cu jale:

— Harap-Alb, mergi sănătos!

De-am fost răi, tu ni-i ierta,

Căci și răul cîteodată prinde bine la ceva!

Harap-Alb le mulțămeste,

Ș-apoi pleacă liniștit.

Fata vesel îi zîmbește,

Luna-n cer au asfințit.

Dar în pieptul lor răsare...

— Ce răsare? — Ia, un dor:

Soare mîndru, luminos și în sine arzător,

Ce se naște din scînteia unui ochi fărîmăcător!

Și mai merg ei cît mai merg, și de ce mergeau înainte, de ce lui Harap-Alb i se tulburau mințile, uitîndu-se la fată și vîndînd-o cît era de tînără, de frumoasă și plină de vină-ncoace.

Sălățile din grădina ursului, pielea și capul cerbului le-a dus la stăpînu-său cu toată inima. Dar pe fata împăratului Roș mai nu-i venea s-o ducă, fiind nebun de dragostea ei. Căci era boboc de trandafir din luna lui mai, scăldat în roua dimineții, dezmiardat de cele întii raze ale soarelui, legănat de adierea vîntului și neatins de ochii fluturilor. Sau, cum s-ar mai zice la noi în țărănește, era frumoasă de mama focului; la soare te puteai uita, iar la dînsa ba. Și de-aceea Harap-Alb o prăpădea din ochi de dragă ce-i era. Nu-i vorbă, și ea fura cu ochii, din cînd în cînd, pe Harap-Alb, și în inima ei parcă se petrecea nu știu ce... poate vreun dor ascuns, care nu-i venea a-l spune. Vorba cîntecului:

*Fugi de-acolo, vină-ncoace!
Șezi binișor, nu-mi da pace!*

sau mai știu eu cum să zic, ca să nu greșesc? Dar știu atîta, că ei mergeau fără a simți că merg părăindu-li-se calea scurtă și vremea și mai scurtă; ziua, ceas, și ceasul, clipă; dă, cum e omul cînd merge la drum cu dragostea alătura.

Nu știa sărmanul Harap-Alb ce-l așteaptă acasă, căci nu s-ar fi mai gîndit la de-alde acestea. Însă vorba cîntecului:

*De-ar ști omul ce-ar păți,
Dinainte s-ar păzi!*

Dar iaca ce m-am apucat de spus. Mai bine vă spuneam că turturica ajunsese la împăratul Verde și-l înștiințase că vine și Harap-Alb cu fata împăratului Roș.

Atunci împăratul Verde a și început a face pregătire, ca pentru o fată de împărat, dînd și poruncă să li iasă întru întîmpinare. Iară spînul icnea în sine și se gîndea numai la răzbunare.

În sfîrșit, mai merge Harap-Alb cu fata împăratului cît mai merge, și de la o vreme ajung și ei la împărăție. Și, cînd colo, numai iaca ce li iese înainte împăratul Verde, fetele sale, spînul și toată curtea împărătească, ca să-i primească. Și văzînd spînul cît e de frumoasă fata împăratului Roș, odată se răpede să o ie în brațe de pe cal. Dar fata îi pune atunci mîna în piept, îl brîncește cît colo și zice:

— Lipsești dinaintea mea, spînu! Doar n-am venit pentru tine, ș-am venit pentru Harap-Alb, căci el este adevăratul nepot al împăratului Verde.

Atunci împăratul Verde și fetele sale au rămas încremeniți de ceea ce au auzit. Iară spînul, văzînd că i s-a dat vicleșugul pe față, se răpede ca un cîne turbat la Harap-Alb și-i zboară capul dintr-o singură lovitură de paloș, zicînd:

— Na! așa trebuie să pățească cine calcă jurămîntul!

Dar calul lui Harap-Alb îndată se răpede și el la spîn și-i zice:

— Pîn-aici, spînu!

Și odată mi ți-l înșfacă cu dinții de cap, zboară cu dînsul în înaltul cerului, și apoi, dîndu-i drumul de-acolo, se face spînul pînă jos praf și pulbere.

Iară fata împăratului Roș, în vălmășagul acesta, răpede pune capul lui Harap-Alb la loc, îl încunjură de trei ori cu cele trei smicele de măr dulce, toarnă apă moartă, să steie sîngele și să se prindă pielea, apoi îl stropește cu apă vie, și atunci Harap-Alb îndată învie și, ștergîndu-se cu mîna pe la ochi, zice suspinînd:

— Ei, da' din greu mai adormisem!

— Dormeai tu mult și bine, Harap-Alb, de nu eram eu!... zise fata împăratului Roș, sărutîndu-l cu drag și dîndu-i iar paloșul în stăpînire.

Și apoi, îngenunchind amîndoi dinaintea împăratului Verde, își jură credință unul altuia, primind binecuvîntare de la dînsul și împărăția totodată.

După aceasta se începe nunta, ș-apoi, dă, Doamne, bine!

*Lumea de pe lume s-a strîns de privea,
Soarele și luna din ceriu le rîdea.*

Ș-apoi fost-au fost poftiți la nuntă:

*Crăiasa furnicilor,
Crăiasa albinelor
Și crăiasa zînelor,
Minunea minunilor
Din ostrovul florilor!*

Și mai fost-au poftiți încă:

*Crai, crăiese, și-mpărați,
Oameni în samă băgați
Ș-un păcat de povestariu,
Fără bani în buzunariu.
Veselie mare între toți era,
Chiar și sărăcimea ospăta și bea!*

Și a ținut veselia ani întregi, și acum mai ține încă; cine se duce acolo bea și mănâncă. Iar pe la noi, cine are bani bea și mănâncă, iar cine nu, se uită și rabdă.

Neghiniță

A FOST ODATĂ O BABĂ, bătrînă, bătrînă. Abia zărea de bătrînă ce era. Și mîinele îi umblau la ciorap, iar în gîndul ei se ruga lui Dumnezeu s-o dăruiască cu un copil, că n-avea decît pe unchiașul ei. Și unchiașul, ba la pădure, ba la arie, ba la tîrg, iar baba sta singură cuc, că toată ziua i-ar fi țiuît tăcerea în fundul urechilor, dacă n-ar fi strănutat și n-ar fi tușit cîteodată. Ba uneori, ca să-și mai ție de urît, tot ea vorbea și tot ea răspundea. Și rîdea, ea de ea, ca și cum ar fi rîs ea de altcineva, înșirînd ochiurile pe cîrlige.

„Ei, ei, ce n-ar plăti un flăcău la bătrînețele noastre!”

„Cît, de? cît?”

„Ihi, ihi, mult de tot!”

„Adică ce, nu te-ai mulțumi și c-o fată mare?”

„Ba, ce să zic, bine ar fi și-o fată.”

„Da, dar la fată vrea zestre.”

„S-ar găsi, că eu și unchiașul avem ce ne trebuie, și nu ne trebuie mult, trei coți de pînză albă și cîte un cosciug; iar boii moșului, iar plugul moșului, iar casa moșului și a babei, toate ar fi ale fetei.”

„Bine, mătușă, bine, da' de unde și fată? Tu nu știi că copacii uscați nu mai dau de la rădăcină?”

Și bătrîna începu să rîză și să ofteze: „Hi, hi, hi, ooof, of!”

„Ei, toate se întorc, și apele se întorc de la Dumnezeu, numai tinerețile ba. Ce nu e la timp, nu mai e niciodată. M-aș mulțumi eu și cu un prichindel de băiat.”

„Ba te-ai mulțumi și c-o codană. Tu să-nșiri și ea să deșire, tu să cerni și ea să risipească, tu să pui de mămăligă și ea să răstoarne căldarea pe foc.”

„Dacă e p-așa, m-aș mulțumi și c-un copil cît ghemul, numai s-auz în casă «mamă», că mult e pustiul cînd ușa se închide peste doi bătrîni,”

„Da' dacă ar fi mai mic?”

„Fie și mai mic.”

Și bătrîna începu să rîdă.

„Ce neroadă!”

„Ba neroadă, nu glumă!”

„Dar dacă ar fi cît un bob de mazăre?”

Și tocmai cînd da bătrîna capul peste cap de rîs, odată treseri, că de după ușă s-auzi un glas ascuțit și înțepat:

— Dar dacă ar fi cît o neghiniță?

Bătrîna se uită, se uită, și începu să se închine.

— Bine, bine – zise același glas – văz eu că nu-ți trebuie copii.

Baba își luă inima în dinți și zise:

— Ba-mi trebuie... da' unde ești... cine ești?

— Cine sînt? *Neghiniță*, gîndul lumii. De mic ce sînt pătrund în urechile oamenilor și-i ascult cum gîndesc. Adineauri eram în urechea ta a dreaptă, apoi am trecut în a stîngă, ș-am rîs de m-am prăpădit cînd am văzut ce-ți trece prin minte...

— Ei, aș, ce mi-a trecut? Nimic!

— Nu e adevărat – răspunse *Neghiniță* rîzînd – omul spune mai puțin decît gîndește. Dacă nu-ți șopteam eu că copacul uscat nu mai dă de la rădăcină, cine știe ce-ai mai fi spus...

Baba se făcu ca para focului.

— Zău așa... nu te rușina, mamă, nu, zău... Așa e omul. Cînd e mic, face nebunii fiindcă e mic; cînd e la tinerețe face nebunii fiindcă e tînăr, iar la bătrînețe se gîndește la nebunii fiindcă nu le poate face...

Bătrîna pierdu sfiala și răbdarea și se răsti cît putu:

— *Neghiniță*, ci tacă-ți gura și vin să te văz!

Și pe loc s-auzi un *țîșt* ca de lăcustă și un *bîzîit* ca de albină. Bătrîna simți pe mîna o picătură caldă.

— Iacătă-mă și pe mine!

Biata femeie făcu niște ochi mari cît toate zilele și se miră toată de ce văzu pe mîna, că cerul de i s-ar fi deschis nu s-ar fi minunat mai mult.

Neghiniță era frumos ca o piatră scumpă; și era mic cît o neghină; și avea niște ochișori ca două scînteii albastre și niște mîini și piciorușe ca niște firișoare de păianjăn.

Bătrîna dădu să-l sărute. Neghiniță, țîști pe nas, țîști iar pe mîină.

— Încet, mamă, încet, că mă strivești, zise Neghiniță,

— Să te sărut, că-mi umpluși casa cu dragoste cînd îmi ziseși *mamă*.

— Încet, să nu mă sorbi.

Îl sărută.

— Cum mănînci tu, Neghiniță al maichii?

— Eu? Eu mă satur din fum. Pîină acum am mîncat la mese împăratești fără să știe nimeni. Și ce-am mai rîs cînd ceilalți tremurau înaintea împăraților, iar eu mă plimbam prin urechile lor și le aflam gîndul.

— Bine o fi de ei, Neghiniță, mamă?

— Aș, binele focului. Săracii mor de foame, iar ei mor de mîncare. De săraci e rău că n-au cui să poruncească, și de ei e rău că trebuie să poruncească la mulți. Pe ceilalți oameni cînd îi minți te iau de guler și te judecă, judecată dreaptă; pe ei îi minți și dau din cap; ba și mai și, ei știu că-i minți, și tac, și înghit, și n-au ce face, ca să nu se strice trebile împărăției.

— Da' bine, Neghiniță, ție-ți trebuie un an ca să umbli cît altul umblă într-o zi.

— Da? Ei, nu e așa de loc. Eu mă las p-o adiere și plutesc ca pe apă, și mă mlădii pe apa vîntului ca pe valurile mării. Ba uneori întrec rîndunelile, ca o săgeată de argint.

— Ce bucurie pe unchiașul meu – zisa bătrîna – cînd o afla că are și el un copil. Diseară o să se îmbete de bucurie.

— Ba e vorbă – răspunse Neghiniță – eu vreau să văz pe tata acuși, acușic.

Și bătrîna cînd auzi cuvîntul *tată* se bucură de bucuria moșului. Și îi zise:

— Aria moșului este cît vezi cu ochiul de departe, pusă pe un deal mare și întins. Unde-i vedea șase cai murgi treierînd grîu, acolo să te oprești, că dai peste unchiașul babei.

— Iaca plec.

Cum îi deschise ușa, Neghiniță se aruncă, cu mînele întinse și cu piciorușele deschise, într-o undă de adiere. Și se făcu nevăzut ca un strop de lumină.

Pe drum întâlni o cireada de vaci. De minunici ce era, se dete afund într-o urmă de vacă și începu să strige:

— Măi, văcari, măi, veniți de mă scoateți din inima pământului, că vă fac pe voia gândului!

Văcarii se luară după glas, pînă deteră peste Neghiniță. Unul, mai rău și mai prost dintre ei, vru să-l strivească, și-și repezi călcîiul din băierile inimii. Neghiniță țîști, și sări alătura, iar văcarul, lovind cu sete pământul, își scrînti piciorul și începu să se vaiete. Ceilalți începură cu măciuca și, cum izbeau, rămîneau cu jumătatea în mînă, iar ailaltă se ducea zbîrnîind.

— Să nu vă păziți vacile, cum vă păziți mințile. Cruce lată, minte întunecată, urechi de văcar, urechi de măgar! le zise Neghiniță și se dădu vîntului.

Ajunse la unchiaș. I se sui pe nas ca să-l vază mai bine. Unchiașul se bucură, dar nu ca baba, iar Neghiniță se întristă. Dar ca să s-arate grozav, zise unchiașului:

— Nu căta că-s mititel! Calul nu e mai mare ca copilul? și-l încalecă copilul. Bivolul nu e mai mare ca omul? și-l înjugă omul. Munții nu-s mai mari ca oile? și-l pasc turmele. Pământul nu e mai mare ca fierul plugului? și-l despică fierul plugului. Codrul nu e mai mare ca un topor? și-l culcă toporul la pământ. Tu nu ești mai mare ca mine? și te-au ostenit murgii în arie. Ia să vezi cum îi dau eu la arie, fără bici, fără nimic.

Unchiașul, minunat, îl duse la arie. Cum ajunse, Neghiniță sări p-un cal și începu să strige: „Hi, hăi, hi, hăi”. Ciupește pe unul, ciupește pe altul, caii începură să fugă, dar ce fugă, parcar fi avut douăzeci de bice pe șalele lor. Și cum se crucea moșul, iacă și un negustor care trecea la scaunul împărăției.

— Moșule – îi zise negustorul – cine mînă caii așa de grozav, că eu auz „hi, hăi, hi, hăi” și nu văz pe nimeni?

— Ei, tată – răspunse bătrînul – m-a dăruit Dumnezeu cu un copil ca o neghină, da' cu mintea cît zece ca mine și ca dumneata.

Neghiniță opri caii și sări în palma unchiașului. Cum îl văzu, negustorul se gîndi să ducă împăratului așa minune.

— Moșule, zise negustorul – îți dau o pungă de bani pe el.

Neghiniță, sfîr! în urechea moșului și îi șopti ce să vorbească. Și moșul zise, crezînd că de la el zice:

— Tu, care vinzi și cumperi, ai cumpărat vrun suflet p-o pungă de bani?

— Îți dau... două.

Și iar moșul, după Neghiniță:

— Două pungi... pentru un suflet?

— Îți dau... zece.

Moșul îngălbeni și zise iar după șoapta lui Neghiniță:

— Sufletele se dăruiesc Domnului și se vînd necuratului.

— Îți dau... douăzeci!

Și moșul, călcînd în gura lăcomiei, tăcu, cu toate șoaptele bietului Neghiniță.

Neghiniță văzu lăcomia, da' tot el șopti moșului: „Fie”! Și moșul zise:

— Fie!

Bătu palmă în palmă cu negustorul. Tocmeala se făcuse. Negustorul plăti și luă pe Neghiniță, vîndut de bună voie. Negustorul plecă. Neghiniță strigă moșului:

— Moșule, moșule, ai fost să n-ai copii, iar biata babă da!

Împăratul era la mare și la greu sfat cu toți cărturarii, că bîntuia seceta și molima. Și dacă negustorul îi spuse că are un copil ca o neghiniță, împăratul rămase înmărmurit, învățații împărăției căscară ochii mari și se traseră de bărbile lungi.

— Nu se poate, măria ta, așa ceva nu scrie la carte.

— Ba se poate – zise Neghiniță, sărind pe masa sfatului – că multe se pot și nu stau în cărți și mult mai multe sînt altfel de cum sînt ticluite din condei.

Și după ce se minunară, cît se minunară, începu sfatul.

Neghiniță se sui pe mîna împăratului, pe umăr, apoi în creștetul capului și d-acolo zise rîzînd:

— Învăță, măria ta, că cei mai mici sînt cei mai mari.

Împăratul, cam de voie, cam de nevoie, răspunse:

— Așe e, Neghiniță, așa e.

Iar cărturarii își deteră ghies pe sub masă și plecară ochii în jos.

Împăratul porunci să-i toarne lui Neghiniță o casă, cu zece caturi, cît o nucă de mare, toată din aur lamur și împodobită cu pietre scumpe.

— Ferit-a Dumnezeu, măria ta, fără învățați cine să mintă lumea?

— Să nu fie decît adevărul pe lume!

— Ferit-a Dumnezeu! Ce-ai face, chiar măria ta, fără minciună? Apoi, măria ta, ți-ai făcut socoteala vieții? Mai multe ceasuri ai mîncat, ai dormit, ai vînat, ți-ai socotit cazanele cu bani, ai petrecut, ba cu luminăția sa împărăteasa, ba și fără ea, decît te-ai necăjit cu trebile și cu nevoile împărăției. Cum ai sta, măria ta, pe scaunul lumii cînd lumea ar afla adevărul?

Împăratul zîmbi, cu ciudă, nu e vorbă, dar zîmbi ca să dreagă treaba și îi iertă pe toți. Văzînd însă că cel din urmă cărturar care se gîndise la sfat tremura mereu, îi zise:

— Ei, dar tu, cel mai cuminte, de ce tremuri?

— Măria ta – zise bietul bătrîn – mai bine să spui și eu decît să afli măria ta. Iacă, socotesc că nu știu nimic și tot mă gîndesc că mi-e leafa prea mică.

Împăratul rîse cu poftă și-i făgădui o leafă mai mare, apoi sparse sfatul cărturarilor și plecă cu Neghinița în creștetul capului, nedumerit de cum ghicise gîndurile tuturor.

Împărăteasa și coconii ei, văzînd pe Neghinița, se minunară, dar cînd aflară că împăratul, la vreme de bătrînețe, ghicește gîndurile oamenilor, se cruciră și tot nu le venea să creadă.

— Împărate – zise împărăteasa – zău așa, ghicește-mi și mie un gînd.

— Să vedem, răspunse împăratul.

Împărăteasa se gîndi și începu să rîdă... Neghinița o zbughise în urechea împărătesei și-i aflase gîndul: „Că ce bine ar fi să mai fie o dată împăratul tînăr” Și într-o clipă intră în urechea dreaptă a împăratului și șopa, șopa, șopa. Împăratul, pace. Împărăteasa rîdea și zicea:

— Vezi că nu ghicești? Vezi?

Pasămite împăratul era cam tare de urechea dreaptă. Neghinița înțelese, și țîști! în urechea stîngă, și iar, șopa, șopa. Împăratul se lumină la față, dădu din cap, rîse cu hohote și zise:

— Ei... împărăteasă, împărăteasă... da' tot muiere! De, bine te gîndiși tu, da' nu se poate...

Împărăteasa se rușină, plecă ochii în jos și se gîndi: „Dar dacă o ghici și la ce m-oi fi gîndit înaintea, într-un pămînt! De cîte ori n-am dat dracului sfaturile împărăției cînd nu se mai isprăveau pînă după miezul nopții!”

În sfîrșit, ce-i veni lui Neghiniță, vru să rîdă și de împărat; și își zise într-o bună dimineată:

„Vezi ce e omul! Spune-i orice, spune-i mereu același lucru... omul crede, că omul e prost. Ce nu crede întîi, crede mai pe urmă. Am să-i fac una și bună împăratului, să-l las fără sfetnicii cei credincioși și să-l încurc cu nebunii.”

Împăratul, de umbla în fruntea oștilor, de sta la sfat mare, de se culca, de se scula, de mîncă, de-și mîngîia coconii, un gînd nu-l mai slăbea: „Nu vezi, omule de Dumnezeu, că ți-au îmbătrînit sfetnicii și împărăția merge rău?”

Pasămite, Neghiniță îi intrase într-o ureche.

Azi așa, mîine așa, pînă nu mai avu încotro. Sparse sfatul cel vechi și chemă altul nou.

Tot unu și unu!

Cum veniră, cum aruncară pe bietul împărat din scaunul neamului lui...

„Acu să-l vedem!” zise împielitatul de Neghiniță. Împăratul ieși plîngînd din cetate. Neghiniță, sus pe umărul lui.

— De ce plîngi, măria ta, ține-ți firea, nu fi muiere!

— Ei, ei, Neghiniță, cum să nu plîng? Unde mi-e toiagul împărătesc?

— Ci taci, măria ta! Ia taie un corn și fă-ți, coala, o cîrjă. Buzduganul e greu la bătrînețe, te doboară. Cîrja te sprijină.

— Ei, ei, Neghiniță, unde mi-e scaunul împărătesc pe care au stat atîția moși-stromoși ai mei?

— Ci taci, măria ta! Întinde-te, coala pe finul înflorit și moale, și să-mi spui drept care e mai dulce la oase? Scaunul cu scumpetea sau finul cu frumusețea?

— I, i, Neghiniță, unde mi-e coroana cu stemele și cu luminile?

— Ci taci, măria ta! Pune foaie lată de lipan pe deasupra pletelor albe, și spune-mi drept care e mai ușoară, coroana cu grijile sau lipanul cu umbrele?

— Așa o fi, Neghiniță — mai zise împăratul, oftînd tocmai din băierile inimii — așa o fi, se potrivește ș-așa, fiindcă știi tu să le potrivești, dar cînd mă gîndesc în ce slavă eram ieri... îmi vine să scald tot pămîntul cu lacrimile mele!

— Ci taci, măria ta! Adică ce slăvire? Toată viața, ba războaie, ba sfaturi, ba taie capul unuia, ba întinde la bice pe altul, ba citește jelbile, ba ascultă păsurile, ba cîte și mai cîte și mai multe fără să vrei de cîte pe vrute. Mărire să fi fost asta? Dar, ia gîndește-te, măria ta, că un supus era supusul măriei tale, ș-avea un stăpîn, iar măria ta, purtînd grija tuturor, erai sluga tuturor. Vezi, d-aia, măria ta, ai fost cel mai slugă, cel mai nevolnic din toată împărăția. Curată socoteală: erai împărat, nu om, acum ești om, nu împărat. Și ești mai mare, că unde-ți spune gîndul, acolo te duc picioarele. Ș-apoi cine știe? Socotești măria ta că boierii pot ceva fără prostime? Să ceară prostimea pe vechiul lor împărat... și să vezi, măria ta...

Se mai îmbună împăratul la cuvîntul lui Neghiniță și se duse în cruciș și în curmeziș, în toată împărăția, c-o foaie de lipan pe cap și sprijinit p-o cîrjă de corn. Și de ce vedea se minuna și întreba pe Neghiniță:

— Neghiniță, de ce-l bat pe ăla, de răcnește ca din gură de șarpe?

— Fiindcă împăratul e surd și n-aude, răspunse Neghiniță.

— Neghiniță, de ce-or fi atîția oameni goi și desculți?

— Fiindcă împăratul e orb și nu vede.

— Neghiniță, de ce bătrînul ăla s-o fi muncind să roadă în gingii o cojiță uscată?

— Fiindcă împăratul mănîncă prea mult.

— Neghiniță, de ce-or munci unii și noaptea de dau pe brînci?

— Ca să doarmă împăratul și ziua de i-o veni poftă.

— Neghiniță, atunci de ce să vină pe scaunul meu un împărat, și surd, și orb, și lacom, și somnoros?

— Ei, păi înainte de-a fi împărat vedea, auzea, muncea, era cumpătat la mîncare și la băutură.

Bietul pribeag stătu pe gînduri, în mijlocul unui oraș mare-mare și zise:

— I, i, Neghiniță, mult cuvînt ai! Acum s-ajung împărat, și aș ști eu să fac cum e bine.

Și ca din senin, abia sfîrșise vorba de pe urmă, ș-auzi o gălăgie, un vaiet, o duduitoră, că parcă se cutremura pămîntul. Cînd colo, ce să fie? Ștafetă mare. Niște voinici, cu sulii lungi, aduceau vestea că norodul a băgat la dubă pe împăratul ăl nou, cu sfetnici cu tot și că cheamă iarăși pe adevăratul împărat.

Cum auzi, bătrînul zise voinicilor:

— Stați, că eu sînt!

Și-l cunoscură toți, și îi deteră în genunchi. Iar Neghiniță, de colo, de pe umăr:

— Măria ta, mai vezi, mai auzi, or ți s-a făcut foame și-ți vine să dormi?

La toate vine rîndul, după cum se întoarce roata, că d-aia e roată, să se întoarcă, iar nu să stea locului.

Și-i veni rîndul și lui Neghiniță, gîndul lumii.

Într-o zi vru să glumească cu împăratul, să mai facă vreo drăcie. Îi intră în urechea dreaptă crezînd că e în a stîngă. Cu stînga n-auzea de loc. „Nu face nimic. Mi-e lene să mă mut, să gîndi Neghiniță. În loc să șoptesc, voi striga.” Și începu să strige, din toate puterile, în urechea cu care împăratul auzea de minune:

— Un împărat, dacă n-a ști, el de la el, adevărul, nu-l mai află de la nimeni!

Împăratul, auzind acest glas tare, în fundul urechii, îi zvîcni inima, și-și trase o palmă, cît putu, peste ureche, zicînd:

— Iiii, să știu că ce credeam eu că-mi trece prin minte era numai în ureche!

Și cînd își scutură urechea în podul palmei... Neghiniță căzu leșinat...

— Tu mi-ai fost? Tu m-ai făcut să cad din scaunul împărăției? Bine! Am eu ac de cojocul tău!

Împăratul, înfuriat, porunci să-l lege de gît cu un fir lung de mătase, și-l coborî, de-l înecă, în puțul din curtea domnească.

Așa sfîrși bietul Neghiniță.

Făt-Frumos din Lacrimă

ÎN VREMEA VECHE, pe cînd oamenii, cum sînt ei azi, nu erau decît în germenii viitorului, pe cînd Dumnezeu călca încă cu picioarele sale sfinte pietroasele pustii ale pămîntului – în vremea veche trăia un împărat întunecat și gînditor ca miazănoaptea și avea o împărăteasă tînără și zîmbitoare ca miezul luminos al zilei.

Cincizeci de ani de cînd împăratul purta război c-un vecin al lui. Murise vecinul și lăsase de moștenire fiilor și nepoților ura și vrajba de sînge. Cincizeci de ani, și numai împăratul trăia singur, ca un leu îmbătrînit, slăbit de lupte și suferințe – împărat, ce-n viața lui nu rîsese niciodată, care nu zîmbea nici la cîntecul nevinovat al copilului, nici la surîsul plin de amor al soției lui tinere, nici la poveștile bătrîne și glumețe ale ostașilor înălbiți în bătălie și nevoie. Se simțea slab, se simțea murind și n-avea cui să lase moștenirea urii lui. Trist se scula din patul împărătesc, de lîngă împărăteasa tînără – pat aurit, însă pustiu și nebinecuvîntat – trist mergea în război cu inima neîmblînzită – și împărăteasa, rămasă singură, plîngea cu lacrimi de văduvie singurătatea ei. Părul ei cel galben ca aurul cel mai frumos cădea pe sînii ei albi și rotunzi – și din ochii ei albaștri și mari curgeau șiroaie de mărgăritare apoase pe o față mai albă ca argintul crinului. Lungi cearcăne vinete se trăgeau împrejurul ochilor și vine albastre se trăgeau pe fața ei albă ca o marmură vie.

Sculată din patul ei, ea se aruncă pe treptele de piatră ale unei bolte în zid, în care veghea, deasupra unei candelă fumegînde, icoana îmbrăcată în argint a maicii durerilor. Înduplecată de rugăciunile împărătesei îngenunchate, pleoapele icoanei reci se umeziră și o lacrimă curse din ochiul cel negru al mamei lui Dumnezeu. Împărăteasa se ridică în toată măriștea ei statură, atinse cu buza ei seacă lacrima cea rece și o supse în adîncul sufletului său. Din momentul acela ea purcese îngreunată.

Trecu o lună, trecură două, trecură nouă și împărăteasa făcu un fecior alb ca spuma laptelui, cu părul bălai, ca razele lunii. Împăratul surise, soarele surise și el în înfocata lui împărăție, chiar stătu pe loc, încît trei zile n-a fost noapte, ci numai senin și veselie – vinul curgea din butii sparte și chiotele despicau bolta cerului.

Și-i puse mama numele: Făt-Frumos din lacrimă.

Și crescú și se făcu mare ca brazii codrilor. Creștea într-o lună cît alții într-un an.

Cînd era destul de mare, puse să-i facă un buzdugan de fier, îl aruncă în sus de despică bolta cerului, îl prinse pe degetul cel mic și buzduganul se rupse-n două. Atunci puse să-i facă altul mai greu, îl aruncă în sus aproape de palatul de nori al lunii; căzînd din nori, nu se rupse de degetul voinicului.

Atunci Făt-Frumos își luă ziua bună de la părinți, ca să se ducă, să se bată el singur cu oștile împăratului ce-l dușmănea pe tată-său. Puse pe trupul său împărătesc haine de păstor, cămeșă de borangic, țesută în lacrimile mamei sale, mîndră pălărie cu flori, cu cordele și cu mărgelile rupte de la gîturile fetelor dempărați, își puse-n brîul verde un fluier de doine și altul de hore și, cînd era soarele de două sulițe pe cer, a plecat în lumea largă și-n toiul lui de voinic.

Pe drum horea și doinea, iar buzduganul și-l arunca să spintece norii, de cădea departe tot cale de-o zi. Văile și munții se uimeau auzindu-i cîntecele, apele-și ridicau valurile mai sus ca să-l asculte, izvoarele își turburau adîncul, ca să-și azvîrle afară undele lor, pentru ca fiecare din unde să-l audă, fiecare din ele să poată cînta ca dînsul cînd vor șopti văilor și florilor. Rîurile ce ciorăiau mai în jos de brîiele melancolicelor stînci învățau de la păstorul împărat doina iubirilor, iar vulturii ce stau amuțiți pe creștetele seci și sure ale stîncilor nalte învățau de la el țipătul cel plîns al jalei.

Stăteau toate uimite pe cînd trecea păstorașul-împărat, doinind și horind; ochii cei negri ai fetelor se umpleau de lacrimi de dor; și-n piepturile păstorilor tineri, rezimați c-un cot de-o stîncă și c-o mîna pe bîtă, încolțea un dor mai adînc, mai întunecos, mai mare – dorul voiniciei!

Toate stăteau în loc, numai Făt-Frumos mergea mereu, urmărind cu cîntecul dorul inimii lui și cu ochii buzduganul ce sclipea prin nori și prin aer ca un vultur de oțel, ca o stea năzdrăvană.

Cînd era-nspre seara zilei a treia, buzduganul căzînd, se izbi de o poartă de aramă și făcu un vuiet puternic și lung. Poarta era sfărîmată și voinicul intră. Luna răsărise dintre munți și se oglindea într-un lac mare limpede, ca seninul cerului. În fundul lui, se vedea sclipind, de limpede ce era, un nisip de aur; iar în mijlocul lui, pe o insulă de smarald, înconjurat de un crîng de arbori verzi și stufoși, se ridica un mîndru palat de o marmură ca laptele, lucie și albă – atît de lucie, încît în ziduri răsfrîngea ca-ntr-o oglindă de argint: dumbravă și luncă, lac și țărături. O luntre aurită veghea pe undele limpezi ale lacului lîngă poartă: și-n aerul cel curat al serii tremurau din palat cîntece mîndre și senine. Făt-Frumos se sui-n luntre și, vîslind, ajunsese pînă la scările de marmură ale palatului. Pătruns acolo, el văzu în boltele scărilor candelabre cu sute de brațe, și-n fiecare braț ardea cîte o stea de foc. Pătrunse în sală. Sala era naltă, susținută de stîlpi și de arcuri, toate de aur, iar în mijlocul ei stătea o mîndră masă, acoperită cu alb, talgerele toate săpate din cîte-un singur mărgăritar mare; iar boierii ce ședeau la masă în haine aurite, pe scaune de catifea roșie, erau frumoși ca zilele tinereții și voioși ca horele. Dar mai ales unul din ei, cu fruntea-ntr-un cerc de aur, bătut cu diamante, și cu hainele strălucite, era frumos ca luna unei nopți de vară. Dar mai mîndru era Făt-Frumos.

— Bine-ai venit, Făt-Frumos! zise-mpăratul, am auzit de tine, da' de văzut nu te-am văzut.

— Bine te-am găsit, împărate, deși mă tem că nu te-oi lăsa eu bine, pentru că am venit să ne luptăm greu, că destul ai viclenit asupra tatălui meu.

— Ba n-am viclenit asupra tatălui tău, ci totdeauna m-am luptat în luptă dreaptă. Dar cu tine nu m-oi bate. Ci mai bine-oi spune lăutarilor să zică și cuparilor să împle cupele cu vin și-om lega frăție de cruce pe cît om fi și-om trăi.

Și se sărutară feciorii de-mpărați în urările boierilor și băură și se sfătuiră.

Zise împăratul lui Făt-Frumos:

— De cine-n lume te temi tu mai mult?

— De nime-n lumea asta, afară de Dumnezeu. Dar tu?

— Eu iar de nime, afară numai de Dumnezeu și de mama pădurilor, o babă bătrână și urâtă, care împlă prin împărăția mea de mînă cu furtuna. Pe unde trece ea, fața pămîntului se usucă, satele se risipesc, târgurile cad năruite. Mers-am eu asupra ei cu bătalie, dar n-am isprăvit nimic. Ca să nu-mi prăpădească toată împărăția, am fost silit să stau la-nvoială cu ea și să-i dau ca bir tot al zecele din copiii supușilor mei. Și azi vine ca să-și ieie birul.

Cînd sună miazănoaptea, fețele mesenilor se posomorîră; căci pe miazănoapte călare cu aripi vîntoase, cu fața zbîrcită ca o stîncă buhavă și scobită pe pîraie, c-o pădure-n loc de păr, urla prin aerul cernit mama pădurilor cea nebună. Ochii ei – două nopți turburi, gura ei – un hău căscat, dinții ei – șiruri de pietre de mori.

Cum venea vuind, Făt-Frumos o apucă de mijloc și o trînti cu toată puterea într-o piuă mare de piatră; peste piuă prăvăli o bucată de stîncă, pe care-o legă din toate părțile cu șapte lanțuri de fer. Înăuntru baba șuiera și se smulgea ca vîntul închis – dar nu-i folosea nimica.

Veni iar la ospăț; cînd, prin bolțile ferestrelor, la lumina lunii, văzură două dealuri lungi de apă. Ce era? Mama pădurilor, neputînd să iasă, trecea peste apă cu piuă cu tot și-i brăzda fața în două dealuri. Și fugea mereu, o stîncă de piatră îndrăcită, rupîndu-și cale prin păduri, brăzdînd pămîntul cu dîră lungă, pană ce se făcu nevăzută în depărtarea nopții.

Făt-Frumos ospătă ce ospătă, dar apoi, luîndu-și buzduganul de-a umăr, merse mereu pe dîra trasă de piuă, pană ce ajunse lîng-o casă frumoasă, albă, care sticlea la lumina lunii în mijlocul unei grădini de flori. Florile erau în straturi verzi și luminau, albastre, roșii-închise și albe, iar printre ele roiau fluturi ușori, ca sclipitoare stele de aur. Miros, lumină și un cîntec nesfîrșit, încet, dulce, ieșind din roirea fluturilor și a albinelor, îmbătau grădina și casa. Lîngă prispă stăteau două butii cu apă – iar pe prispă torcea o fată frumoasă. Haina ei albă și lungă părea un nor de raze și umbre, iar părul ei de aur era

împletit în cozi lăsate pe spate, pe când o cunună de mărgăritărele era așezată pe fruntea ei netedă. Luminată de razele lunii, ea părea muiată într-un aer de aur. Degetele ei ca din ceară albă torceau dintr-o furcă de aur și dintr-un fuior de o lână ca argintul, torceau un fir de o mătăasă albă, subțire, strălucită, ce sămăna mai mult a o vie rază de lună ce cutreiera aerul decît a fir tort. La zgomotul ușor al pașilor lui Făt-Frumos, fata-și ridică ochii albaștri ca undele lacului.

— Bine-ai venit, Făt-Frumos, zise ea cu ochii limpezi și pe jumătate închiși, cît e de mult de când te-am visat! Pe când degetele mele torceau un fir, gîndurile mele torceau un vis, un vis frumos, în care eu mă iubeam cu tine; Făt-Frumos, din fuior de argint torceam și eram să-ți Țes o haină urzită în descîntece, bătută-n fericire; s-o porți... să te iubești cu mine. Din tortul meu Ți-aș face o haină, din zilele mele o viață plină de desmierdări.

Astfel, cum privea umilită la el, fusul îi scăpă din mînă, și furca căzu alături cu ea. Ea se sculă – și, ca rușinată de cele ce zisese, mîinile ei spînzurau în jos ca la un copil vinovat, și ochii ei cei mari se plecară. El se apropie de ea, c-o mînă îi cuprinse mijlocul, iar cu cealaltă îi desmierdă încet fruntea și părul și-i șopti:

— Ce frumoasă ești tu, ce dragă-mi ești! A cui ești tu, fata mea?

— A mamei pădurilor, răspunse ea suspinînd, mă vei iubi tu acuma, când știi a cui sînt?

Ea înconjură cu amîndouă brațele ei goale grumazul lui și se uită lung la el, în ochii lui.

— Ce-mi pasă a cui ești, zise el, destul că te iubesc.

— Dacă mă iubești, să fugim atuncea, zise ea lipindu-se mai tare de pieptul lui, dacă te-ar găsi mama, ea te-ar omorî, și dac-ai muri tu, eu aș nebuni, ori aș muri și eu.

— N-aibi frică, zise el zîmbind și desfăcîndu-se din brațele ei. Unde-i mumă-ta?

— De când a venit, se zbuciumă în piua în care-ai încuiat-o tu și roade cu colții la lanțurile ce-o închid.

— Ce-mi pasă, zise el repezindu-se să vadă unde-i.

— Făt-Frumos — zise fata, și două lacrimi mari străluciră în ochii ei — nu te duce încă. Să te-nvăț eu ce să facem ca să învingi tu pe mama. Vezi tu buțile aste două? Una-i cu apă, alta cu putere. Să le mutăm una-n locul alteia. Mama, când se luptă cu vrăjmașii ei, strigă când obosește: „Stăi, să mai bem câte-oleacă de apă!” Apoi ea bea putere, în vreme ce dușmanul ei numai apă. De aceea noi le mutăm din loc, ea nu va ști și va bea numai apă în vremea luptei cu tine.

Precum au zis, așa au și făcut.

El se răpezi după casă.

— Ce faci, babă? strigă el.

Baba, de venin, se smulse odată din piuă-n sus și rupse lanțurile, lungindu-se slabă și mare pînă-n nori.

— A! bine că mi-ai venit, Făt-Frumos, zise ca, făcîndu-se iar scurtă, ia acum hai la luptă, acu om vedea cine-i mai tare!

— Hai! zise Făt-Frumos.

Baba-l apucă de mijloc, se lungi repezindu-se cu el pînă-n nori, apoi îl izbi de pămînt și-l băgă în țărîină pînă-n glezne.

Făt-Frumos o izbi pe ea și o băgă-n pămînt pînă-n genunchi.

— Stăi să mai bem apă, zise mama pădurilor ostenită.

Stătură și se răsuflară. Baba bău apă, Făt-Frumos bău putere, ș-un fel de foc nestins îi cutreieră cu fiori de răcoare toți mușchii și toate vinele lui cele slăbite. C-o putere îndoită, cu brațe de fier o smuci pe babă de mijloc și-o băgă-n pămînt pînă-n gît. Apoi o izbi cu buzduganul în cap și-i risipi creierii. Cerul încărunți de nouri, vîntul începu a geme rece și a scutura casa cea mică în toate încheieturile căpriorilor ei. Șerpi roșii rupeau trăsînd poala neagră a norilor, apele păreau că latră, numai tunetul cînta adînc ca un proroc al pierzării. Prin acel întuneric des și nepătruns, Făt-Frumos vedea albind o umbră de argint, cu păr de aur despletit, rătăcind, cu mîinile ridicate și palidă. El se apropie de ea și-o cuprinse cu brațele lui. Ea căzu ca moartă de groază pe pieptul lui, și mîinile ei reci s-ascuseră-n sînul lui. Ca să se trezească, el îi sărută ochii. Norii se rupeau bucăți pe cer — luna roșie ca focul se ivea prin spărturile lor risipite; iar pe sînul lui, Făt-Frumos vedea cum înfloreau două stele albastre, limpezi și uimite — ochii miresei lui. El o luă pe brațe

și începu să fugă cu ea prin furtună. Ea-și culcase capul la sînul lui și părea că adormise. Ajuns lîngă grădina împăratului, el o puse-n luntre, ducînd-o ca-ntr-un leagăn peste lac, smulse iarbă, fîn cu miros și flori din grădină și-i clădi un pat, în care-o așeză ca-ntr-un cuib.

Soarele ieșind din răsărit privea la ei cu drag. Hainele ei umede de ploaie se lipiseră de membrele dulci și rotunde, fața ei de-o paloare umedă ca ceara cea albă, mîinile mici și unite pe piept, părul despletit și răsfirat pe sîn, ochii mari, închiși și adînciți în frunte, astfel ea era frumoasă, dar părea moartă. Pe acea frunte netedă și albă, Făt-Frumos presură cîteva flori albastre, apoi șezu alături cu ea și-ncepu a doîni încet. Cerul limpede – o mare, soarele – o față de foc, ierburile înprospătate, mirosul cel umed al florilor învioșate o făceau să doarmă mult și lin, însoțită în calea visurilor ei de glasul cel plîns al fluierului. Cînd era soarele-n ameazi firea tăcea, și Făt-Frumos asculta liniștita ei răsufare caldă și umedă. Încet se plecă la obrazul ei și-o sărută. Atunci ea deschise ochii încă plini de visuri și-ntinzîndu-se somnoroasă zise încet și zîmbind:

— Tu aici ești?

— Ba nu sînt aici, nu vezi că nu sînt aici? zise el mai lăcrămînd de fericire.

Cum ședea el lîngă ea, ea-și întinse un braț și-i cuprinse mijlocul.

— Hai scoală, zise el desmierdînd-o, e ziua-n amiaza-mare.

Ea se sculă, își netezi părul de pe frunte și-l dete pe spate, el îi cuprinse mijlocul — ea-i înconjură grumazul — și astfel trecură printre straturile de flori și intrară în palatul de marmură al împăratului. El o duse la împăratul și i-o arătă spunîndu-i că-i mireasa lui. Împăratul zîmbi, apoi îl luă de mînă pe Făt-Frumos, ca și cînd ar fi vrut să-i spună ceva în taină, și-l trase la o fereastră mare, pe care vedea lacul cel întins. Ci el nu-i spuse nimica, ci numai se uită uimit pe luciul lacului și ochii i se împlură de lacrimi. O lebădă își înălțase aripile ca pe niște pînze de argint și cu capul cufundat în apă sfîșia fața senină a lacului.

— Plîngi, împărate, zise Făt-Frumos, de ce?

— Făt-Frumos, zise împăratul, binele ce mi l-ai făcut mie nu ți-l pot plăti nici cu lumina ochilor, oricît de scumpă mi-ar fi, și cu toate astea vin să-ți cer și mai mult.

— Ce, împărate?

— Vezi tu lebăda ceea îndrăgită de unde? Tînăr fiind, aș trebui să fiu îndrăgit de viață, și cu toate astea de cîte ori am vrut să-mi fac seamă! Iubesc o fată frumoasă, cu ochii gînditori, dulce ca visele mării – fata Genarului, om mîndru și sălbatic, ce își petrece viața vîînd prin păduri bătrîne. O, cît e de aspru el, cît e de frumoasă fata lui! Orice încercare de-a o răpi a fost deșartă. Încearcă-te tu!

Ar fi stat Făt-Frumos locului, dar scumpă-i era frăția de cruce, ca oricărui voinic, mai scumpă decît zilele, mai scumpă decît mireasa.

— Împărate prea luminate, din cîte noroace-ai avut, unul a fost mai mare decît toate: acela că Făt-Frumos ți-i frate de cruce. Hai că mă duc eu să răpesc pe fata Genarului!

Și-și luă cai ageri, cai cu suflet de vînt, Făt-Frumos, și era să plece. Atunci mireasa lui – Ileana o chema – îi zise încet la ureche, sărutîndu-l dulce:

— Nu uita, Făt-Frumos, că pe cît vei fi tu departe, eu oi tot plînge.

El se uită cu milă la ea, o mîngîie – dar apoi, desfăcîndu-se de îmbrăçoșările ei, se avîntă pe șeaua calului și plecă în lume.

Trecea prin codri pustii, prin munți cu fruntea ninsă, și, cînd răsărea dintre stînci bătrîne luna cea palidă ca fața unei fete moarte, atunci vedea din cînd în cînd cîte-o streanță uriașă atîrnată de cer, ce înconjura cu poalele ei vîrfurile vreunui munte – o noapte sfîrtică, un trecut în ruină, un castel numai pietre și ziduri sparte.

Cînd se lumină de ziuă, Făt-Frumos vede că șirul munților dă într-o mare verde și întinsă, ce trăiește în mii de valuri senine, strălucite, care treieră aria mării încet și melodios, pînă unde ochiul se pierde în albastrul cerului și în verdele mării. În capătul șirului de munți, drept asupra mării, se oglindea în fundul ei o măreață stîncă de granit, din care răsărea ca un cuib alb o cetate frumoasă, care, de albă ce era, părea poleită cu argint. Din zidurile arcate răsăreau ferestre strălucite, iar dintr-

o fereastră deschisă se zărea, printre oale de flori, un cap de fată oacheș și visător, ca o noapte de vară. Era fata Genarului.

— Bine-ai venit, Făt-Frumos, zise ea, sărind de la fereastră și deschizînd porțile mărețului castel, unde ea locuia singură ca un geniu într-un pustiu, astă-noapte mi se părea că vorbesc c-o stea, și steaua mi-a spus că vii din partea împăratului ce mă iubește.

În sala cea mare a castelului, în cenușa vetrei, veghea un motan cu șapte capete, care cînd urla dintr-un cap s-auzea cale de-o zi, iar cînd urla din cîte șapte, s-auzea cale de șapte zile.

Genarul, pierdut în sălbaticile sale vînători, se depărtase cale de-o zi.

Făt-Frumos luă fata-n brațe și punînd-o pe cal zburau amîndoi prin pustiu lungului mării ca două abia văzute închegări ale văzduhului.

Dar Genarul, om nalt și puternic, avea un cal năzdrăvan cu două inimi. Motanul din castel mieună dintr-un cap, iar calul Genarului nechează cu vocea lui de bronz.

— Ce e? îl întreabă Genarul pe calul năzdrăvan, ți s-a urît cu binele?

— Nu mi s-a urît mie cu binele, ci de tine-i rău. Făt-Frumos ți-a furat fata.

— Trebuie să ne grăbim mult ca să-i ajungem?

— Să ne grăbim și nu prea, pentru că-i putem ajunge.

Genarul încăleacă și zbură ca spaima cea bătrînă în urma fugiților. În curînd îi și ajunsese. Să se bată cu el Făt-Frumos nu putea, pentru că Genarul era creștin și puterea lui nu era în duhurile întunericului, ci în Dumnezeu.

— Făt-Frumos! zise Genarul, mult ești frumos și mi-e milă de tine. De astă dată nu-ți fac nimica, dar de altă dată... ține minte!

Și luîndu-și fata alături cu el, pieri în vînt, ca și cînd nu mai fusese.

Dar Făt-Frumos era voinic și știa drumul înapoi. El se reîntoarce și găsi pe fată iar singură, însă, mai palidă și mai plînsă, ea părea și mai frumoasă. Genarul era dus iar la vînătoare cale de două zile. Făt-Frumos luă alți cai din chiar grajdul Genarului.

Astă dată plecară noaptea. Ei fugeau cum fug razele lunii peste adâncile valuri ale mării, fugeau prin noaptea pustie și rece ca două visuri dragi: ci prin fuga lor auzeau miautele lungi și îndoite ale motanului din vatra castelului. Apoi li se păru că nu mai pot merge, asemenea celor ce vor să fugă în vis și cu toate acestea nu pot. Apoi un nor de colb îi cuprinse, căci Genarul venea în fuga calului, de rupea pământul.

Fața lui era înfricoșată, privirea cruntă. Fără de-a zice o vorbă, el apucă pe Făt-Frumos și-l azvîrli în norii cei negri și plini de furtună ai cerului. Apoi dispăru cu față cu tot.

Făt-Frumos, ars de fulgere – nu căzu din el decît o mînă de cenușă în nisipul cel fierbinte și sec al pustiei. Dar din cenușa lui se făcu un izvor limpede ce curgea pe un nisip de diamant; pe lîngă el arbori nalți, verzi, stufoși răspîndeau o umbră răcorită și mirositoare. Dacă cineva ar fi priceput glasul izvorului, ar fi înțeles că jălea într-o lungă doină pe Ileana, împărăteasa cea bălaie a lui Făt-Frumos. Dar cine să înțeleagă glasul izvorului într-un pustiu, unde pînă atunci nu călcase picior de om?

Dar pe vremea aceea Domnul îmbla încă pe pământ. Într-o zi se vedeau doi oameni călătorind prin pustiu. Hainele și fața unuia strălucea ca alba lumină a soarelui; celălalt, mai umilit, nu părea decît umbra celui luminat. Erau Domnul și Sfîntul Petrea. Picioarele lor înferbîntate de nisipul pustiei călcară atuncea în răcoarele și limpedele pîrîu ce curgea din izvor. Prin cursul apei cu glesnele lor sfîșiau valurile pînă la umbratul lor izvor. Acolo Domnul bău din apă și-și spălă fața sa cea sfîntă și luminată și mîinile sale făcătoare de minuni. Apoi șezură amîndoi în umbră, Domnul, cugetînd la tatăl său din cer, și Sfîntul Petrea, ascultînd pe cugete doina izvorului plîngător. Cînd se sculară spre a merge mai departe, zise Sfîntul Petrea:

— Doamne, fă ca acest izvor să fie ce-a fost mai înainte.

— Amin! zise Domnul ridicînd mîna sa cea sfîntă, după care apoi se depărtară înspre mare fără a mai privi înapoi.

Ca prin farmec pieri izvorul și copacii, și Făt-Frumos, trezit ca dintr-un somn lung, se uită împrejur. Atunci văzu chipul cel luminat al Domnului, ce mergea pe valurile mării, care

se plecau înaintea lui, întocmai ca pe uscat; și pe Sfântul Petrea, care, mergînd în urma lui și învins de firea lui cea omească, se uita înapoia sa și-i făcea lui Făt-Frumos din cap. Făt-Frumos îi urmări cu ochii pînă ce chipul Sfîntului Petrea se risipi în depărtare și nu se vedea decît chipul strălucit al Domnului aruncînd o dungă de lumină pe luciul apei, astfel încît, dacă soarele n-ar fi fost în amiazi, ai fi crezut că soarele apune. El înțelese minunea învierii sale și îngenunche înspre apusul acelui soare dumnezeiesc.

Dar apoi își aduse aminte că făgăduise a răpi pe fata Genarului, și ceea ce făgăduiește voinicul anevoie o lasă nefăcută.

Deci se porni și înspre seară ajunse la castelul Genarului, ce strălucea în întunericul serii ca o uriașă umbră. El intră în casă... fata Genarului plîngea. Dar cînd îl văzu, fața ei se-nsemină, cum se-nsemină o undă de o rază. El îi povesti cum înviase, atunci ea-i zise:

— De răpit nu mă poți răpi pînă ce nu-i avea un cal asemenea cu acela ce-l are tatăl meu, pentru c-acela are două inimi; dar eu am să-l întreb în astă seară de unde-și are calul, ca să poți și tu să capeți unul ca acela. Pînă atunci însă, pentru ca să nu te afle tată-meu, eu te voi preface într-o floare.

El șezu pe un scaun, iar ea șopti o vrajă dulce, și, cum îl sărută pe frunte, el se prefăcu într-o floare roșie închisă ca vișina coaptă. Ea-l puse între florile din fereastră și cînta de veselie, de răsuna castelul tatălui ei.

Atunci intră și Genarul.

— Veselă, fata mea? Și de ce ești veselă? întrebă el.

— Pentru că nu mai este Făt-Frumos, ca să mă răpească, răspunse ea rîzînd.

Se puseră la cină.

— Tată, întrebă fata, de unde ai calul dumitale, cu care îmbli la vînat?

— La ce-ți trebuie s-o știi? zise el încruntînd sprîncenele.

— Știi prea bine, răspunse fata, că nu vreau ca s-o știu, decît numai ia-așa ca s-o știu, pentru că acu numai e Făt-Frumos să mă răpească.

— Știi tu că nu mă împotrivesc ție niciodată, zise Genarul. Departe de-aceia, lângă mare, șade o babă care are șapte iepe. Ea ține oameni, care să i le păzească un an (cu toate că anul ei nu e decît de trei zile), și dacă cineva i le păzește bine, ea-l pune să-și aleagă drept răsplată un mînz, iar de nu, îl omoară și-i pune capul într-un par. Chiar însă dacă păzește cineva bine iepele, totuși ea-l viclenește pe om, căci scoate inimile din caii toți și le pune într-unul singur, încît cel ce-a păzit alege mai întotdeauna un cal fără inimă, care-i mai rău decît unul de rînd... Ești mulțămită, fata mea?

— Mulțămită, răspunse ea zîmbind.

Totodată însă Genarul îi aruncă în față o batistă roșie, ușoară, mirositoare. Fata se uită mult în ochii tatălui său, ca un om care se deșteaptă dintr-un vis, de care nu-și poate aduce aminte. Ea uitase tot ce-i spusese tată-său. Însă floarea din fereastră veghea printre frunzele ei, ca o stea roșie prin încrețiturile unui nor.

A doua zi Genarul plecă iarăși dis-de-dimineată la vînătoare.

Fata sărută murmurînd floarea roșie și Făt-Frumos născu ca din nimica înaintea ei.

— Ei, știi ceva? o întrebă el.

— Nu știu nimica, zise ea tristă și punînd dosul mîinii pe fruntea ei, am uitat tot.

— Însă eu am auzit tot, zise el. Rămîi cu bine, fata mea. În curînd ne vom vedea iar.

El încălecă pe un cal și dispăru în pustiuri.

În arșița cea dogoritoare a zilei văzu aproape de pădure un țințar zvîrcolindu-se în nisipul cel fierbinte.

— Făt-Frumos, zise țințarul, ia-mă de mă du pînă-n pădure, că ți-oi prinde și eu bine. Sînt împăratul țințarilor.

Făt-Frumos îl duse pînă-n pădurea prin care era să treacă.

Ieșind din pădure, trecu iar prin pustiul de-a lungul mării, și văzu un rac atît de ars de soare, încît nu mai avea nici putere să se mai întoarcă-napoi...

— Făt-Frumos, zise el, aruncă-mă-n mare, că ți-oi prinde și eu bine. Sînt împăratul racilor!

Făt-Frumos îl aruncă în mare și-și urmă calea.

Cînd înspre seară ajunse la un bordei urît și acoperit cu gunoi de cal. Împrejur gard nu era, ci numai niște lungi țăruse ascuțite, din care șase aveau fiecare-n vîrf cîte un cap, iar al șaptelea, fără, se clătina mereu în vînt și zicea: cap! cap! cap! cap!

Pe prispă o babă bătrînă și zbîrcită, culcată pe un cojoc vechi, sta cu capul ei sur ca cenușa în poalele unei roabe tinere și frumoase, care-i căuta în cap.

— Bine v-am găsit, zise Făt-Frumos.

— Bine-ai venit, flăcăule, zise baba sculîndu-se. Ce-ai venit? Ce cauți? Vrei să-mi paști iepele, poate.

— Da.

— Iepele mele pasc numai noaptea... Uite, chiar de-acu poți să pornești cu ele la păscut... Fată hăi! Ia dă tu flăcăului demîncatul ce i-am făcut eu și pornește-l.

Alături cu bordeiul era sub pămînt o pivniță. El intră în ea și acolo văzu șapte iepe negre, strălucite, șapte nopți, care de cînd erau nu zărise încă lumina soarelui. Ele nechezau și băteau din picioare.

Nemîncat toată ziua, el cină ce-i dăduse baba, ș-apoi, încălecînd pe una din iepe, mîna pe celelalte în aerul întunecos și răcoros al nopții. Dar încet, încet simți cum se strecoară un somn de plumb prin toate vinele lui, ochii i se păienjeniră și el căzu ca mort în iarba pajiștei. El se trezi pe cînd mijeia de ziuă. Cînd colo – iepele nicăiri. El își credea capul pus în țeapă, cînd vede ieșind dintr-o pădure-n depărtare cele șapte iepe alungate de un roi nemărginit de țîntari și un glas subțire-i zise:

— Mi-ai făcut un bine, ți l-am făcut și eu.

Cînd se întoarse cu caii, baba începu să turbe, să răstoarne casa cu susu-n jos și să bată fata, care nu era de vină.

— Ce ai, mamă? Întrebă Făt-Frumos.

— Nimica, zise ea, mi-a venit și mie toane. Asupra ta n-am nimica... sînt foarte mulțămîtă.

Apoi, intrînd în grajd, începu să bată caii, țîpînd:

— Ascundeți-vă mai bine, bată-v-ar mama lui Dumnezeu, ca să nu vă mai găsească, ucigă-l crucea și mănînce-l moartea!

A doua zi porni cu caii, dar iar căzu jos și dormi pînă ce mijeia de ziuă. Desperat, era să ieie lumea-n cap, cînd deodată

vede răsărind din fundul mării cei șapte cai, mușcați de-o mulțime de raci.

— Mi-ai făcut un bine, zise un glas, ți l-am făcut și eu.

Era împăratul racilor.

El mînă caii-nspre casă și vede iar o priveliște ca-n ziua trecută.

Însă în cursul zilei roaba babei s-apropie de el și-i zise încet, strîngîndu-l de mînă:

— Eu știi că tu ești Făt-Frumos. Să nu mai mănînci din bucatele ce-ți fierbe baba, pentru că-s făcute cu *somnoroasă*... Ți-o face eu altfel de bucate.

Fata într-ascuns îi făcu merinde, și-nspre seară, cînd era să plece cu caii, își simți ca prin minune capul treaz. Spre miezul nopții se-ntoarse acasă, mînă caii în grajd, îi încuie și intră în odaie. Pe vatra cuptorului, în cenușă, mai licăreau cîtiva cărbuni. Baba sta întinsă pe laiță și înțepenită ca moartă. El gîndi c-a murit ș-o scutură. Ea era ca trunchiul și nu se mișca de loc. El trezi fata ce dormea pe cuptor.

— Uite, zise el, ți-a murit baba.

— Aș! Asta să moară! răspunse ea suspinînd. Adevărat că acum e ca și moartă. Acu-i miazănoaptea... un somn amorțit îi cuprinde trupul... dar sufletul ei cine știe pe la cîte răspîntii stă, cine știe pe cîte căi a vrăjilor umblă. Pînă ce cîntă cucoșul ea sugă inimile celor ce mor ori pustiește sufletul celor nenorociți. Da, bădică, mîine ți se-mplinește anul, ia-mă și pe mine cu dumneata, că ți-oi fi de mare folos. Eu te voi scăpa din multe primejdii, pe care ți le gătește baba.

Ea scoase din fundul unei lăzi hîrbuite și vechi o cute, o perie și o năframă.

A doua zi de dimineață i se împlinise lui Făt-Frumos. Baba trebuia să-i dea unul din cai ș-apoi să-l lase să plece cu Dumnezeu. Pe cînd prînzeau, baba ieși pînă-n grajd, scoase inimile din cîteșisapte caii, spre a le pune pe toate într-un tretin slab, căruia-i priveai prin coaste. Făt-Frumos se sculă de la masă și după îndemnarea babei se duse să-și aleagă calul ce trebuia să și-l ieie. Caii cei fără inimi erau de un negru strălucit, tretinul cel cu inimile sta culcat într-un colț pe-o movilă de gunoi.

— Pe acesta-l aleg eu, zise Făt-Frumos, arătînd la calul cel slab.

— Da cum, Doamne iartă-mă, să slujești tu degeaba? zise baba cea vicleană, cum să nu-ți iei tu dreptul tău? Alege-ți unul din caii iști frumoși... oricare ar fi, ți-l dau.

— Nu, pe acesta-l voi, zise Făt-Frumos, ținînd la vorba lui.

Baba scrișni din dinți ca apucată, dar apoi își strînse moara cea hîrbuită de gură, ca să nu iasă prin ea veninul ce-i răscolea inima pestriță.

— Hai, ia-ți-l, zise-n sfîrșit.

El se urcă pe cal cu buzduganul de-a umere. Părea că fața pustiului se ia după urmele lui și zbura ca un gînd, ca o vijelie, printre volburele de nisip ce se ridicau în urmă-i.

Într-o pădure îl aștepta fata fugită. El o urcă pe cal după dînsul și fugea mereu.

Noaptea inundase pămîntul cu aerul ei cel negru și răcoros.

— Mă arde-n spate, zise fata.

Făt-Frumos se uită înapoi. Dintr-o volbură naltă, verde, se vedeau nemișcați doi ochi de jărat, ale căror raze roșii ca focul ars pătrundeau în rărunchii fetei.

— Aruncă peria! zise fata.

Făt-Frumos o ascultă. Și deodată-n urmă-le văzură că se ridică o pădure neagră, deasă, mare, înfiorată de un lung freamăt de frunze și de un urlet flămînd de lupi.

— Înainte! strigă Făt-Frumos calului, care zbura asemenea unui demon urmărit de un blestem prin negura nopții. Luna palidă trecea prin nori suri ca o față limpede prin mijlocul unor vise turburi și seci. Făt-Frumos zbura... zbura neconținut.

— Mă arde-n spate! zise fata c-un geamăt apăsător, ca și cînd s-ar fi silit mult ca să nu spună încă.

Făt-Frumos se uită și văzu o bufniță mare și sură, din care nu străluceau decît ochii roșii, ca două fulgere lăntuite de un nor.

— Aruncă cutea! zise fata.

Făt-Frumos o aruncă.

Și deodată se ridică din pămînt un colț, sur, drept, neclintit, un uriaș împietrit ca spaima, cu capul atingînd de nori.

Făt-Frumos vîjîia prin aer așa de iute, încît i se părea că nu fuge, ci cade din înaltul cerului într-un adînc nevăzut.

— Mă arde! zise fata.

Baba găurise stîncă într-un loc și trecea prin ea prefăcută într-o funie de fum, al cărei capăt dinainte ardea ca un cărbune.

— Aruncă năframa! zise fata.

Făt-Frumos o ascultă.

Și deodată văzură în urmă-le un luciul întins, limpede, adînc, în a cărui oglindă bălaie se scălda în fund luna de argint și stelele de foc.

Făt-Frumos auzi o vrajă lungă prin aer și se uită prin nori. Cale de două ceasuri – pierdută în naltul cerului – plutea încet, încet prin albastrul tăriei, miazănoaptea bătrînă cu aripile de aramă.

Cînd baba înota smintită pe la jumătatea lacului alb, Făt-Frumos aruncă buzdaganu-n nori și lovi miazănoaptea în aripi. Ea căzu ca plumbul la pămînt și croncăni jalnic de douăsprezece ori.

Luna s-ascunse într-un nor și baba, cuprinsă de somnul ei de fier, se afundă în adîncul cel vrăjit și necunoscut al lacului. Iar în mijlocul lui se ridică o iarbă lungă și neagră. Era sufletul cel osîndit al babei.

— Am scăpat! zise fata.

— Am scăpat! zise calul cel cu șapte inimi. Stăpîne, adăugi calul, tu ai izbit miazănoaptea de a căzut la pămînt cu două ceasuri înainte de vreme și eu simt sub picioarele mele răscolindu-se nisipul. Schelete înmormîntate de volburile nisipului arzător al pustiilor au să se scoale, spre a se sui în lună la benchetele lor. E primejdios ca să umbli acum. Aerul cel înveninat și rece al sufletelor lor moarte v-ar putea omorî. Ci mai bine voi culcați-vă, și eu pîn-atuncea m-oi întoarce la mama, ca să mai sug înc-o dată laptele cel de văpaie albă al țîțelor ei, pentru ca să mă fac iar frumos și strălucit.

Făt-Frumos îl ascultă. Se dete jos de pe cal și-și așternu mantaua pe nisipul încă ferbinte. Dar ciudat... ochii fetei se-nfundase în cap, oasele și încheieturile feței îi ieșise afară, pielea din oacheșă se făcuse vînată, mîna grea ca plumbul și rece ca un sloi de gheață.

— Ce ți-i? o întrebă Făt-Frumos.

— Nimica, nu mi-i nimica, zise ea cu glasul stins; și se culcă în nisip tremurînd ca apucată. Făt-Frumos dădu drumul calului, apoi se culcă pe mantaua ce și-o așternuse.

El adormi; cu toate acestea-i părea că nu adormise. Pielețele de pe lumina ochiului i se roșise ca focul și prin el părea că vede cum luna se cobora încet, mărindu-se spre pămînt, pînă ce părea ca o cetate sfîntă și argintie, spînzurată din cer, ce tremura strălucită... cu palate nalte albe... cu mii de ferestre trandafirii; și din lună se scobora la pămînt un drum împărătesc acoperit cu prund de argint și bătut cu pulbere de raze.

Iară din întinsele pustii se răscoleau din nisip schelete nalte... cu capete seci de oase... învălite în lungi mantale albe, țesute rar din fire de argint, încît prin mantale se zăreau oasele albite de secăciune. Pe frunțile lor purtau coroane făcute din fire de raze și din spini aurii și lungi... și încălicați pe schelete de cai mergeau încet-încet... în lungi șiruri... dungi mișcătoare de umbre argintii... și urcau drumul lunii și se pierdeau în palatele înmărmurite ale cetății din lună, prin a căroră ferești se auzea o muzică lunatică... o muzică de vis.

Atunci i se păru că și fata de lîngă el se ridica încet... că trupul ei se risipea în aer, de nu rămîneau decît oasele, că, inundată de-o manta argintie, apucă și ea calea luminoasă ce ducea în lună. Se ducea în turburea împărăție a umbrelor, de unde venise pe pămînt, momită de vrăjile babei. Apoi pielea ochilor lui se înverzi... se înnegri și nu mai văzu nimica.

Cînd deschise ochii, soarele era sus de tot. Fata lipsea și aievea. Dar în pustiul arid necheza calul frumos, strălucit, îmbătat de lumina aurită a soarelui, pe care el acu o vedea pentru-ntîia dată.

Făt-Frumos se avîntă pe el și-n răstimpul cîtorva gînduri fericite ajunse la castelul încolțit al Genarului.

De astă dată Genarul vîna departe cale de șapte zile. El o luă pe fată pe cal dinaintea lui. Ea-i cuprinse gîtul cu brațele ei și-și ascunse capul în sînul lui, pe cînd poalele lungi ale hainei ei albe atingeau din zbor nisipul pustiei. Mergeau așa de iute, încît i se părea că pustiul și valurile mării fug, iar ei stau pe loc.

Și numai încet se auzea motanul minunînd din cîte șapte capetele.

Pierdut în păduri, Genarul își aude calul nechezînd.

— Ce e? îl întrebă.

— Făt-Frumos îți fură fata, răspunse calul năzdrăvan.

— Putea-l om ajunge? întrebă Genarul mirat, pentru că știa că-l omorîse pe Făt-Frumos.

— Nu zău, răspunse calul, pentru c-a încălecat pe un frate al meu, care are șapte inimi, pe cînd eu n-am decît două.

Genarul își înfipse pintenii adînc în coastele calului, care fugea scuturîndu-se... ca o vijelie. Cînd îl văzu pe Făt-Frumos în pustiu, zise calului său:

— Spune frățîne-tău să-și arunce stăpînul în nori și să vină la mine, că l-oi hrăni cu miez de nucă și l-oi adăpa cu lapte dulce.

Calul Genarului îi necheză frățîne-său ceea ce-i spusese - dar frate-său i-o spuse lui Făt-Frumos:

— Zi frățîne-tău, zise Făt-Frumos calului său, să-și arunce stăpînu-n nori, și l-oi hrăni cu jăratîc și l-oi adăpa cu pară de foc.

Calul lui Făt-Frumos o necheză asta frățîne-său și acesta azvîrli pe Genarul pînă în nori. Norii cerului înmărmuriră și se făcură palat sur și frumos — iar din două gene de nori se vedeau doi ochi albaștri ca cerul, ce repezeau fulgere lungi. Erau ochii Genarului exilat în împărăția cerului. Făt-Frumos domoli pasul calului și așeză pe fată pe acela al tătîne-său. O zi încă — și ajunseră în mîndra cetate a împăratului.

Lumea-l crezuse mort pe Făt-Frumos, și de aceea, cînd se împrăstie faima venirii lui, ziua-și muie aerul în lumină de sărbătoare și oamenii așteptau murmurînd la faima venirii lui, cum vuieste un lan de grîu la suflarea unui vînt. Dar ce făcuse oare în vremea aceea Ileana împărăteasa? Ea, cum plecase Făt-Frumos, s-a închis într-o grădină cu nalte ziduri de fier și acolo culcîndu-se pe pietre reci, cu capul pe un bolovan de cremene, plînsese într-o scaldă de aur, așezată lîngă ea, lacrimi curate ca diamantul.

În grădina cu multe straturi, neudată și necăutată de ni-meni, născură din pietriș sterp, din arșița zilei și din secăciunea

noapții flori cu frunze galbene și c-o culoare stinsă și turbure, ca turburii ochi ai morților, florile durerii.

Ochii împărătesei Ilenei, orbiți de plîns, nu mai vedeau nimica, decît i se părea numai că-n luciul băii, plină de lacrimile ei, vedea ca-n vis chipul mirelui ei iubit. Ci ochii ei, două izvoare secate, încetase de-a mai vărsa lacrimi. Cine-o vedea cu părul ei galben și lung, despletit și împrăștiat ca creștii unei mantii de aur pe sînul ei rece, cine-ar fi văzut fața ei de-o durere mută, săpată parcă cu dalta în trăsăturile ei, ar fi gîndit că-i o înmărmurită zîna a undelor, culcată pe un mormînt de profund.

Dar cum auzi vuietul venirii lui, fața ei se-nsenină; ea luă o mîna de lacrimi din baie și stropi grădina. Ca prin farmec foile galbene ale aleilor de arbori și ale straturilor se-nverzîră ca smaraldul. Florile triste și turburi se-nălbiră ca mărgăritarul cel strălucit — și din botezul de lacrimi luară numele lăcrămioare, împărăteasa cea oarbă și albă umblă încet prin straturi și culese în poale o mulțime de lăcrămioare, pe care apoi, așternîndu-le lîngă baia de aur, făcu un pat de flori.

Atunci intră Făt-Frumos.

Ea s-aruncă la gîtul lui, însă, amuțită de bucurie, ea nu putu decît să îndrepte asupra-i ochii săi stinși și orbi, cu care ar fi vrut să-l soarbă în sufletul ei. Apoi ea îl luă de mîna și-i arătă baia de lacrimi. Luna limpede înflorea ca o față de aur pe seninul cel adînc al cerului. În aerul nopții Făt-Frumos își spală fața în baia de lacrimi, apoi, învălîndu-se în mantaua ce i-o țesuse din raze de lună, se culcă să doarmă în patul de flori. Împărăteasa se culcă și ea lîngă el și visă în vis că Maica Domnului desprinsese din cer două vinete stele ale dimineții și i le așezase pe frunte.

A doua zi, deșteptată, ea vedea...

A treia zi se cunună împăratul cu fata Genarului.

A patra zi era să fie nunta lui Făt-Frumos.

Un roi de raze venind din cer a spus lăutarilor cum horeshc îngerii cînd se sfințește un sfînt — și roiuri de unde răsărînd din inima pămîntului le-a spus cum cîntă ursitorile cînd urzesc binele oamenilor. Astfel lăutarii măiestriră hore nalte și urări adînci.

Trandafirul cel înfocat, crinii de argint, lăcrămioarele sure ca mărgăritarul, mironosițele viorele și florile toate s-adună vorbind fiecare în mirosul ei și ținură sfat lung cum să fie luminile hainei de mireasă; apoi încredințară taina lor unui curtenitor flutur albastru stropit cu aur. Acesta se duse și flutură în cercuri multe asupra feței miresei, când ea dormea, și-o făcu să vadă, într-un vis luciu ca oglinda, cum trebuia să fie-mbrăcată. Ea zîmbi, când se visă atît de frumoasă.

Mirele-și puse cămașă de tort de raze de lună, brîu de mărgăritare, manta albă ca ninsoarea.

Și se făcu nuntă mîndră și frumoasă, cum n-a fost alta pe fața pămîntului.

Ș-au trăit apoi în pace și în liniște ani mulți și fericiți, iar dac-a fi adevărat ce zice lumea: că pentru feții-frumoși vremea nu vremuește, apoi poate c-or fi trăind și astăzi.

Roman Năzdrăvan

A FOST ODATA ca niciodată, dacă n-ar fi nici că s-ar povesti. Când se potcovea purecele cu nouă sute nouăzeci și nouă oca de fier, și tot da cu spatele de cer. Linguriță scurtă pe gura cui n-ascultă! Au fost odată trei frați olteni, dintre care unu era năzdrăvan. Într-o zi, își ascuțiră coasele și plecară pe o cîmpie. După ce meraseră și iar meraseră, deteră peste o livadă de fîn mare. Ei se opriră în loc și o priviră; dar fratele cel mai mare zise:

- Știți voi una, mă?
- Știm dacă ne vei spune, răspuneră ceilalți doi frați.
- Ai, mă, să ne-ncercăm coasele prin ăst fîn verde.
- Bine zici tu, mă, răspunse cel d-al doilea frate.

Și îndată începură amîndoi să cosească la fîn; dar n-apucară să sfîrșească vorba bine, și zăriră pe zmeul Stan Gindă Barbaio, călare p-o jumătate de iepure șchiop; atunci lor, de frică, le căzură coasele din mînă, dar Roman Năzdrăvan le zise:

- Nu vă temeți, măre, lăsați pe mine, că-i viu eu de hac.

Zmeul din ce în ce s-aproppia, iar cînd fu aproape de dînșii, învîrti buzduganul de trei ori și zise:

- Cine sînteți voi, bre, dă mi-ați turburat izvoarele și mi-ați încurcat livezile?

— Sîntem niște oameni săraci și nemernici, măria-ta, să nu-ți faci păcat cu noi.

— Ai, sculați-vă, că vă iert, zise zmeul cu șiretlic; dar fiindcă ați început livada, cosiți-o toată și diseară să veniți acasă să vă plătesc.

Cîteșitrei frați se puseră pe cosit, și cosiră zi de vară pînă-n seară; dar cînd înnopta, veni zmeul și-i luă cu dînsul acasă ca să le plătească. Ajungînd acasă, zmeul fluieră de trei ori și numaidecît sări buzduganul din cui, și puse o masă împărătească cu douăsprezece feluri de bucate, pe care le otrăvise zmeul înadins, ca să omoare pe olteni; dar o pîine, o strachină

cu apă, o lingură și o ploscă cu vin nu putu să le otrăvească. Zmeul, atunci, chemă pe olteni la masă; dar Roman Năzdrăvan îi zise:

— Să trăiești, măria-ta! Noi sîntem niște oameni săraci, învățați să mîncăm cum om putea și să bem ce-om putea. Dă-ne pîinea aia de colo, strachina cu apă, lingura și plosca, și ne va fi de ajuns.

Zmeul pricepu viclenia lui Roman Năzdrăvan și tăcu; dar după ce se ridică masa, chemă pe vătaful de curte și-i porunci să-i ducă într-un beci, cu gînd ca să vie peste noapte să le taie capetele.

Roman Năzdrăvan simți șiretenia zmeului, dar se făcu că nu pricepe nimic și, ca să înșele și mai bine pe zmeu, luă plosca și se duse în beci împreună cu frații lui, iar după aceea scoase din traistă un fluier de prun și începu să cînte.

*Fluieraș frumușel,
Mititel, gingășel,
Dacă tu mă iubești,
Vin-acum să-mi slujești.*

N-apucă să sfîrșească cîntecul și deodată veniră patru păsări măiestre și puseră o masă, cum se pune la domni și la împărați. Roman Năzdrăvan chemă la masă pe slujnicele zmeului și le dăde de băut pînă se îmbătară și adormiră, apoi le dezbrăcă de hainele lor și se îmbrăcă el și frații lui cu dînele, iar pe slujnice le îmbrăcă cu zăbunele lor cele bărbătești; și se duseră să se culce. Dar abia ce începură să ațipească de somn, și zmeul veni cu paloșul să le taie capetele; văzîndu-i însă îmbrăcați muiereste, merse înainte și tăie capetele slujnicilor, apoi se duse și se culcă. Atunci Roman Năzdrăvan sculă pe ceilalți doi frați și o apucară la sănătoasa.

Se duseră și iar se mai duseră, cale lungă ca Dumnezeu să ne ajungă, că cuvîntul din poveste, înainte mai lung și mai frumos este. Este ce este, basmul d-aci înainte se gătește, Dumnezeu în casă la noi sosește. Se duseră trei zile și trei nopți, și deteră peste un palat mîndru și frumos, și se puseră cîteșitrei la poartă.

Împăratul îi văzu după geam și trimise pe vătaful de curte să-i întrebe ce caută. Vătaful spuse împăratului cererea lor, iar el porunci să pună pe cei doi rîndași la grajd, iar pe Roman Năzdrăvan să-l îmbrace bine și să-l facă copil în casă. Nu trecu mult timp și împăratul făcu pe Roman Năzdrăvan mai mare peste toate slugile curții împărătești. Frații lui, cum auziră aceasta, hotărîră să-l piardă.

Într-o zi, cînd împăratul voia să se ducă la plimbare, ei îi ieșiră înainte cu căciulile în mîini și ziseră:

— Luminate-mpărate, să trăiești măria-ta întru mulți ani! Fratele nostru Roman Năzdrăvan s-a lăudat că poate să-ți aducă cloșca cu puii de aur a zmeului Tărtăcot cu barba d-un cot și cu limba de doi.

Împăratul chemă numaidecît pe Roman Năzdrăvan și-i zise:

— Frații tăi mi-au spus că te-ai lăudat să-mi aduci cloșca cu puii de aur a lui Tărtăcot cu barba d-un cot.

— E, e, măria-ta, cine m-a pîrît nu m-a pîrît să mă crească, ci să mă piardă; dar bun este Dumnezeu, o să-ți aduc cloșca, măcar de-aș ști că-mi voi răpune viața.

— Să știi, Romane — adăugă împăratul — că dacă nu-mi vei aduce cloșca, unde-ți stau picioarele o să-ți stea capul.

N-apucă să plece împăratul și Roman Năzdrăvan se duse la zmeu, intră în palat și, ajungînd la odaia unde era cloșca închisă, se făcu pai de mătură și intră înăuntru pe gaura încuietorii; apoi facîndu-se iarăși om, zise cloștii:

— Fă, cloșcă, vino cu mine!

Cloșca începu să strige:

— Sări, luminate împărate, că mă ia Roman Năzdrăvan!

Zmeul veni numaidecît cu paloșul în mînă, dar Roman se făcu grăunte de mei și se puse după ușă. Zmeul, văzînd că nu este nimeni în casă, scoase biciul de la brîu și trase cloștii o bătaiuță țepăună. Roman se făcu iar om și zise:

— Fă cloșcă, vii tu cu mine, ori ba?

— Viu, răspunse cloșca.

Atunci, Roman luă cloșca cu pui cu tot ș-o dete împăratului, zicîndu-i:

— Poftim, luminate împărate, m-am închinat cu slujba care mi-ai poruncit.

Împăratul luă cloșca și dete lui Roman Năzdrăvan două căușe de galbeni; și se duse. Iar Roman se puse în scară și începu să-i numere. Din întâmplare, frații lui tocmai atunci treceau cu hîrdăul cu apă la grajd; văzînd, însă, pe Roman numărînd bani, zise unul către celălalt:

— Văzuși, mă, ce de bani a cîștigat afurisitul de Roman?

— Las' pe mine, mă, că ți-l voi așeza eu pe dînsul!

A doua zi, cînd ieși împăratul la plimbare, ei veniră iarăși la scară, cu căciulile în mîini, și ziseră:

— Luminate-mpărate, fratele nostru Roman s-a lăudat să-ți aducă armăsarul lui Căpățîină-de-cal, într-un picior de găină înșeuat și înfrînat.

Împăratul chemă pe Roman Năzdrăvan și-i zise:

— Auzi mă, Romane, ce zic frații tăi, că te-ai lăudat să-mi aduci calul lui Căpățîină-de-cal, într-un picior de găină înșeuat și înfrînat?

— Să trăiești, măria-ta! Cine m-a pîrît nu m-a pîrît să mă crească, ci să mă piardă; dar bun e Dumnezeu.

După aceea încălecă calul, se duse la zmeu și, intrînd în grajd, zise armăsarului:

— Mă armăsare, vino cu mine.

Armăsarul, cum auzi acestea, strigă:

— Sări, stăpîne, că mă ia Roman Năzdrăvan!

Zmeul, cum auzi, se scoborî în grajd cu paloșul într-o mîină și cu biciul de foc într-alta și zise calului:

— Unde este Roman Năzdrăvan, bre?

Calul se uită împrejur și nu văzu pe nimeni; căci Roman să făcuse pai și intrase în iesle; atunci zmeul, văzîndu-se înșelat, se puse cu biciul pe cal și îi muie binișor spinările, iar după aceea se duse la treaba lui. Roman, văzîndu-se iarăși numai cu calul, îi zise:

— Mă armăsare, vino cu mine.

— Acum viu, stăpîne; dar înainte de a pleca, sapă la picioarele mele cele de dindărăt, c-o să dai peste un butoi cu aur topit și altul cu argint; să iei două căușe de aur și să mă stropești

de la cap pînă la mijloc, apoi să iei două căușe de argint și să mă stropești de la mijloc pînă la coadă, și să-mi calici pe mine.

Roman Năzdrăvan făcu după zisa calului; încălecă pe dînsul și se duse; dar ce mîndrețe, doamne! Calul se făcuse jumătate de aur cu pietre nestemate, iar jumătate de argint, și atît de frumos, încît la soare te puteai uita, dar la dînsul ba... Cînd ajunse Roman la împărăție, împăratul tocmai se întorcea de la plimbare, îi dete calul și luă patru căușe de galbeni.

Frații lui, însă, văzură toate acestea și ziseră unul către altul:

— Bre! Ce de bani a cîștigat nelegiuitul!

— Lasă, mă, răspunse unul din doi, că ți-l pun eu bine pe dînsul.

A doua zi, cînd împăratul se plimba pînă în grădină, frații lui Roman Năzdrăvan îi ieșiră înaintea și-i ziseră:

— Luminate-mpărate, să-ți lungească Dumnezeu zilele! fratele nostru Roman Năzdrăvan s-a lăudat că poate să-ți aducă chiar pă zmeu, viu nevătămat.

— Dar asta este cu neputință, răspunse împăratul.

— Știm prea bine, măria-ta, dar de! fratele nostru așa s-a lăudat.

Împăratul chemă pe Roman și-i zise:

— Așa e, mă Romane, că te-ai lăudat să-mi aduci pe zmeu viu-nevătămat?

— E! luminate-mpărate, cine m-a pîrît la măria-ta nu m-a pîrît să mă crească, ci m-a pîrît să mă piardă; dar fie, mă leg să-ți aduc pe zmeu, numai să-mi dai un car cu șase bivoli, să-mi dai șase dulgheri, șase tîmplari și șase fierari, și treaba e făcută.

Împăratul porunci să-i dea tot ce va cere. Roman se sui în car și apucă calea către zmeu. Se duse zi de vară pînă-n seară; iar cînd fu aproape de palatul zmeului, se făcu moș bătrîn cu barba și sprîncenele pînă în pămînt. Zmeul, cum îl zări, se dete jos, îi ieși înaintea și-i zise:

— Ce cauți, moșule?

— Ce să caut, luminate-mpărate? Am prins pe hoțul de Roman Năzdrăvan și am venit la măria-ta să-mi dai al plop de colo, să fac un butoi ca să-l bag într-însul.

— Bucuros, moșicule.

Atunci Roman tăie plopul și, numai cît clipești din ochi, făcu un butoi gros, legat cu cercuri de fier; dar cînd veni vremea să-l înfunde, zise zmeului:

— Luminate-mpărate, știi că Roman Năzdrăvan e mare voinic, el poate să spargă butoiul și să scape, și atunci ne prăpădește pe toți; fă bine de intră măria-ta în butoi și, după ce l-oi înfunda, pune-ți toată puterea să vedem, poți să-l spargi?

Zmeul se supuse și intră în butoi; iar dulgherii, tîmplarii și fierarii înfundară butoiul și, după ce îl legară cu lanțuri groase de fier, înjugară bivolii și plecară; iar pe la apusul soarelui, ajunseră la împărăție și dete pe zmeu în mîna împăratului, viu-nevătămat. Împăratul porunci să desfunde butoiul, să vadă dacă se află zmeul într-însul; iar zmeul răspunse din butoi:

— Luminate-mpărate! Dacă vrei să trăiești, zi oamenilor tăi să nu mă scoată din butoi, că de voi scăpa, se alege praful de tine și de palatul tău.

Atunci împăratul porunci să aducă lemne și, făcînd focul, arse pe zmeu trei zile și trei nopți; iar Roman luă oasele zmeului și le dete împăratului, carele de bucurie făcu pe Roman boier din doisprezece, și-i dete pe fie-sa de soție. Roman căzu la pămînt și sărută poala împăratului; iar după aceea zise:

— Știi... una, lăudate-mpărate? frații mei s-au lăudat că poți să-i legi pe vîrful unei șire de paie aprinse, și ei nu vor arde.

Împăratul porunci să-i lege și, dîndu-le foc, arseră de se făcură cenușă. Iar Roman trăi și împărăți, și împărățește și pînă în ziua de astăzi.

Încălecai p-o șa, și vă spusei dumneavoastră așa.

Omul de Piatră

A FOST ODATA un împărat și o împărăteasă, amîndoi tineri și frumoși, dar nu făceau copii. Într-o zi veni la împăratul un arap buzat și-i zise:

— Să trăiești, luminate împărate! Am auzit că împărăteasa nu face copii și am adus buruieni pe care cum le-o bea, rămîne grea.

Împăratul luă buruienile de la arap și porunci să-i dea cal împărătesc și un rînd de haine de aur ce-ți lua vederile de frumusețe, apoi chemă pe împărăteasă și-i dete buruienile să le fiarbă și să le bea. Împărăteasa chemă pe bucătăreasă și-i dete buruienile să le fiarbă, fără să-i spuie de ce treabă sînt. Bucătăreasa, neștiind puterea lor, gustă dintr-însele și apoi le duse împărătesei să le bea. Nu trecu mult timp la mijloc și rămase grea împărăteasa și bucătăreasa. Iar cînd veni vremea, născură amîndouă cîte un coconaș, mai frumos decît tot ce este frumos pe lumea aceasta, și le puse nume: unuia Dafin și altuia Afin. Într-o zi, împăratul plecă la bătălie și, lăsînd pe fiul său în locu-i, îi dete o mulțime de chei în mînă și-i zise:

— Fiule, în toate casele ce se deschid cu aceste chei să intri, iară în casa ce se deschide cu cheia de aur să nu-ți calce piciorul, căci nu va fi bine de tine.

Cum plecă împăratul din oraș, fiul său intră prin toate casele și văzu o mulțime de pietre nestemate foarte frumoase, dar nu-i plăcu nici una dintr-însele: în cele din urmă, ajunse și la casa ce se deschidea cu cheia de aur, stătu puțin înaintea ușii, se gîndi la porunca ce-i dăduse tată-său, dar, biruindu-l nerăbdarea, intră înlăuntru și văzu un ochean de sticlă, se uită prin el și văzu un palat cu totul și cu totul de aur, încît la soare te puteai uita, iar la dînsul ba. Și într-însul ședea doamna Chiralina, tînră copilă, floare din grădină, frumoasă ca o zîină.

După ce o privi mai mult timp, puse ocheanul iarăși la locul lui și ieși afară cu ochii plini de lacrimi. Nu trecu mult timp

și împăratul se întoarse de la bătălie biruitor, dar în loc să-i iasă fiul său înainte, să-l primească cu bucurie, ieși numai împărăteasa și-i spuse că fiul ei este bolnav. Împăratul pricepu numaidecât de unde-i venea boala și chemă pe toți doftorii și doftorițele din lume, dar toți îi ziseră că pînă nu va da fiului său de soție pe doamna Chiralina, el nu se va însănătoși. Împăratul trimise soli peste soli la doamna Chiralina, dar fu peste putință, căci tatăl ei nu voia să o mărite. Auzind feciorul împăratului toate acestea, hotărî să se ducă el însuși să o ceară de la tatăl ei. Așadar, spuse toate acestea fratelui său de cruce și într-o zi, plecară amîndoi și se făcură nevăzuți. Merșeră zi de vară pînă-n seară și ajunseră la muma Crivățului, bătură la ușă și ieși înaintea lor o babă zbîrcită și îi întrebă ce caută. Ei răspunseră că cer să-i găzduiască pînă a doua zi și să le spună pe care drum să aplece ca să ajungă la împărăția doamnei Chiralina.

Baba se uită la dînșii cu milă și apoi le zise:

— V-aș primi în casă cu mare bucurie, da mi-e frică că va veni fiul meu și vă face pe amîndoi sloi de gheață; duceți-vă mai bine la sora mea cea mai mică, că ea poate să vă găzduiască și să vă spună și drumul la doamna Chiralina.

Feciorul de împărat plecă înainte și ajunse la muma Vîntului turbat; plecară și de acolo și ajunseră la muma Vîntului de primăvară, bătură la ușă și ieși o femeie înaltă, și tînără, și frumoasă. Această femeie, cum văzu pe feciorul de împărat, îi zise:

— Dragă Făt-Frumos, știu că ai plecat să cauți pe doamna Chiralina ca s-o iei de soție; dar nu vei putea să ajungi pînă la împărăția ei, fără ajutorul fiului meu. Rămîneți aci, dar trebuie să vă ascund foarte bine; căci cum o simți fiul meu că se află la mine oameni după tărîmul celălalt, vă omoară.

Zicînd aceste vorbe, plesni de trei ori din palme și îndată sări de pe sobă o pasăre de aur cu ciocul de diamant și cu ochii de smarald, și-i băgă sub aripi pe amîndoi; apoi se sui iarăși pe sobă.

Nu trecu mult timp și se auzi o dulce vîjîitură de vînt, care aducea un miros de trandafiri și de rozmarini, ușa se deschise singură și intră în casă un flăcău frumos, cu părul lung de aur,

cu aripi de argint și cu un băț în mână, împletit cu de tot felul de ierburi și flori. Cum intră în casă, zise mă-si:

— Mamă, mie-mi miroase a om după tărimul celălalt.

— Ți-o fi mirosind, mamă, dar p-aicea n-au ce căuta oamenii după tărimul celălalt.

Vîntul se liniști și se puse la masă; iar după ce mîncă o strachină de lapte dulce de căprioară și bău apă de micșunele dintr-o oală de marmură, se puse la povestit. Mă-sa, văzîndu-l cu voie bună, zise:

— Fiul meu, ia spune-mi, unde este împărăția doamnei Chiralina și cum ar face cineva ca să o ia de nevastă?

— Greu lucru mă întrebași, mamă! Dar aide, treacă-meargă. Împărăția doamnei Chiralina este departe de aici, cale de zece ani; dar această cale se poate face cît te ștergi la ochi, dacă cineva s-o duce în pădurea cea neagră de lîngă gîrla de păcură, care aruncă cu pietre și foc pînă la cer, și dacă o încăleca pe bușteanul Ielelor, cu care poate să treacă gîrla; însă cine aude și va spune cuiva, acela să se facă de piatră pînă la genunchi. După ce va ajunge la împărăție, trebuie să facă un cerb de aur și să între într-însul, ca să ajungă în odaia împărătesei și să o fure; cine aude și va spune cuiva, să se facă de piatră pînă la brîu. După ce o va lua de soție, muma Crivățului, de pizmă o să trimită un ovrei cu niște cămăși frumoase și mai subțiri decît pînza păianjenului, doamna Chiralina o să cumpere cămăși; și dacă nu le va uda cu lacrimi de turturică, cum se va îmbrăca cu dîinsele va muri, cine aude și va spune cuiva să se facă cu totul și cu totul de piatră.

Pe cînd Vîntul spunea toate acestea, feciorul de împărat adormise; iar feciorul bucătăresei rămăsese deștept și auzise tot.

A doua zi, după ce plecă Vîntul d-acasă, feciorul de împărat întrebă pe muma vîntului dacă i-a spus fiul său ceva; dar ea, temîndu-se să nu se facă piatră, îi răspunse că n-a aflat nimic. Atunci, feciorul bucătăresei și cel de împărat luară drumul înainte și se duseră zi de vară pînă-n seară, dar cînd fu pe la scăpătatul soarelui, auziră un zgomot și un urlet mare, apoi văzură o gîrlă mare de păcură aprinsă, aruncînd pietre pînă la înaltul cer. Feciorul de împărat se sperie; dar feciorul bucătăresei îi zise:

— Nu te teme de nimic și vino cu mine în această pădure și fă ce ți-oî zice eu.

Ajungînd în mijlocul pădurii, zări bușteanul Ielelor, încălecară amîndoi pe dînsul și, dîndu-i pîteni de trei ori, se prefăcu într-o căruță cu doisprezece cai de foc, și într-o clipă se înălță pînă la Vîntul turbat și se pogorî la porțile palatului doamnei Chiralina. Apoi, după ce se deteră jos, căruța se prefăcu iar buștean, și ei rămaseră dinaintea unui palat de zamfir-piatră și cu porțile de chiparos; iar la una din ferestre, sta doamna Chiralina, îmbrăcată în haine de aur țesute cu mărgăritar.

Cum văzu doamna Chiralina pe feciorul de împărat, prinse o așa de mare dragoste de dînsul, încît căzu la grea boală și ajunse la ceasul morții.

Ce nu făcu bietul împărat ca să o scape? Dar toate erau în zadar. În cele după urmă, veni o babă și-i zise:

— Luminate împărate! Să trăiești întru mulți ani! Dacă vrei să se facă sănătoasă fiica împărăției tale, să cauți cerbul de aur care cîntă ca toate păsările și să-l aduci în casă numai trei zile, și vei vedea cum se va face sănătoasă.

Împăratul puse să strige pristavul în toată împărăția; iar după trei zile, feciorul bucătăresei lovi bușteanul de trei ori și se făcu un cerb de aur frumos, apoi băgă într-însul pe feciorul de împărat și se puse dinaintea palatului.

Împăratul, văzînd cerbul, se dete jos și întrebă pe feciorul bucătăresei dacă-i este de vînzare.

— Nu-mi este de vînzare, ci de închiriere, răspunse cu semeție feciorul bucătăresei.

— Ei bine! Ce să-mi ceri ca să mi-l dai numai trei zile?

— Să-mi dai o mie de bani de aur.

Tocmeala se făcu și împăratul luă cerbul și-l băgă în odaia doamnei Chiralina; apoi se dusă la treaba lui. Cerbul, cum se văzu numai cu doamna Chiralina, începu să cînte un cîntec de dor, de plîngeau lemnele și pietrele. Doamna Chiralina adormi, iar feciorul de împărat ieși din cerb și o sărută pe frunte, apoi intră iarăși în cerb.

A doua zi, doamna Chiralina spuse femeilor sale că a visat de două ori că a sărutat-o un june frumos. Atunci, una din femei, fiind mai pricepută, zise doamnei Chiralina că pe dată ce va

începe cerbul să cînte, să se prefacă că doarme; și cum va simți că o sărută cineva, să pună mîna pe dînsul. Cum veni noaptea, cerbul începu să cînte un cîntec de jale, doamna Chiralina se prefăcu că doarme; și cînd veni Făt-Frumos să o sărute, îl strînse în brațe și-i zise:

— D-acum înainte nu vei mai scăpa, că mult am dorit să te dobîndesc.

Ei se giugiuliră ca niște porumbei pînă-i apucă ziua; iar cînd fu pe la prînz, veni împăratul și cu fiul bucătăresei ca să-i dea cerbul. Doamna Chiralina începu să plîngă și nu vrea nicidecum să se despartă de cerb; dar fiul bucătăresei îi zise încetinel:

— Cere de la împăratul voie să petreci cerbul pînă afară din oraș, căci acolo ne așteaptă o căruță cu doisprezece cai de foc, în care o să ne suim cu toții și o să ne ducem la împărăția lui Făt-Frumos, iubitul tău.

Doamna Chiralina ceru și dobîndi de la împăratul această voie, și petrecu pe cerb cu mare alai pînă afară din oraș; atunci, Afin lovi cerbul de trei ori în burtă, și îndată se făcu dintr-însul o căruță cu doisprezece cai de foc; apoi, luînd pe doamna Chiralina c-o mînă și pe Dafin cu alta, sări într-însa și se făcură nevăzuți. Și, după ce umblară zi de vară pînă-n seară, ca cuvîntul din poveste ce d-aci încolo se gătește, ieșiră pe tărîmul celălalt și ajunseră în țara lor.

Împăratul, cum primi știre despre sosirea fiului său, îi ieși înainte cu mulțime de oști, apoi îl însoți cu doamna Chiralina și făcu nuntă împărătească, care ținu trei zile și trei nopți.

Într-o zi, doamna Chiralina ședea la fereastra palatului și se uita la drum, cînd iaca un ovrei cu cămăși de vînzare. Doamna Chiralina îl chemă sus și luă două cămăși mai subțiri decît pînza păianjenului și se îmbracă cu una dintr-însele. Nu trecu mult și se bolnăvi atît de greu, încît ajunse pe mîna morții. Afin află despre boala împărătesei și intră la miezul nopții în odaia unde dormea ea, apoi o stropi peste tot cu lacrimi de turturică, și ieși afară; dar străjerii de la ușă se duseră la Dafin-împărat și-l pîrîră că l-a văzut sărutînd pe împărăteasa.

Împăratul, cum auzi, se făcu foc de mînie și porunci să taie capul lui Afin. Dară cînd ajunse la locul de pierzare, Afin zise împăratului:

— Mulți ani să-ți dea Dumnezeu, împărate! Pentru toată frăția și dragostea mea cătră tine, te rog să strîngi pe toți boierii cei mari ai împărăției, că am să spui înaintea lor un mare cuvînt, și apoi vei porunci să-mi taie capul.

Împăratul porunci să se adune divanul împărătesc, în care să fie de față și doamna Chiralina, și aducînd pe Afin îi zise:

— Spune, nelegiuitule, aceea ce ai de spus.

Atunci, Afin începu așa:

— A fost odată un fecior de împărat care prinse dragoste asupra unei fete de împărat după tărîmul celălalt; și fiindcă nu putea să trăiască fără dînsa, a plecat împreună cu fratele său de cruce, ca ori s-o găsească, ori să-și răpuie capul prin pustii. După ce îmblară lumea în cruciș și curmeziș, ajunseră la muma Crivățului și o rugară să le spună drumul care ducea la fata de împărat după care plecaseră ei. Muma Crivățului îi trimise la muma Vîntului de primăvară, care îi găzdui și le făgădui să întrebe pe fiul său. Ea s-a ținut de vorbă; căci cum a venit fiul său, l-a întrebat, și el a început să spună așa: împărăția doamnei Chiralina este departe de ei cale de zece ani; dar această cale se poate face într-o clipeală de ochi, dacă s-o găsi cineva care să se ducă în pădurea cea neagră de lîngă gîrla de păcură, care aruncă pietre și foc pînă la cer, unde va găsi bușteanul Ielelor și va încăleca pe dînsul ca să treacă gîrla. După ce va ajunge, la împărăție, trebuie să facă din buștean un cerb de aur și să intre într-însul ca să ajungă în odaia doamnei Chiralina și să o fure. După ce o va lua de soție, sora Vîntului turbat, de pizmă, o să trimită un ovrei cu niște cămăși mai subțiri decît pînza păianjenului, și dacă nu va ști să le ude cu lacrimi de turturică, cum se va îmbrăca cu dînsule, în trei zile va muri.

După ce vîntul spuse toate acestea mumă-si, o jură că de va spune cuiva ceea ce a auzit, să se facă cu totul de piatră.

A doua zi, feciorul de împărat întrebă pe muma Vîntului dacă a aflat ceva de la fiul său; dar ea, temîndu-se să nu se facă de piatră, îi zise că n-a aflat nimic. Iar fratele de cruce al feciorului de împărat nu dormise în noaptea aceea și auzise tot.

Astfel, fără să spună feciorului de împărat această taină, se duse împreună cu dînsul în pădurea neagră, încălecară pe buștean și trecură gîrla dincolo.

Cum sîrși Afin aceste vorbe, se făcu de piatră pînă la genunchi. Boierii din divan, cum văzură această minune se speriară. Afin începu iarăși și zise:

— După ce ajunseră la palatul doamnei Chiralina, fratele de cruce lovi bușteanul de trei ori și se făcu un cerb de aur, și băgă pe feciorul de împărat într-însul carele prin această șiretenie se cunoscă cu fata și o fură. Zicînd și aceste cuvinte, Afin se făcu de piatră pînă la brîu. Împăratul și împărăteasa, văzînd nevinovăția lui Afin, începură a plînge și a-l ruga să înceteze din povestire. Dar el nu voi, ci merse înainte, zicînd:

— După ce împăratul se cunună cu doamna Chiralina, nu trecu mult timp și împărăteasa cumpără două cămăși de la un ovrei, se îmbracă cu una dintr-însele și îndată căzu la grea boală. Afin, știind din ce venea boala, intră pe la miezul nopții la împărăteasă și, găsind-o dormind o stropi cu lacrimi de turturică și o scapă de moarte.

Cum sîrși Afin această povestire, se făcu cu totul și cu totul de piatră; iar Dafin-împărat și cu doamna Chiralina plînseră trei zile și trei nopți, apoi luară trupul cel împietrit al făcătorului lor de bine și-l puseră în odaia lor, ca să-și aducă aminte de dînsul totdeauna. După aceea, ei trăiră mai mult timp și născură un copil.

Într-o dimineață, Dafin-împărat intră în casa împărătesei și-i spuse că a visat o femeie îmbrăcată în haine albe, care i-a zis că, dacă voiește să învieze pe fratele său cel împietrit, să taie copilul lor și să ungă piatra cu sîngele lui. Împărăteasa spuse că și ea a visat tot un astfel de vis; apoi, unindu-se amîndoi, tăiară copilul și, stropind piatra cu sînge, începu să se miște, apoi învie cum se cade și zise:

— O, Doamne! da' greu somn am dormit.

— E! e! frate, răspunse împăratul: ai fi dormit mult și bine, dacă nu tăiam copilul ca să te stropim cu sîngele lui.

Atunci Afin se creștă la un deget cu cuțitul și lăsă să curgă sîngele său peste copil, care învie numai într-o clipă; iar

împăratul, de bucurie, porunci să se facă veselie mare în toată țara.

Și încălecai p-o șea și v-o spusei domniei-voastre așa.

Făt-Frumos cu părul de aur

A FOST ODATA ca niciodată, de n-ar fi nu s-ar mai povesti; că nu sîntem de cînd cu basmele, ci sîntem de cînd cu minciunile; de cînd se potcovea purecele la un picior cu nouăzeci și nouă de oca de fier și călcîiul tot rămînea gol, și se urca în slava cerului și tot i se părea că este ușor:

*De cînd scria musca pe părete,
Mai mincinos care nu crede.*

A fost odată, într-o pustie mare, un pusnic. El petrecea singur-singurel. Vecinii săi erau fiarele pădurilor. Și așa era de bun la Dumnezeu încît toate dobitoacele i se închinau cînd se întâlneau cu dînsul. Într-una din zile, se duse pusnicul la marginea gîrlei, care curgea p-aproape de coliba lui, și iată, văzu că vine pe apă un sicriaș smolit bine, și auzi un orăcăit ieșind dintr-însul. Stătu puțin de cugetă, și după ce zise cîteva vorbe de rugăciune, intră în apă și, cu o prăjină, trase sicriașul la margine. Cînd îl deschise, ce să vadă în el? Un copilăș ca de vreo două luni; îl scoase din sicriu și cum îl luă în brațe, copilul tăcu. Copilul avea ceva atîrnat de gît. Și cînd luă baierul de la gîtul copilului, văzu că într-însul era o scrisoare; o citi, și află că copilul este lepădat de o fată mare de împărat, care alunecase și ea în valurile lumii și care, de frica părinților ei, lepădînd copilul, îl pusese în sicriaș și-i dase drumul pe gîrlă, lăsîndu-l în știrea lui Dumnezeu.

Pusnicul voia din toată inima să crească pruncul ce-i trimisese Dumnezeu, dar cînd se gîndi că n-are cu ce să-l hrănească, îl podidi un plîns ce nu se mai putea sfîrși. Căzu în genunchi și se rugă lui Dumnezeu. O minune mare! Deodată răsări, dintr-un colț al chiliei sale, o viță, și numaidecît crescuseră și se înălță pînă la streășină. Pusnicul căută la dînsa și văzu struguri, unii coptii, alții pîrguiți, alții aguridă și alții în floare; îndată luă și dete copilului și, văzînd că-i mănîncă, se bucură din

tot sufletul și mulțumi lui Dumnezeu. Cu must de viță cresc copilul, pînă ce începu să mănînce și cîte altceva.

Iară dacă se mai mări copilul, pusnicul se apucă și-l învătă să citească, să adune rădăcini ca să se hrănească și să umble la vînat.

Dar într-o zi, chemă pusnicul pe copil și-i zise:

— Fătul meu, simt că slăbesc din ce în ce; sînt bătrîn precum mă vezi, și află că de azi în trei zile, mă duc pe lumea cealaltă. Eu nu sînt tatăl tău cel adevărat, ci te-am prins pe gîrlă, unde erai dat și pus într-un sicriaș de mumă-ta, ca să nu se dovedească fapta sa cea nelegiuită, cu toate că era fată de împărat. Dacă voi adormi somnul cel vecinic, care o să-l cunoști după răceala și amortirea ce vei vedea în tot trupul meu, să bagi de seamă că o să vie un leu. Să nu te sperii, dragul tatei; leul îmi va face groapa, și tu vei trage pămînt peste mine. De moștenire n-am ce să-ți las, decît un frîu de cal. După ce vei rămînea singur, să te sui în pod, să iei frîul să-l scuturi și îndată va veni un cal la astă chemare și te va învăța ce să faci.

După cum zisese bătrînul, așa se întîmplă. A treia zi, pustnicul, luîndu-și rămas bun de la fiul său cel de suflet, se culcă și dormi somnul cel lung. Apoi îndată veni un leu groaznic, nevoie mare, și veni răcnind, și cum văzu pe bătrîn mort, îi săpă groapa cu unghiile sale: iar fiul îl îngropă, și rămase acolo trei zile și trei nopți, plîngînd la mormînt. A treia zi, foamea îi aduse aminte că era dator să trăiască; se sculă după mormînt cu inima zdrobită de durere, se duse la viță și cu mare mîhnire văzu că ea se uscase; atunci și-aduse aminte de vorbele bătrînului și se sui în pod, unde găsi frîul, îl scutură, și iată că veni un cal cu aripi și, stînd înainte-i zise:

— Ce poruncești, stăpîne?

Copilul spuse calului din cuvînt în cuvînt toată întîmplarea cu moartea bătrînului, și îi zise:

— Iată-mă aici singur; tatăl, care mi-a fost dat Dumnezeu, nu mai este; rămîi tu aici, cu mine; dar să mergem într-altă parte, unde să ne facem o colibă ; căci aici, dinaintea ăstui mormînt, nu știu de ce-mi vine să tot plîng.

Iar calul îi răspunse:

— Nu așa, stăpîne; noi ne vom duce să locuim unde sînt mulți oameni ca dumneata.

— Cum? Întrebă băiatul, sînt mulți oameni ca mine și ca tata? Și o să trăim în mijlocul lor?

— Negreșit, îi răspunse calul.

— Atunci, dacă-i așa — întrebă copilul — de ce nu vin și ei pe la noi?

— Ei nu vin — îi mai zise calul — fiindcă n-au ce căuta p-aici; trebuie să mergem noi la dînșii.

— Să mergem, răspunse copilul cu bucurie.

Iar dacă-i spuse că trebuie să fie îmbrăcat, fiindcă ceilalți oameni nu umblă așa goi, el rămase cam pe gînduri; și calul îi zise să bage mîna în urechea lui stîngă; și după ce băgă mîna, scoase niște haine pe care le îmbrăcă, ciudindu-se că nu știa cum să le întrebuițeze; calul îl învăță, și apoi copilul încălecă pe dînsul, se îmbrăcă și porni.

După ce ajunsese în orașul cel mai de aproape și se văzu între mulțimea de oameni furnicînd în sus și în jos, se cam spăimîntă copilul de atîta zgomot și umbla tot cu frică, mirîndu-se de frumusețea caselor și de tot ce vedea, băgînd însă de seamă că fiecare lucru-și are rînduiala sa. Dar calul, îmbărbătindu-l, îi zise:

— Vezi, stăpîne? Aici toate sînt cu șartul lor; de aceea dar, trebuie să știi ca să-ți faci și tu un căpătîi.

Și după ce șezu acolo cîteva zile, mai dedîndu-se cu lumea și obișnuindu-se a trăi în huietul ce înăbușe orașele, plecă, luînd cu sine calul său; și se duse, și se duse, pînă ce ajunsese pe tărîmul unor zîne. După ce ajunsese la zîne, care erau în număr de trei, căută să se bage argat la dînsele, căci așa-l sfătuisese calul să facă.

Zînele, deocamdată, nu prea voiau să-l ia în slujbă; dar se înduplecară la rugăciunile lui și-l primiră.

Calul adesea venea pe la domnul său, și într-o zi îi zise să bage bine de seamă, cum că, în una din case, zînele aveau o baie în care la cîțiva ani, într-o zi hotărîtă, curge aur, și cine se scaldă întîi, aceluia i se face părul de aur. Îi mai spuse să vadă că, într-unul din tronurile casei, zînele aveau o legătură cu trei rînduri de haine, pe care le păstrau cu îngrijire. El băgă bine de seamă

aceste vorbe, și de cîte ori avea cîte ceva greu de făcut, el chema calul și-i da ajutor.

Zînele-i daseră voie să umble prin toate casele, să deretice, să scuture, dar în camera cu baia, să nu intre. Însă cînd lipsiră ele odată d-acasă, el intră și luă aminte la toate cîte îi zisese calul. Ochi și legătura cu hainele puse cu îngrijire într-un tron. Într-o zi, zînele au plecat la o sărbătoare, la alte zîne, și avură grijă să poruncească argatului că, în minut ce va auzi ceva zgomot în cămăruța cu baie, să rupă o șindrilă din streășina casei, ca să le dea de știre lor și să se întoarcă degrabă, fiindcă ele știau că e aproape să înceapă a curge această apă de aur.

Fiul pusnicului pîndea, și cînd văzu minunea asta, chemă numaidecît pe cal. Calul îi zise să se scalde; și așa și făcu. Ieșind din baie, el luă și legătura cu hainele și o porni la sănătoasa, călare pe calul lui cel cu aripi, cu care zbura ca vîntul și se ducea ca gîndul. Cum călcă peste pragul porții începură casele, curtea și grădina a se cutremura așa de groaznic, încît se auzi pînă la zîne și zînele îndată se întoarseră acasă. Dacă văzură că argatul lipsește, iar hainele nu sînt la loc, se luară după dînsul și-l urmăriră din loc în loc, pînă ce, cînd era să pună mîna pe dînsul, el trecu hotarele lor și apoi stătu.

Cum îl văzură scăpat, zînele se ciudiră de necaz că nu putuseră să-l prindă. Atunci, ele îi ziseră:

— Ah! fecior de lele ce ești, cum de ne amăgiși? Arată-ne, măcar, să-ți vedem părul.

Atunci el își răsfiră părul pe spinare; iar ele se uitară cu jind la dînsul și-i ziseră:

— Așa păr frumos niciodată n-am mai văzut! Fii sănătos, însă; încai fii bun de ne dă hainele.

Dar el nu voi, ci le opri și le luă în locul simbriei ce-i datorau zînele.

De aici, se duse într-un oraș, își puse o bășică de ciriviș în cap și se duse de se rugă de grădinarul împăratului ca să-l primească argat la grădina împărătească. Grădinarul nu prea voia să-l asculte: dar, după multă rugăciune, îl primi, îl puse să lucreze pămîntul, să care apă, să ude florile; îl învăță ca să curețe pomii și brazdele de buruieni. Făt-Frumos luă în cap tot ce-l învăța grădinarul, stăpînul său.

Împăratul avea trei fete; și așa multă grijă îi dase trebile împărăției, încît uitase de fete și că trebuie să le mărite. Într-una din zile, fata cea mai mare se vorbi cu surorile ei ca să ducă fiecare cîte un pepene din care-i alesese să fie duși la masa împăratului. După ce se puse împăratul la masă, veniră și fetele și aduseră fiecare cîte un pepene pe tipsie de aur și îi puseră dinaintea împăratului.

Împăratul se miră de această faptă și chemă sfatul împărăției să-i ghicească ce pildă să fie asta. Și dacă se adună sfatul, tăie pepenii și, după ce văzu că unul se cam trecuse, al doilea era tocmai bun de mîncare, și al treilea dase în copt, zise:

— Împărate, să trăiești mulți ani, pilda asta însemnează vîrsta fetelor măriei-tale, și că a sosit timpul de a le da la casa lor.

Atunci împăratul hotărî să le mărite. Dete, deci, sfoară în țară de această hotărîre; și chiar de-a doua zi, începură a veni pețitori de la cutare și cutare fecior de împărat.

Iară după ce fata cea mai mare ș-alesese mire pe un fiu de împărat, care-i păru mai frumos, se făcu mare nuntă împărătească. Și după ce sfirși veselie, plecă împăratul cu toată curtea, ca să petreacă pe fiică-sa pînă la hotarele împărăției sale celei noi. Numai fiica împăratului cea mai mică rămase acasă. Făt-Frumos, argatul de la grădină, văzînd că și grădinarul se dusesese cu alaiul, chemă calul, încălecă, se îmbracă cu un rînd de haine zis cîmpul cu florile, din cele luate de la zîne, și, după ce-și lăsa părul său de aur pe spate, începu a alerga prin grădini în toate părțile, fără să fi băgat de seamă că fiica împăratului îl vede de la fereastră, căci odaia ei da în grădină. Calul cu Făt-Frumos strică toată grădina și, cînd văzu că veselie lui făcuse pagubă, descălecă, se îmbracă cu hainele sale de argat și începu a dregce ceea ce stricase.

Cînd veni acasă grădinarul și văzu stricăciunea, se luă de gînduri și începu a certa pe argat de neîngrijire, și era atît de supărat, încît cît p-aci era să-l și bată.

Dar fiica împăratului, care privea de la fereastră toate acestea, bătu în geam și ceru grădinarului să-i trimită niște flori. Grădinarul făcu ce făcu și adună de prin colțuri cîteva floricele, le legă și le trimise împărătesei celei mici. Iar ea dacă

primi florile îi dete un pumn de galbeni și-i trimise răspuns să nu se atingă de bietul argat. Atunci grădinarul, vesel de un dar așa frumos, își puse toate silințele și, în trei săptămîni făcu grădina la loc, ca cum nu s-ar fi întîmplat nimic într-însa.

Nu mult după aceasta, fata împăratului cea mijlocie își alese și ea un fecior de împărat și-l luă de bărbat. Veselia ținu ca și la soră-sa cea mare; iar la sfîrșitul veseliei, fu petrecută și ea pînă la hotarele împărăției sale. Dar fata cea mică a împăratului nu se duse, ci rămase acasă, prefăcîndu-se de astă dată că este bolnavă. Argatul grădinii, cum se văzu iară singur, vru să se veselească și el ca toți slujitorii curții, dar, fiindcă el nu se putea veseli decît cu bidiviul său, își chemă calul, se îmbracă cu alte haine: cerul cu stelele; își lăsă părul pe spate, încălecă și călcă toată grădina. Cînd băgă de seamă că iară fărimase tot, se îmbracă cu hainele sale cele proaste și, bocindu-se începu să dreagă ceea ce stricase. Ca și la întîia dată, grădinarul, voind să-l cîrpească fu oprit de fata cea mică a împăratului, care ceruse flori și care îi trimise doi pumni de bani. Grădinarul se puse iară pe muncă și dădu grădina gata în patru săptămîni.

Împăratul făcuse o vînătoare mare și, fiindcă scăpase de o mare primejdie, ridică un chioșc în pădurea aceea și chemă, ca să serbeze mîntuirea sa, pe toți boierii și slujitorii curții, la o masă înfricoșată ce pregătise acolo. Toți curtenii se duseră la chemarea împăratului, numai fiica sa rămase.

Făt-Frumos, văzîndu-se iară singur, chemă calul și, voind să se veselească și dînsul, îmbracă hainele: cu soarele în piept, luna în spate și doi luceferi în umeri; își lăsă părul de aur pe spate; încălecă calul și-l încură prin grădină, încît nu mai era chip de a o drege. Iar dacă văzu aceasta el începu a se văicări, se îmbracă iute cu hainele lui cele de argat și nu știa de unde să înceapă meremetul. Mînia grădinarului trecu orice hotare, cînd veni și văzu acea mare pagubă. Dar cînd voi să-i dea pe foi pentru neîngrijirea lui, fiica împăratului bătu iară în geam și ceru flori. Grădinarul da din colț în colț și nu știa ce să facă; în cele mai de pe urmă cătă și mai găsi vreo două floricele care abia scăpaseră de copitele calului cu aripi, și le trimise. Dar fata de împărat îi dete poruncă ca să ierte pe bietul argat, pentru care îi și dădu trei pumni de galbeni. Se apucă dar, croi din nou, și în

patru săptămîni, abia putu face ceva care să mai semene a grădină, iar argatul dete făgăduința că de se va mai întîmpla una ca asta, apoi are să fie zdrobit în bătaie și gonit.

Împăratul se luase de gînduri văzînd pe fiică-sa tot tristă. Ea acum nu mai voia să iasă afară nici din casă. Hotărî, dar, s-o mărite; și începu a-i spune de cutare, de cutare și de cutare fiu de împărat. Dar ea nu voia să audă de nici unul. Și dacă văzu așa, împăratul chemă sfatul și boierii și îi întrebă ce să facă?

— Un foișor cu poartă pe dedesubt, îi răspunseră, pe unde să treacă toți fiii de împărat și de boieri, și, pe care-l va alege fata, să-l lovească cu un măr de aur ce-l va ține în mînă, și după acela s-o dea împăratul.

Așa se și făcu. Se dete sfoară în țară că este hotărîrea împăratului să se adune și mic și mare și să treacă pe sub poartă. Toți trecură; dar fata nu lovi pe nici unul. Mulți credeau că fata n-are voie să se mărite. Însă un boier bătrîn zise să treacă și oamenii curții. Trecu și grădinarul și bucătarul cel mare, și vâtaful și slugile, și vizitiul și rîndașii, dar geaba: fata nu lovi pe nici unul. Se făcu întrebare, dacă n-a mai rămas cineva netrecut, și se află că a mai rămas un argat de la grădinărie, un argat cheleş.

— Să treacă și acesta, zise împăratul.

Atunci chemă și pe argatul cel cheleş și-i zise să treacă și dînsul, dar el nu cuteza; iar dacă fu silit ca să treacă, trecu, și cînd trecu, fata-l lovi cu mărul! Argatul începu a țipa și a fugi și zise că i-a spart capul. Împăratul, cum văzu una ca aceasta, zise:

— Nu se poate asta! Este o greșeală! Fata mea nu e de crezut să fi ales tocmai pe cheleşul ăsta.

Căci nu putea să se învoiască a da pe fiie-sa după dînsul, deși era lovit cu mărul. Atunci, puse de a doua oară să treacă lumea, și de-a doua oară fiică-sa lovi cu mărul în cap tot pe cheleş, care iar fugi ținîndu-se cu mîinile de cap. Împăratul, plin de mîhnire, iarăși luă vorba înapoi și puse de-a treia oară să treacă toată lumea. Dacă văzu împăratul că și d-a treia oară tot cheleşul a fost lovit, s-a plecat la sfatul împărăției și i-a dat lui pe fiică-sa.

Nunta se făcu în tăcere, și apoi îi oropsi pe amîndoi; și nici nu voia să știe și să corespundă cu dînșii, atîta numai că, de silă,

de milă, îi primi să locuiască în curtea palatului. Un bordei într-un colț al curții li se dăde spre locuință, iar argatul se făcu sacagiul curții. Toate slugile împăratului râdeau de dînsul, și toate murdăriile le aruncau pe bordeiul lui. Înăuntru însă, calul cu aripi le aduse frumusețile lumii; nu era în palatele împăratului ceea ce era în bordeiul lor. Fiii de împărat, care veniseră în pețit la fiica cea mică, se-mbufnară de rușinea ce au pățit, fiindcă fiica împăratului alesese pe cheleş; și se învoiră între dînșii ca să pornească oaste mare împotriva lui. Împăratul simți mare durere cînd auzi hotărîrea vecinilor săi, însă, ce să faci? Se pregăti de război, și nici că avea încotro.

Amîndoi ginerii împăratului se sculară cu oaste și veniră în ajutorul său. Făt-Frumos trimise și el pe soția sa ca să roage pe împăratul a-i da voie să meargă și el la bătaie. Împăratul, însă, o goni, zicîndu-i:

— Du-te dinaintea mea, nesocotito, fiindcă, iată, din pricina ta mi se turbură liniștea; nu mai voi să vă văz în ochii mei, nemernicilor ce sînteți! Dar, după mai multe rugăciuni, se înduplecă și porunci să-l lase să care și el măcar apă pentru oștire. Se pregătiră și porniră.

Făt-Frumos, cu hainele lui proaste și călare pe o mîrtoagă schioapă, plecă înainte. Oștirea-l ajunse într-o mlaștină, unde i se nomolise iapa și unde se muncea să o scoată, trăgînd-o cînd de coadă, cînd de cap, cînd de picioare. Riseră oștirea și împăratul cu ginerii cei mai mari ai săi, și trecură înainte. După ce, însă, nu se mai văzură dînșii, Făt-Frumos scoase iapa din noroi, își chemă calul său, se îmbrăcă cu hainele: cîmpul cu florile, și porni la cîmpul bătăliei; ajungînd, se și sui într-un munte apropiat, ca să vadă care parte este mai tare. Oștile, dacă ajunseră, se și loviră, iar Făt-Frumos văzînd că oastea vrăjmașă este mai mare la număr și mai tare, se repezi din vîrfurile muntelui asupra ei, și ca un vîrtej se întorcea prin mijlocul ei cu paloșul în mînă, și tăia, cum se taie în dreapta și în stînga. Așa spaimă le dăde iuțeala, strălucirea hainelor sale și zborul calului său, încît oastea vrăjmașă întreagă o lua la fugă, apucînd drumul fiecare încotro vedea cu ochii. Iară împăratul, după ce văzu minunea, mulțumi lui Dumnezeu că i-a trimis pe îngerul său de l-a scăpat din mîna vrăjmașului și se întoarse vesel acasă. Pe

drum, întâlni iarăși pe Făt-Frumos prefăcut în argat, muncind să-și scoată iapa din noroi; și cum era cu voie bună, zise la câțiva:

— Duceți-vă de scoateți și pe nevoiașul acela din noroi.

N-apucară să se așeze bine, și veni veste la împăratul că vrăjmașii lui, cu oștire și mai mare, s-au ridicat asupra lui. Se găti dară și el de război și plecă s-o întâlnească. Făt-Frumos iară se rugă să-l lase și pe dînsul să meargă, și iară fu huiduit, dară dacă dobîndi voia, porni iară cu iapa lui. Fu și de astă-dată de rîs și de bătaie de joc, cînd l-a văzut oștirea că iară se înnămolise și nu putea să-și scoată iapa din noroi. Îl lăsară înapoi, dar el ajunsese și acum mai nainte la locul de luptă, prefăcut în Făt-Frumos, călare pe calul cu aripi și îmbrăcat cu hainele lui cele cu cerul cu stelele.

Oștile deteră în tîmpene și în surle, și se loviră; iară Făt-Frumos, iară văzînd că vrăjmașii sînt mai puternici, se repezi din munte și-i puse pe goană. Împăratul se întoarse iară vesel, mulțumind lui Dumnezeu de ajutorul ce i-a dat, și iară porunci ostașilor să scoată din noroi pe nevoiașul de sacagiu. Iară el era împăcat cu cugetul său de izbîndele sale.

Împăratul se mîhni pînă în fundul inimii sale cînd auzi că vrăjmașii se ridică de-a treia oară cu oaste și mai mare, și că a și ajuns la hotarele împărăției sale, cît frunza și iarba; un plîns îl năpădi, să ferească Dumnezeu, și plînsese, pînă ce simți că-i slăbesc vederile. Apoi își strînsese și dînsul toată oastea sa și porni la bătălie, cu nădejdea în Dumnezeu.

Făt-Frumos porni și el, tot pe mîrtoaga lui. Iară după ce trecu toată oastea, făcînd haz de dînsul cum se muncea ca să-și scoată iapa din noroi, se îmbrăcă cu hainele cele cu soarele în piept, luna în spate și doi luceferi în umeri, își lăsă părul de aur pe spate, încălecă calul și într-un minut fu iarăși pe munte, unde aștepta să vadă ce s-o întîmpla.

Se întîlniră oștile și se loviră de trei părți, și se tăiau unii pe alții fără de nici o milă, atîta erau de înversunați ostașii. Iar cînd fu către seară, cînd văzu că oștirea vrăjmașă era să ia în goană pe a împăratului, unde se repezi odată Făt-Frumos din munte ca un fulger, și unde trăsni odată în mijlocul lor, cît se îngroziră de nu mai știau ce fac; se împrăștiu ca puii de potîrniche și fugeau de-și rupeau gîturile. Făt-Frumos însă-i

gonea și-i tăia ca pe niște oi. Împăratul îl văzu sîngerat la mîină, la care se crestase însuși, și îi dete năframa sa ca să se lege, apoi se întoarseră acasă, izbăviți de primejdie.

Cînd veniră, găsiră iară pe Făt-Frumos în noroi cu iapa; și iară îl scoaseră. Iară dacă sosiră acasă, împăratul căzu la boală de ochi și orbi. Toți vracii și toți filozofii, care citeau în stele, fură aduși, și nimeni nu putu să-i dea nici un ajutor. Într-una din zile, dacă se sculă din somn împăratul, spuse că a văzut în vis un bătrîn, care i-a zis că dacă se va spăla la ochi și dacă va bea lapte de capră roșie sălbatică, va dobîndi vedere. Auzind astfel, ginerii săi porniră cu toții, cei doi mai mari singuri, fără să ia și pe cel mai mic, și fără a voi să-l lase măcar a merge împreună cu dînșii. Iară Făt-Frumos chemă calul și merse cu dînsul prin smîrcuri, găsi capre roșii sălbătice, le mulse și, cînd se întorcea, se îmbracă în haine de cioban și ieși înaintea cumnaților săi cu o cofă plină de lapte de oi.

Ei îl întrebă: lapte are acolo? iară el le răspunse „da”, prefăcîndu-se că nu-i cunoaște și că îl duce la împăratul, care visase că-i va veni vederea dacă va da cu acel lapte la ochi. Ei se cercară a-i da bani și el să le dea laptele. Dară ciobanul le răspunse că laptele nu-l dă pe bani, și că, dacă voiește să aibă lapte de capră roșie, să se zică că sînt robii lui și să rabde ca să le pună pecetea lui pe spinarea lor, măcar că el are gînd să se ducă și să nu mai dea pe la dînșii.

Cei doi gineri se socotiră că ei, pentru că sînt împărați și gineri de împărat, n-o să le pese nimic; se lăsară deci de le puse pecetea lui în spinare, și apoi luară laptele și-l aduseră, zicînd pe drum:

— De se va încerca nerodul să ne zică ceva, îl facem nebun, și tot noi vom fi mai crezuți decît dînsul.

Se întoarseră, deci, la împăratul, îi deteră laptele, se unse la ochi și bău; dar nu-i ajută nimic. După aceea, veni și fie-sa cea mai mică la împăratul și-i zise:

— Tată, ia acest lapte; el este adus de bărbatul meu; unge-te cu dînsul, așa te rog.

— Ce lucru bun a făcut nătărăul tău de bărbat, ca să facă și acum ceva de ispravă? N-au putut face nimic ginerii mei ceilalți, care m-au ajutat așa de mult în războaie, și tocmai el,

ticălosul, o să-mi poată ajuta? Și apoi, nu v-am zis că n-aveți voie a vă mai arăta înaintea feței mele? Cum ai cutezat să calci porunca mea?

— Mă supun la orice pedeapsă vei binevoi să-mi dai, tată, numai unge-te, așa te rog, și cu acest lapte ce ți-l aduce umilitul rob.

Împăratul, dacă văzu că atîta de mult se roagă fiica sa, se înduplecă și luă laptele ce-i adusese; și apoi se unse cu dînsul la ochi o zi, se unse și a doua zi; și, cu marea sa mirare, simți că pare că începuse a zări ca prin sită; și dacă se mai unse și a treia zi, văzu cît se poate de bine. După ce se însănătoși, dete o masă la toți boierii și sfetnicii împărăției și, după rugăciunea lor, primi și pe Făt-Frumos să șadă în coada mesei. Pe cînd se veseleau mesenii și se chefuiau, se sculă Făt-Frumos și, rugîndu-se de iertare, întrebă:

— Mărite împărate, robii pot șede cu stăpînii lor la masă?

— Nu, nicidecum, răspunse împăratul.

— Apoi, dacă este așa, și fiindcă lumea te știe de om drept, fă-mi și mie dreptate, și scoală pe cei doi oaspeți care șed d-a dreapta și d-a stînga măriei-tale, căci ei sînt robii mei; și ca să mă crezi, caută-i și vei vedea că sînt însemnați cu pecetea în spinare.

Cum auziră ginerii împăratului, o băgară pe mîneacă, și mărturisiră că așa este; îndată fură nevoiți a se scula de la masă și a sta în picioare. Iar către sfîrșitul mesei, Făt-Frumos scoase năframa care i-a fost dată de împărat la bătlăie.

— Cum a ajuns năframa mea în mîinile tale? întrebă împăratul. Eu am dat-o îngerului Domnului, care ne-a ajutat la război.

— Ba nu, mărite împărate, mie mi-ai dat-o.

— Apoi, dacă este așa, tu ești acela care ne-ai ajutat?

— Eu, mărite împărate.

— Nu te cred, adăugă împăratul, dacă nu te vei arăta așa cum era atunci acela căruia i-am dat năframa.

Atunci el se sculă de la masă, se duse de se îmbracă cu hainele cele mai frumoase, își lăsă părul pe spate și se înfățișă împăratului și la toată adunarea. Cum îl văzură mesenii, îndată

se ridicară și se minunară: Făt-Frumos era atîta de mîndru și strălucitor, încît la soare te puteai uita, dară la el ba.

Împăratul, după ce lăudă pe fiică-sa pentru alegerea sa cea bună, se dete jos din scaunul împărăției și ridică în el pe ginerele său, Făt-Frumos; iară el, cea dintîi treabă ce făcu, fu de a slobozi pe cumnații săi, și în toată împărăția se făcu bucurie mare și masă împărătească. Eram și eu p-acolo și căram mereu la vatră lemne cu frigarea, apă cu ciurul și glume cu căldarea, pentru care căpătai:

*Un năpîrstoc de ciorbă
Și-o sfîntă de cociorbă,
Pentru cei ce-s lungă-vorbă.*

Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte

A FOST ODATA ca niciodată; că de n-ar fi, nu s-ar mai povesti; de cînd făcea ploșorul pere și răchita micșunele; de cînd se băteau urșii în coade; de cînd se luau de gît lupii cu mieii de se sărutau, înfrățindu-se; de cînd se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci și nouă de oca de fier și s-arunca în slava cerului de ne aducea povești.

*De cînd se scria musca pe părete,
Mai mincinos cine nu crede.*

A fost odată un împărat mare și o împărăteasă, amîndoi tineri și frumoși, și, voind să aibă copii, a făcut de mai multe ori tot ce trebuia să facă pentru aceasta; a îmblat pe la vraci și filozofi, ca să caute la stele și să le ghicească dacă or să facă copii; dar în zadar. În sfîrșit, auzind împăratul că este la un sat, aproape, un unchiaș dibaci, a trimis să-l cheme, dar el răspunse trimișilor că: cine are trebuință, să vie la dînsul. S-au sculat deci împăratul și împărăteasa și, luînd cu dînșii vreo cîțiva boieri mari, ostași și slujitori, s-au dus la unchiaș acasă. Unchiașul, cum i-a văzut de departe a ieșit să-i întîmpine și totodată le-a zis:

— Bine ați venit sănătoși; dar ce îmbli, împărate, să afli? Dorința ce ai o să-ți aducă întristare.

— Eu nu am venit să te întreb asta — zise împăratul — ci dacă ai ceva leacuri care să ne facă să avem copii, să-mi dai.

— Am, răspunse unchiașul; dar numai un copil o să faceți. El o să fie Făt-Frumos și drăgăstos, și parte n-o să aveți de el.

Luînd împăratul și împărăteasa leacurile, s-au întors vesele la palat și, peste cîteva zile, împărăteasa s-a simțit însărcinată. Toată împărăția, și toată curtea, și toți slujitorii s-au veselit de această întîmplare.

Mai-nainte, însă, de a veni ceasul nașterii, copilul se puse pe un plîns, de n-a putut nici un vrac să-l împace. Atunci,

împăratul a început să-i făgăduiască toate bunurile din lume, dar nici așa n-a fost cu putință să-l facă să tacă.

— Taci, dragul tatei – zicea împăratul – că ți-oi da împărăția cutare sau cutare; taci, fiule, că ți-oi da de soție pe cutare sau cutare fată de împărat, și alte multe d-alde astea; în sfârșit, dacă văzu și văzu că nu tace, îi mai zise: taci, fătul meu că ți-oi da *Tinerete fără bătrînețe și viață fără de moarte*.

Atunci copilul tăcu și se născu; iar slujitorii deteră în timpene și în surle și în toată împărăția se ținu veselie mare o săptămână întreagă.

De ce creștea copilul, d-aceea se făcea mai isteț și mai îndrăzneț. Îl deteră pe la școli și filozofi, și toate învățăturile, pe care alți copii le învăța într-un an, el le învăța într-o lună, astfel încît împăratul murea și învia de bucurie. Toată împărăția se fălea că o să aibă un împărat înțelept și procopsit ca Solomon împărat. De la o vreme încoace, însă, nu știu ce avea, că era tot galeș, trist și dus pe gânduri. Iar cînd fuse într-o zi, tocmai cînd copilul împlinea cincisprezece ani și împăratul se afla la masă cu toți boierii și slujbașii împărăției și se chefuiau, se sculă Făt-Frumos și zise:

— Tată, a venit vremea să-mi dai ceea ce mi-ai făgăduit la naștere.

Auzind aceasta, împăratul s-a întristat foarte și i-a zis:

— Dar bine, fiule, de unde pot eu să-ți dau un astfel de lucru nemaiauzit? Și dacă ți-am făgăduit atunci, a fost numai ca să te împac.

— Dacă tu, tată, nu poți să-mi dai, apoi sînt nevoit să cutreier toată lumea, pînă voi găsi făgăduința pentru care m-am născut.

Atunci toți boierii și împăratul deteră în genunchi, cu rugăciune să nu părăsească împărăția; fiindcă, ziceau boierii:

— Tatăl tău de aci înainte e bătrîn, și o să te ridicăm pe tine în scaun, și avem să-ți aducem cea mai frumoasă împărăteasă de sub soare de soție.

Dar n-a fost cu putință să-l întoarcă din hotărîrea sa, rămînînd statornic ca o piatră în vorbele lui; iar tată-său, dacă văzu și văzu, îi dete voie și puse la cale să-i gătească de drum merinde și tot ce-i trebuia.

Apoi, Făt-Frumos se duse în grajdurile împărătești, unde erau cei mai frumoși armăsari din tată împărăția, ca să-și aleagă unul; dar cum punea mîna și apuca pe cîte unul de coadă, îi trîntea, și astfel toți caii căzură. În sfîrșit, tocmai cînd era să iasă, își mai aruncă ochii o dată prin grajd și, zărind într-un colț un cal răpciugos și bubos și slab, se duse și la dînsul; iar cînd puse mîna pe coada lui, el își întoarse capul și zise:

— Ce poruncești, stăpîne? Mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a ajutat să ajung ca să mai puie mîna pe mine un voinic.

Și întepenindu-și picioarele, rămase drept ca lumînarea.

Atunci Făt-Frumos îi spuse ce avea de gînd să facă și calul îi zise:

— Ca să ajungi la dorința ta, trebuie să ceri de la tată-tău paloșul, sulîța, arcul, tolba cu săgețile și hainele ce le purta el cînd era flăcău; iar pe mine să mă îngrijești cu însuși mîna ta șase săptămîni și orzul să mi-l dai fiert în lapte.

Cerînd împăratului lucrurile ce-l povățuise calul, el a chemat pe vataful curții și i-a dat poruncă ca să-i deschidă toate tronurile cu haine, spre a-și alege fiul său pe acelea care îi vor plăcea. Făt-Frumos, după ce răscoli trei zile și trei nopți, găsi, în sfîrșit, în fundul unui tron vechi, armele și hainele tătine-său de cînd era flăcău, dar foarte ruginite. Se apucă însuși cu mîna lui să le curețe de rugină și, după șase săptămîni, izbuti a face să lucească armele ca oglinda. Totodată, îngriji și de cal, precum îi zisese el. Destulă muncă avu; dar fie, că izbuti.

Cînd auzi calul de la Făt-Frumos că hainele și armele sînt bine curățate și pregătite, odată se scutură și el, și toate bubele și răpciuga căzură de pe dînsul și rămase întocmai cum îl fătase mă-sa, un cal gras, trupeș și cu patru aripi; văzîndu-l Făt-Frumos astfel, îi zise:

— De azi în trei zile plecăm.

— Să trăiești, stăpîne; sînt gata chiar azi, de poruncești, îi răspunse calul.

A treia zi de dimineață, toată curtea și toată împărăția era plină de jale. Făt-Frumos, îmbrăcat ca un viteaz, cu paloșul în mînă, călare pe calul ce-și alesese, își lua ziua bună de la împăratul, de la împărăteasă, de la toți boierii cei mari și cei mici, de la ostași, de la toți slujitorii curții, care, cu lacrimile în

ochi, îl rugau să se lase de a face călătoria aceasta, ca nu care cumva să meargă la pieirea capului său; dar el, dînd pîteni calului, ieși pe poartă ca vîntul și după dînsul carele cu merinde, cu bani și vreo două sute de ostași, pe care-i orînduise împăratul ca să-l însoțească.

După ce trecu afară de împărăția tatălui său și ajunse în pustietate, Făt-Frumos îi împărți toată avuția pe la ostași și, luîndu-și ziua bună, îi trimise înapoi, oprindu-și pentru dînsul merinde numai cît a putut duce calul. Și apucînd calea către răsărit, s-a dus, s-a dus, s-a dus, trei zile și trei nopți, pînă ce ajunse la o cîmpie întinsă, unde erau o mulțime de oase de oameni.

Stînd să se odihnească, îi zise calul:

— Să știi, stăpîne, că aici sîntem pe moșia unei gheonoaie, care e atît de rea, încît nimeni nu calcă pe moșia ei, fără să fie omorît. A fost și ea femeie ca toate femeile, dar blestemul părinților, pe care nu-i asculta, ci îi tot necăjea, a făcut-o să fie gheonoaie; în clipa aceasta este cu copiii ei, dar mîine, în pădurea ce o vezi, o s-o întîlnim venind să te prăpădească; e grozav de mare; dară să nu te sperii, ci să fii gata cu arcul ca să o săgetezi, iar paloșul și sulița să le ții la îndemînă, ca să te slujești cu dînsule cînd va fi de trebuință.

Se deteră spre odihnă; dar pîndea cînd unul, cînd altul. A doua zi, cînd se revărsau zorile, ei se pregăteau să treacă pădurea. Făt-Frumos înșeuă și înfrînă calul, și chinga o strînse mai mult decît altă dată, și porni: cînd, auzi o ciocănitură groaznică. Atunci, calul îi zise:

— Ține-te, stăpîne, gata, că iată, se apropie Gheonoaia.

Și cînd venea ea, nene, doboră copacii: așa de iute mergea; iar calul se urcă ca vîntul pînă cam deasupra ei și Făt-Frumos îi luă un picior cu săgeata și, cînd era gata a lovi cu a doua săgeată, strigă ea:

— Stai, Făt-Frumos, că nu-ți fac nimic!

Și văzînd că nu o crede, îi dete înscris cu sîngele său.

— Să-ți trăiască calul, Făt-Frumos — îi mai zise ea — ca un năzdrăvan ce este, căci de nu era el, te mîncam fript; acum însă, m-ai mîncat tu pe mine; să știi că pînă azi nici un muritor n-a cutezat să calce hotarele mele pînă aicea; cîțiva nebuni, care

s-au încumetat a o face, d-abia au ajuns pînă la cîmpia unde ai văzut oasele cele multe.

Se duseră acasă la dînsa, unde Gheonoaia ospătă pe Făt-Frumos și-l omeni ca p-un călător. Dar pe cînd se aflau la masă și se chefuiau, iară Gheonoaia gemea de durere, deodată el îi scoase piciorul pe care îl păstra în traistă, i-l puse la loc și îndată se vindecă. Gheonoaia, de bucurie, ținu masa trei zile d-a rîndul și rugă pe Făt-Frumos să-și aleagă de soție pe una din cele trei fete ce avea, frumoase ca niște zîne; el însă nu voi, că îi spuse curat ce căuta; atunci ea îi zise:

— Cu calul care îl ai și cu vitejia ta, cred că ai să izbutești.

După trei zile, se pregătiră de drum și porni. Merse Făt-Frumos, merse și iar merse, cale lungă și mai lungă; dară cînd fu de trecut peste hotarele Gheonoaiei, dete de o cîmpie frumoasă, pe de o parte cu iarba înflorită, iară pe de altă parte pîrlită. Atunci, el întrebă pe cal:

— De ce este iarba pălită?

Și calul îi răspunse:

— Aici sîntem pe moșia unei scorpii, soră cu Gheonoaia; de rele ce sînt, nu pot să trăiască la un loc; blestemul părinților le-a ajuns, și d-aia s-au făcut lighioi, așa precum le vezi; vrăjmășia lor e groaznică, nevoie de cap, vor să-și răpească una de la alta pămînt; cînd Scorpia este necăjită rău, varsă foc și smoală; se vede că a avut vreo ceartă cu soră-sa și, venind s-o gonească de pe tărîmul ei, a pălit iarba pe unde a trecut; ea este mai rea decît soră-sa și are trei capete. Să ne odihnim puțin, stăpîne, și mîine, dis-de-dimineată, să fim gata.

A doua zi se pregătiră, ca și cînd ajunseseră la Gheonoaie, și porniră. Cînd auziră un urlat și o vîjîietură, cum nu mai auziseră ei pînă atunci!

— Fii gata, stăpîne, că iată se apropie zgriptoroaica de Scorpie.

Scorpia, cu o falcă în cer și alta în pămînt și vărsînd flăcări, se apropia ca vîntul de iute; iară calul se urcă repede ca săgeata pînă cam deasupra și se lăsă asupra ei cam de pe o parte. Făt-Frumos o săgetă și îi zbură un cap; cînd era să-i mai ia un cap, Scorpia se rugă cu lacrimi ca să o ierte, că nu-i face nimic și, ca să-l încredințeze, îi dete înscris cu sîngele ei. Scorpia ospătă pe

Făt-Frumos și mai și decît Gheonoaia; iară el îi dete și dînsei înapoi capul ce i-l luase cu sâgeata, carele, se lipi îndată cum îl puse la loc, și după trei zile plecară mai departe.

Trecînd și peste hotarele Scorpiei, se duseră, se duseră și iară se mai duseră, pînă ce ajunseră la un cîmp numai de flori și unde era numai primăvară; fiecare floare era cu deosebire de mîndră și cu un miros dulce, de te îmbăta; trăgea un vîntișor care abia adia. Aicea stătură ei să se odihnească, iară calul îi zise:

— Trecurăm cum trecurăm pînă aici, stăpîne; mai avem un hop: avem să dăm peste o primejdie mare; și, dacă ne-o ajuta Dumnezeu să scăpăm și de dînsa, apoi sîntem voinici. Mai-nainte de aci, este palatul unde locuiește *Tînerete fără bătrînețe și viață fără de moarte*. Această casă este înconjurată cu o pădure deasă și înaltă, unde stau toate fiarele cele mai sălbatice din lume; ziua și noaptea păzesc cu neadormire și sînt multe foarte; cu dînsele nu este chip de a te bate; și ca să trecem prin pădure e peste poate; noi însă să ne silim, dac-om putea, să sărîm pe deasupra.

După ce se odihniră vreo două zile, se pregătiră iarăși; atunci calul, ținîndu-și răsufarea, zise:

— Stăpîne, strînge chinga cît poți de mult, și, încălecînd, să te ții bine și în scări, și de coama mea; picioarele să le ții lipite pe lîngă subțioara mea, ca să nu mă zăticnești în zborul meu.

Se urcă, făcu probă, și într-un minut fu aproape de pădure.

— Stăpîne – mai zise calul – acum e timpul cînd se dă demîncare fiarelor pădurii și sînt adunate toate în curte; să trecem.

— Să trecem — răspunse Făt-Frumos — și Dumnezeu să se îndure de noi.

Se urcară în sus și văzură palatul strălucind astfel, de la soare te puteai uita, dar la dînsul ba. Trecură pe deasupra pădurii și, tocmai cînd erau să se lase în jos la scara palatului d-abia, d-abia atinse cu piciorul vîrful unui copac și deodată toată pădurea se puse în mișcare; urlau dobitoacele, de ți se făcea părul măciucă pe cap. Se grăbiră de se lăsară în jos; și de nu era doamna palatului afară, dînd de mîncare puilor ei (căci așa numea ea lighioanele din pădure), îi prăpădea negreșit.

Mai mult de bucurie că au venit, îi scăpă ea; căci nu mai văzuse pînă atunci suflet de om pe la dînsa. Opri pe dobitoace, le împlînzi și le trimise la locul lor. Stăpîna era o zîină naltă, subțirică și drăgălașă și frumoasă, nevoie mare! Cum o văzu Făt-Frumos, rămase încremenit. Dară ea, uitîndu-se cu milă la dînsul, îi zise:

— Bine ai venit, Făt-Frumos! Ce cauți pe aici?

— Căutăm – zise el – *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte.*

— Dacă căutați ceea ce ziseși, aci este.

Atunci descălecă și intră în palat. Acolo găsi încă două femei, una ca alta de tinere; erau surorile celei mai mari. El începu să mulțumească zînei pentru că l-a scăpat de primejdie; iară ele, de bucurie, gătiră o cină plăcută și numai în vase de aur. Calului îi dete drumul să pască pe unde va voi dînsul; pe urmă, îi făcură cunoscuți tuturor lighioanelor, de puteau umbla în tihnă prin pădure.

Femeile îl rugară să locuiască de aci înainte cu dînsese, căci ziceau că li se urîse, șezînd tot singurele; iară el nu așteptă să-i mai zică o dată, ci primi cu toată mulțumirea, ca unul ce aceea și căuta.

Încet, încet, se deprinseră unii cu alții, își spuse istoria, și ce păți pînă să ajungă la dînsese, și nu după multă vreme se și însoți cu fata cea mai mică. La însoțirea lor, stăpînele casei îi deteră voie să meargă prin toate locurile de prin prejur, pe unde va voi; numai pe o vale, pe care i-o și arătară, îi ziseră să nu meargă, căci nu va fi bine de el; și-i și spuseră că acea vale se numea Valea Plîngerii.

Petrecu acolo vreme uitată, fără a prinde de veste, fiindcă rămăsese tot așa de tînăr ca și cînd venise. Trecea prin pădure, fără să-l doară capul. Se desfăta în palaturile cele aurite, trăia în pace și în liniște cu soția și cumnatele sale, se bucura de frumusețea florilor și de dulceața și curățenia aerului, ca un fericit. Ieșea adesea la vînătoare; dar, într-o zi, se luă după un iepure, dete o săgeată, dete două și nu-l nimeri; supărat, alergă după el și dete și cu a treia săgeată, cu care îl și nimeri; dară nefericitul, în învălmășeală, nu băgase de seamă că, alergînd după iepure, trecuse în Valea Plîngerii.

Luînd iepurele, se întorcea acasă; cînd, ce să vezi dumneata? Deodată îl apucă un dor de tată-său, și de mumă-sa. Nu cuteză să spună femeilor măiestre; dară ele îl cunoscură după întristarea și neodihna ce vedea într-însul.

— Ai trecut, nefericitele, în Valea Plîngerii! îi ziseră ele, cu totul speriate.

— Am trecut, dragele mele, fără ca să fi voit să fac astă neghiobie; și acum mă topesc d-a-n picioarele de dorul părinților mei, însă și de voi nu mă îndur ca să vă părăsesc. Sînt de mai multe zile cu voi și n-am să mă plîng de nici o mîhnire. Mă voi duce dară să-mi mai văz o dată părinții și apoi m-oi întoarce, ca să nu mă mai duc niciodată.

— Nu ne părăsi, iubitele; părinții tăi nu mai trăiesc de sute de ani, și chiar tu, ducîndu-te, ne temem că nu te vei mai întoarce; rămîi cu noi: căci ne zice gîndul că vei pieri.

Toate rugăciunile color trei femei, precum și ale calului, n-au fost în stare să-i potolească dorul părinților, care-l usca pe d-a-ntregul. În cele mai de pe urmă, calul îi zise:

— Dacă nu vrei să mă ascuți, stăpîne, orice ți se va întîmpla, să știi că numai tu ești de vină. Am să-ți spui o vorbă și, dacă vei primi tocmeala mea, te duc înapoi.

— Primesc — zise el — cu toată mulțumirea, spune-o!

— Cum vom ajunge la palatul tatălui tău, să te las jos și eu să mă întorc, de vei voi să rămîi măcar un ceas.

— Așa să fie, zise el.

Se pregătiră de plecare, se îmbrățișară cu femeile și, după ce-și luară ziua bună unul de la altul, porni, lăsîndu-le suspinînd și cu lacrimile în ochi. Ajunseră în locurile unde era moșia Scorpiei; acolo găsiră orașe; pădurile se schimbaseră în cîmpii; întrebă pe unii și pe alții despre Scorpie și locuința ei; dar îi răspunseră că bunii lor auziseră de la străbunii lor povestindu-se de asemenea fleacuri.

— Cum se poate una ca asta? le zicea Făt-Frumos — mai alaltăieri am trecut pe-aici; și spunea tot ce știa.

Locuitorii rîdeau de dînsul, ca de unul ce aiurează sau visează deștept, iară el, supărat, plecă înainte, fără a băga de seamă că barba și părul îi albiseră.

Ajungînd la moșia Gheonoaiei, făcu întrebări ca și la moșia Scorpiei, și primi asemenea răspunsuri. Nu se putea dumiri el: cum de în cîteva zile s-au schimbat astfel locurile? Și iarăși supărat, plecă cu barba albă pînă la brîu, simțind că îi cam tremurau picioarele, și ajunse la împărăția tătine-său. Aici, alți oameni, alte orașe, și cele vechi erau schimbate de nu le mai cunoștea. În cele mai de pe urmă, ajunse la palaturile în care se născuse. Cum se dete jos, calul îi sărută mîna și îi zise:

— Rămîi sănătos, stăpîne, că eu mă întorc de unde am plecat. Dacă poștești să mergi și dumneata, încalecă îndată și aidem!

— Du-te sănătos, că și eu nădăduiesc să mă întorc peste curînd.

Calul plecă ca săgeata de iute.

Văzînd palatele dărîmate și cu buruieni crescute pe dîinsele, oftă și, cu lacrimi în ochi, căta să-și aducă aminte cît erau odată de luminate aste palate și cum și-a petrecut copilăria în ele; ocoli de vreo două-trei ori, cercetînd fiecare cămară, fiecare colțuleț ce-i aducea aminte cele trecute; grajdul în care găsise calul; se pogorî apoi în pivniță, gîrliciul căreia se astupase de dărîmăturile căzute.

Căutînd într-o parte și în alta, cu barba albă pînă la genunchi, ridicîndu-și pleoapele ochilor cu mîinile și abia umblînd, nu găsi decît un tron hodorogit; îl deschise, dară în el nimic nu găsi; ridică capacul chichiței, și un glas slăbănogit îi zise:

— Bine ai venit, că de mai întîrzi ai, și eu mă prăpădeam.

O palmă îi trase moartea lui, care se uscase de se făcuse cîrlig în chichiță, și căzu mort, și îndată se făcu țărînă.

Iar eu încălecai p-o șa și vă spusei dumneavoastră așa.

Prîslea cel voinic și merele de aur

A FOST ODATĂ ca niciodată. Era odată un împărat puternic și mare și avea pe lângă palaturile sale o grădină frumoasă, bogată de flori și meșteșugită nevoie mare! Așa grădină nu se mai văzuse pînă atunci, p-acolo. În fundul grădinii, avea și un măr care făcea mere de aur și, de cînd îl avea el, nu putuse să mănînce din pom mere coapte, căci, după ce le vedea înflorind, crescînd și pîrguindu-se, venea oarecine noaptea și le fura, tocmai cînd erau să se coacă. Toți paznicii din toată împărăția și cei mai aleși ostași, pe care îi pusese împăratul ca să pîndească, n-au putu să prindă pe hoți. În cele mai de pe urmă, veni fiul cel mai mare al împăratului și-i zise:

— Tată, am crescut în palatele tale, m-am plimbat prinastă grădină de atîtea ori și am văzut roade foarte frumoase în pomul din fundul grădinii, dar n-am putut gusta niciodată din ele; acum a dat în copt, dă-mi voie ca nopțile astea să păzesc însumi, și mă prind că voi pune mîna pe acel tîlhar care ne jefuiește.

— Dragul meu — zise tată-său — atîția oameni voinici au păzit și n-au făcut nici o ispravă. Doresc prea mult să văd la masa mea măcar un măr din acest pom, care m-a ținut atîta sumă de bani, și de aceea iată, mă înduplec și te las ca să pîndești, măcar că nu-mi vine a crede că o să izbutești.

Atunci, fiul împăratului se puse la pîndă o săptămînă întreagă; noaptea pîndea și ziua se odihnea; iară cînd fu într-o dimineață, se întoarse trist la tată-său și-i spuse cum priveghease pînă la miezul nopții, cum mai pe urmă îl apucase o piroteală de nu se mai putea ține pe picioare, cum, mai tîrziu, somnul îl copleși și căzu ca un mort fără să se poată deștepta decît tocmai cînd soarele era ridicat de două sulite, și atuncea văzu că merele lipsesc.

Nepovestită fu mîhnirea tatălui său cînd auzi spunîndu-se astă întîmplare.

De silă-de milă, fu nevoit a mai aștepta încă un an, ca să facă și voia fiului său celui mijlociu, care cerea cu stăruință de la tată-său ca să-l lase și pe dînsul să pîndească, și se lega că el va prinde pe hoții care îi făceau atîta întristare.

Timpul veni, merele începură a se pîrgui; atunci fiul său cel mijlociu păzi și el, dară păți ca și frate-său cel mare.

Tată-său, deznădăjduit, pusese în gînd să-l taie; dar fiul său cel mai mic, Prîslea, veni cu rugăciune către tată-său, și-i zise:

— Tată, atîția ani l-ai ținut, ai suferit atîtea necazuri după urma acestui pom, mai lasă-l, rogu-te, și anul acesta, să-mi încerc și eu norocul.

— Fugi d-aci, nesocotitule, zise împăratul. Frații tăi cei mai mari, atîți și atîți oameni voinici și deprinși cu nevoile n-au putut face nimic, și tocmai tu, un mucos ca tine, o să izbutească? N-auzi tu ce prăpăstii spun frații tăi? Aici trebuie să fie ceva vrăji.

— Eu nu mă încumet – zise Prîslea – a prinde pe hoți, ci zic că o încercare de voi face și eu, nu poate să-ți aducă nici un rău.

Împăratul se înduplecă și mai lasă pomul netăiat încă un an.

Sosi primăvara: pomul înflori mai frumos și legă mai mult decît altădată. Împăratul se veseli de frumusețea florilor și de mulțimea roadelor sale, dară cînd se gîndea că nici în anul acesta n-o să aibă parte de merele lui cele aurite, se căia că l-a lăsat netăiat.

Prîslea se ducea adesea prin grădină, da ocol mărului și tot plănuia. În sfîrșit, merele începură a se pîrgui. Atunci fiul cel mai mic al împăratului zise:

— Tată, iată, a sosit timpul; mă duc să pîndesc și eu.

— Du-te – zise împăratul – dară negreșit că și tu ai să te întorci rușinat ca frații tăi cei mai mari.

— Pentru mine n-are să fie așa mare rușine – zise el – fiindcă eu nu numai că sînt mai mic, dar nici nu mă leg ca să prind pe tîlhari, ci numai o cercare să fac.

Cum veni seara, se duse, își luă cărți de citit, două țepușe, arcul și tolba cu săgețile. Își alese un loc de pîndă într-un colț,

pe lîngă pom, bătu țepușele în pămînt și se puse între ele, așa cum să-i vină unul dinainte și altul la spate ca, dacă îi va veni somn și ar moțâi, să se lovească cu barba în cel de dinaintea lui, și dacă ar da capul pe spate, să se lovească cu ceafa în cel de dinapoi.

Astfel pîndi pînă cînd, într-una din nopți, cam după miezul nopții, simți că-l atinge încetișor boarea zorilor, care îl îmbăta cu mirosul său cel plăcut, o piroteală moleșitoare se alege de ochii lui; dară loviturile ce suferi, vrînd să moțâiască, îl deșteptară și rămase priveghind pînă cînd, pe la revărsatul de zori, un ușor fișîit se auzi prin grădină. Atunci, cu ochii țintă la pom, luă arcul și sta gata; fișîitul se auzi mai tare și un oarecine se apropie de pom și se apucă de ramurile lui; atunci, el dete o săgeată, dete două și, cînd dete cu a treia, un geamăt ieși de lîngă pom și apoi o tăcere de moarte se făcu; iară el, cum se lumineă puțin, culese cîteva mere din pom, le puse pe o tîpsie de aur și le duse la tatăl său.

Niciodată n-a simțit împăratul o mai mare bucurie decît cînd a văzut la masa sa merele de aur, din care nu gustase niciodată.

— Acum — zise Prîslea — să căutăm și pe hoț.

Dară împăratul, mulțumit că pipăise merele cele aurite, nu mai voia să știe de hoți. Fiul său, însă, nu se lăsa cu una cu două, ci arătînd împăratului dîra de sînge ce lăsase pe pămînt rana ce făcuse hoțului, îi spuse că se duce să-l caute și să-l aducă împăratului chiar din gaură de șarpe. Și chiar de-a doua zi, vorbi cu frații lui ca să meargă împreună pe urma hoțului și să-l prindă.

Frații săi prinseră pizmă pe el, pentru că fusese mai vrednic decît dînșii, și căutau prilej ca să-l piardă; de aceea și voiră bucuros să meargă. Ei se pregătiră și porniră.

Se luară, deci, după dîra sîngelui și merse, merse, pînă ce ieșiră la pustietate, de acolo mai merse oleacă, pînă ce dete de o prăpastie, unde se și pierdu dîra. Ocoliră împrejurul prăpastiei și văzură că dîra de sînge nu mai înainta. Atunci pricepură ei că în prăpastia aceea trebuie să locuiască furul merelor.

Dară cum să se lase înăuntru? Porunciră, numaidecât, vârteje și funii groase, și îndată se și gătiră. Le așezară, și se lăsă fratele cel mare.

— Dară — zise el — cînd voi scutura frînghia, să mă scoateți afară.

Așa și făcură. După fratele cel mare se coborî cel mijlociu, și făcu și el ca cel dintîi, atîta numai că se lăsă ceva mai în jos.

— Acum e rîndul meu să mă las în prăpastie — zise Prîslea, văzînd că frații cei mari se codesc — cînd voi mișca frînghia, voi mai mult să mă lăsați în jos; și după ce veți vedea că frînghia nu se mai duce la vale, să puneți paznici să păzească și, cînd va vedea că frînghia se mișcă de lovește marginile gropii, să o trageți afară.

Se lasă și cel mai mic din frați, și de ce mișca frînghia, d-aia îl lăsau mai jos, și-l lăsară, și-l lăsară, pînă ce văzură că frînghia nu mai sta întinsă, cum este cînd are ceva atîrnat de capătul ei.

Atunci, frații ținură sfat și ziseră:

— Să așteptăm pînă ce vom vedea dacă face vreo izbîndă, și atunci, ori bine ori rău de va face, să-l pierdem, ca să ne curățim de unul ca dînsul, care ne face de rușine.

Prîslea ajunsese pe tărîmul celălalt, se uită cu sfială în toate părțile, și cu mare mirare văzu toate lucrurile schimbate; pămîntul, florile, copacii, lighioni altfel făptuite erau p-acolo. Deocamdată îi cam fu frică, dară îmbărbătîndu-se, apucă pe un drum și merse pînă dete de niște palate cu totul și cu totul de aramă. Nevăzînd nici un pui de om pe care să-l întrebe cîte ceva, intră în palat, ca să vază cine locuia acolo. În pragul ușii, îl întîmpină o fată frumoasă, care zise:

— Mulțumesc lui Dumnezeu că ajunsei să mai văd om de pe tărîmul nostru. Cum ai ajuns aici, frate, îl întreabă ea; aici este moșia a trei frați zmei, care ne-au răpit de la părinții noștri, și sîntem trei surori și fete de împărat de pe tărîmul de unde ești tu.

Atunci, el povesti în scurt toată istoria cu merele, cum a rănit pe hoț și cum a venit după dîra singelui pînă la groapa pe unde s-a lăsat în jos la ea, și o întreabă ce fel de oameni sînt zmeii aceia și dacă sînt voinici.

Ea îi spuse apoi că fiecare din zmei și-a ales cîte una din ele și le tot silește să-i ia de bărbați, iară ele se tot împotrivesc cu fel de fel de vorbe, cerîndu-le cîte în lună și în soare, și ei se fac luntre și punte de le împlinesc toate voile.

— Ei sînt în adevăr voinici — adăugă ea — însă cu vrerea lui Dumnezeu, poate îi vei birui. Dară pînă una-alta, ascunde-te, vai de mine! undeva, să nu dea zmeul peste tine în casa lui, că e năbădăios și se face leu-paraleu. Acum e timpul cînd are să vină la prînz, și are obicei de aruncă buzduganul cale de un conac și lovește în ușă, în masă și se pune în cui.

N-apucă să isprăvească vorba, și se auzi ceva că şuieră, că lovește în ușă, în masă, și buzduganul se arătă și se așeză în cui. Dară Prîslea luă buzduganul, îl azvîrli înapoi mai departe decît îl azvîrlise zmeul; și, cînd era prin dreptul lui, îl atinse pe umere.

Zmeul, speriat, stătu în loc, se uită după buzdugan, se duse de-l luă și se întoarse acasă. Cînd era la poartă, începu să strige:

— Hîm! hîm! Aici miroase a carne de om de pe tărîmul celălalt; și, văzînd pe fiul de împărat ce-i ieșise înainte, îi zise: ce vînt te-a adus pe aici, omule, ca să-ți rămîie oasele pe alt tărîm?

— Am venit ca să prind pe furii merelor de aur ale tatălui meu.

— Noi sîntem — îi zise zmeul — cum vrei să ne batem? În buzdugane să ne lovim, în săbii să ne tăiem, ori în luptă să ne luptăm?

— Ba în luptă, că e mai dreaptă, răspunse Prîslea. Atunci se apucară la trîntă și se luptară, și se luptară, pînă cînd zmeul băgă pe Prîslea în pămînt pînă la glezne; iar Prîslea se opinti o dată, aduse pe zmeu și, trîntindu-l, îl băgă în pămînt pînă în genunchi și-i și tăie capul.

Fata, cu ochii plîni de lacrimi, îi mulțumi că a scăpat-o de zmeu și-l rugă să-i fie milă și de surorile ei. După ce se odihni vreo două zile, porni, după povața fetei, la soră-sa cea mijlocie, care avea palatele de argint.

Acolo, ca și la cea mare, fu primit cu bucurie; fata îl rugă să se ascundă; iar el nu voi; ci, cînd veni buzduganul să se așeze în cui, pe care îl aruncase zmeul ei cale de două conace, el îl aruncă mult mai îndărăt, izbind și pe zmeu în cap; iară zmeul

veni turburat, se luptă cu Prîslea ca și frate-său cel mare, și rămase și el mort.

Fata, după ce îi mulțumi, îl povățui cum să facă ca să scape din robie și pe sora lor cea mai mică.

— Deși e mai puternic — zise fata — decît frații lui pe care i-ai omorît, dar cu ajutorul lui Dumnezeu și mai ales că e și cam bolnav din lovitura ce i-ai dat cu săgeata cînd a vrut să fure merele, nădăjduiesc că-i vei veni de hac.

O săptămînă întreagă se desfătară împreună cu amîndouă fetele, și Prîslea, odihnindu-se de ostenele ce încercase, porni și către zmeul de al treilea. Văzînd palatele de aur în care locuia zmeul cel mic, rămase cam pe gînduri, dară, luîndu-și inima în dinți, intră înăuntru.

Cum îl văzu fata, îl rugă ca pe Dumnezeu să o scape de zmeu, care zicea ea, e hotărît ca, îndată ce se va face sănătos bine, să o silească oricum să se însoțească cu dînsul.

Abia isprăvisе vorba și buzduganul, izbind în ușa și în masă, se puse în cui. Prîslea întrebă ce putere are zmeul și îi spuse că aruncă buzduganul cale de trei conace; atunci, el îl aruncă și mai departe, lovindu-l în piept.

Zmeul, turburat de mînie, se întoarse numaidecît acasă.

— Cine este acela care a cutezat să calce hotarele mele și să intre în casa mea?

— Eu sînt, zise Prîslea.

— Dacă ești tu — îi răspunse zmeul — am să te pedepsesc amar pentru nesocotința ta. Cum ai vrut, venit-ai; dară nu te vei mai duce cum vei voi.

— Cu ajutorul lui Dumnezeu — îi răspunse Prîslea — am eu ac și de jocul tău.

Atunci se învoiră să se ia la luptă dreaptă

*și se luptară
și se luptară,
zi de vară
pînă-n seară;*

iară cînd fu pe la nămieș, se făcură amîndoi două focuri și așa se băteau; un corb însă le tot da ocol, croncănind. Văzîndu-l, zmeul îi zise:

— Corbule, corbule! Ia seu în unghiile tale și pune peste mine, că-ți voi da stîrvul ăsta ție.

— Corbule, corbule! îi zise și Prîslea — dacă vei pune peste mine seu, eu îți voi da trei stîrvuri.

— Unde dă Dumnezeu să cadă o asemenea tiflă peste mine! Mi-aș sătura sălașul întreg.

— Adevăr grăiește gura mea, îi răspunse Prîslea.

Corbul, fără a mai întîrzia, aduse în unghiile sale seu, puse peste viteazul Prîslea, și prinse mai multă putere. Către seară, zise zmeul către fata de împărat, care privea la dînșii cum se luptau, după ce se făcuseră iară oameni:

— Frumușica mea, dă-mi nițică apă să mă răcoresc, și-ți făgăduiesc să ne cununăm chiar mîine.

— Frumușica mea — îi zise și Prîslea — dă-mi mie apă, și-ți făgăduiesc să te duc pe tărîmul nostru, și acolo să ne cununăm.

— Să-ți audă Dumnezeu vorba, voinice, și să-ți împlinească gîndul, îi răspunse ea.

Fata de împărat dete apă lui Prîslea de bău și prinse mai multă putere; atunci, strînse pe zmeu în brațe, îl ridică în sus și, cînd îl lăasă jos, îl băgă pînă în genunchi în pămînt; se opinti și zmeul, ridică și el în sus pe Prîslea și, lăsîndu-l jos, îl băgă pînă în brîu; punîndu-și toate puterile, Prîslea mai strînse o dată pe zmeu de-i pîrîră oasele și, aducîndu-l, îl trînti așa de grozav, de îl băgă pînă-n gît în pămînt, și-i și tăie capul; iară fetele, de bucurie, se adunară împrejurul lui, îl luau în brațe, îl sărutau și îi ziseră:

— De azi înainte, frate să ne fii.

Îi spuseră apoi că fiecare din palatele zmeilor are cîte un bici, cu care lovește în cele patru colțuri ale lor și se fac niște mere. Așa făcură, și fiecare din fete avură cîte un măr. Se pregătiră, deci, să se întoarcă pe tărîmul nostru.

Ajungînd la groapă, clătină frînghia de se lovi de toate marginile gropii. Paznicii de sus pricepură că trebuie să tragă frînghia. Se puseră la vîrtejuri și scoaseră pe fata cea mare cu mărul ei de aramă.

Ea, cum ajunsese sus, arătă un răvășel ce-i dase Prîslea, în care scria că are să ia de bărbat pe frate-său cel mai mare.

Bucuria fetei fu nespūsă cînd se văzu iară pe lumea unde se născuse.

Lăsară din nou frînghia și scoase și pe fata cea mijlocie, cu mărul ei cel de argint și cu o altă scrisoare, în care o hotăra Prîslea de soție fratelui celui mijlociu.

Mai lăsară frînghia și scoase și pe fata cea mică; aceasta era logodnica lui Prîslea; însă mărul ei cel de aur nu-l dete, și-l ținu la sine.

El simțise de mai-nainte că frații săi îi poartă sîmbetele, și, cînd se mai lăsă frînghia ca să-l ridice și pe el, dînsul legă o piatră și puse căciula deasupra ei, ca să-i cerce; iară frații, dacă văzură căciula, socotind că este fratele lor cel mic, slăbiră vîrtejile și deteră drumul frîngheii, care se lăsă în jos cu mare iuțeală, ceea ce făcu pe frați să creadă că Prîslea s-a prăpădit.

Luară, deci, fetele, le duseră la împăratul, îi spuseră cu prefăcută mîhnire că fratele lor s-a prăpădit, și se cununară cu fetele, după cum rînduise Prîslea. Iară cea mai mică nu voia cu nici un chip să se mărite, nici să ia pe altul.

Prîslea, care ședea deoparte, văzu piatra care căzuse cu zgomot, mulțumi lui Dumnezeu că i-a scăpat zilele și se gîndea ce să facă ca să iasă afară. Pre cînd se gîndea și se plîngea dînsul, auzi un țipăt și o văietare care îi umplu inima de jale; se uită împrejur și văzu un balaur care se încolăcise pe un copac, și se urca ca să mănînce niște pui de zgriptor. Scoase paloșul Prîslea, se repezi la balaur și numaidecît îl făcu în bucățele. Puii, cum văzură, îi mulțumiră și-i ziseră:

— Vino încoa, omule viteaz, să te ascundem aici, că de te va vedea mama noastră, te înghite de bucurie.

Traseră o pană de la unul din pui și-l ascunseră în ea. Cînd veni zgriptoroaica și văzu grămada aia mare de bucățele de balaur, întrebă pe pui, cine le-a făcut ăst bine?

— Mamă — ziseră ei — este un om de pe tărîmul celălalt și a apucat încoa, spre răsărit.

— Mă duc — le zise ea — să-i mulțumesc.

Ea porni ca vîntul înspre partea încotro îi spusese puii că a apucat omul. După cîteva minute, se întoarse:

— Spuneți-mi drept — le zise — încotro s-a dus.

— Spre apus, mamă.

Și într-o bucată de vreme, ca de cînd începui să vă povestesc, străbătu cele patru părți ale tărîmului de jos și se întoarse cu deșert. Ea ceru ca numaidecît să-i spună. În cele mai de pe urmă, îi ziseră puii:

— Dacă ți l-om arăta, mamă, ne făgăduiești că nu-i vei face nimic?

— Vă făgăduiesc, dragii mei.

Atunci ei îl scoaseră din pană și îl arătară; iară ea, de bucurie, îl strînse în brațe și cît p-aci era să-l înghită, dacă nu l-ar fi acoperit puii.

— Ce bine vrei să-ți fac și eu, pentru că mi-ai scăpat puii de moarte?

— Să mă scoți pe tărîmul celălalt, răspunse Prîslea.

— Greu lucru mi-ai cerut – îi zise zgriptoroaica; dară pentru că ție îți sînt datorii mîntuirea puilor mei, mă învoiesc la asta. Pregătește o sută oca de carne făcută bucățele de cîte o oca una, și o sută de pîini.

Făcu ce făcu Prîslea, găti pîinile și carnea și le aduse la gura gropii. Zgriptoroaica zise:

— Pune-te deasupra mea cu merinde cu tot și, de cîte ori oi întoarce capul, să-mi dai cîte o pîine și cîte o bucată de carne.

Se așezară și porniră, dîndu-i, de cîte ori cerea, pîine și carne. Cînd era aproape, aproape să iasă deasupra, pasărea uriașă mai întoarse capul să-i mai dea demîncare; dară carnea se sfîrșise. Atunci Prîslea, fără să-și piardă cumpătul, trase paloșul și-și tăie o bucată de carne moale din coapsa piciorului de sus, și o dete zgriptoroaicei.

După ce ajunseră deasupra și văzu că Prîslea nu putea să umble, îi zise zgriptoroaica:

— Daca nu era binele ce mi-ai făcut și rugăciunea puilor mei, mai că te mîncam. Eu am simțit că carnea care mi-ai dat în urmă era mai dulce decît cea de mai înainte, și n-am înghițit-o; rău ai făcut de mi-ai dat-o.

Apoi o dete afară dintr-însa, i-o puse la loc, o unse cu scuipat de-al său și se lipi. Atunci se îmbrățișară, își mulțumiră unul altuia și se despărțiră; ea se duse în prăpastia de unde ieșiseră, și Prîslea plecă către împărăția tatălui său.

Plecînd către orașul în care locuiau părinții și frații lui, îmbrăcat fiind în haine proaste țărănești, întîlni niște drumeți și află de la dînsii că frații lui au luat de soții pe fetele care le-a trimis el, după cum le hotărîse însuși, că părinții lui erau foarte mîhniți de pieirea fiului lor celui mai mic, că fata cea mică e îmbrăcată în negru și-l jelește și că nu voiește a se mărita nici în ruptul capului, măcar că au pețit-o mai mulți fii de împărat; că acum, în cele din urmă, frații lui i-au adus un ginere prea frumos și că o silesc cu toții să-l ia, și că nu se știe de va putea scăpa.

Prîslea, auzind de toate acestea, nu puțin s-a întristat în sufletul lui și, cu inima înfrîntă, a intrat în oraș. Mai cercetînd în sus și în jos, află că fata a zis împăratului că, dacă voiește să o mărite cu tînarul care i-l aduseră, să poruncească a-i face și a-i aduce la odoare o furcă cu caierul și fusul cu totul de aur, și să toarcă singură, fiindcă așa îi făcuse și zmeul și asta îi plăcea mult. Mai află că împăratul chemase pe starostea de argintari și-i poruncise zicîndu-i: „Iată, de azi în trei săptămîni, să-mi dai gata furca care o cere fata mea cea mică; că de unde nu, unde-ți stau picioarele, îți va sta și capul”; și bietul argintar se întoarce acasă trist și plîngînd.

Atunci Prîslea se duse de se băgă ucenic la argintar. Prîslea, tot văzînd pe stăpînu-său văietîndu-se fiindcă nu izbutise a face furca după porunceală, îi zise:

— Stăpîne, te văd trist că nu poți să faci furca ce ți-a poruncit împăratul, iată, mai sînt trei zile pînă să se împlinească sorocul ce ți-a dat; lasă-mă pe mine să o fac.

Argintarul îl goni, zicîndu-i:

— Atîți meșteri mari n-au putut să o facă, și tocmai un trențăros ca tine să o faci?

— Dacă nu-ți voi da furca de azi în trei zile – răspunse Prîslea – să-mi faci ce vei voi.

Atunci se învioră a-i da o odaie să lucreze numai Prîslea singur, și pe fiecare noapte să-i dea cîte o trăistuță de alune și cîte un pahar de vin bun. Argintarul îi ducea grija, fiindcă, ascultînd pe la ușă, n-auzea alt decît cum spărgea la alune pe nicovală; iară cînd fu a treia zi, el ieși dis-de-dimineață din odaie cu furca pe tavă, pe care o scosese din mărul zmeului, ce era la dînsul, și o dăde argintarului ca să o ducă fetei împăratului.

Argintarul nu mai putea de bucurie, și-i făcu un rînd de haine; iară pe la nămieș, cînd veniră slujitorii împăratului ca să-l cheme la palat, el se duse și îi dete furca care torcea singură.

După ce împăratul se minună de frumusețea ei, dete argintarului doi saci de bani.

Fata, cum văzu furca, îi trecu un fier ars prin inimă; ea cunoscuse furca și pricepu că Prîslea cel viteaz trebuie să fi ieșit deasupra pămîntului. Atunci, zise împăratului:

— Tată, cine a făcut furca, poate să-mi facă încă un lucru, pe care mi l-a adus la odoare zmeul.

Iară împăratul chemă îndată pe argintar și-i porunci să-i facă o cloșcă cu pui cu totul și cu totul de aur, și-i dete soroc de trei săptămîni, și, dacă nu i-o face-o, unde îi stau picioarele îi va sta și capul.

Argintarul, ca și de-lalt rînd, se întoarse acasă trist; disprețui ca și întîia oară pe Prîslea, care îl întrebaseră și de astă dată; iară dacă se înțeleșeră la cuvinte, se învoiră și lucrul se și săvîrși cu bine.

Cînd văzu argintarul cloșca cloncănind și puii piuind, cu totul și cu totul de aur, și ciugulind mei tot de aur, înțelese că trebuie să fie lucru măiestru.

Argintarul luă cloșca, o duse la împăratul, iară împăratul, după ce se minună îndestul de frumusețea și gingășia lor, o duse fetei și-i zise:

— Iată, ți s-au împlinit toate voile; acum, fata mea, să te gătești de nuntă.

— Tată — îi mai zise fata — cine a făcut aste două lucruri trebuie să aibă și mărul de aur al zmeului; poruncește, rogu-te, argintarului, să aducă pe meșterul care le-a făcut.

Primind porunca asta, argintarul se înfățișă împăratului, rugîndu-se să-l ierte și zicîndu-i:

— Cum o să aduc înaintea măriei-tale pe meșter, fiindcă este un om prost și trențáros și nu este vrednic să vadă luminata față a măriei-tale.

Împăratul porunci să-l aducă oricum ar fi.

Atunci argintarul, după ce puse de spăla pe Prîslea și-l curăți, îl îmbracă în niște haine noi și-l duse la împăratul; iară împăratul îl înfățișă fetei.

Cum îl văzu fata, îl și cunoscă. Ea nu putu să-și ție lacrimile care o podidiseră, de bucurie mare ce avu, și zise împăratului:

— Tată, acesta este viteazul care ne-a scăpat din mîna zmeilor.

Și, dînd în genunchi îi sărută mîinile și pe față și pe dos.

Luîndu-i seama bine împăratul, îl cunoscă și dînsul, măcar că foarte mult se schimbăse. Îl îmbrățișă și-l sărută de sute de ori. Dar el tăgăduia.

În cele mai din urmă, inima lui înduioșată de rugăciunile tatălui său, ale mamei sale și ale fetei care rămăsese în genunchi rugîndu-l, mărturisi că, în adevăr, el este fiul lor cel mai mic.

Prîslea le povesti apoi toată istoria sa, le spuse și cum a ieșit deasupra pămîntului și le arătă și mărul de aur al zmeului.

Atunci, împăratul, supărat, chemă pe feciorii lui cei mai mari; dar ei, cum văzură pe Prîslea, o sfecliră. Iară împăratul întrebă pe Prîslea cum să-i pedepsească. Viteazul nostru zise:

— Tată, eu îi iert și pedeapsa să o ia de la Dumnezeu. Noi vom ieși la scara palatului și vom arunca fiecare cîte o săgeată în sus și Dumnezeu, dacă vom fi cineva greșiți, ne va pedepsi.

Așa făcură. Ieșiră cîteștrei frații în curte, dinaintea palatului, aruncară săgețile în sus și, cînd căzură, ale fraților celor mai mari le căzură drept în creștetul capului și-i omorîră, dar a celui mai mic îi căzu dinainte.

Iară dacă îngropară pe frații cei mai mari, făcură nuntă mare și Prîslea luă pe fata cea mică. Toată împărăția s-a bucurat că le-a adus Dumnezeu sănătos pe fiul cel mai mic al împăratului și se mîndrea, fălindu-se, de vitejiile ce făcuse el; iară după moartea tătîne-său, se sui el în scaunul împărăției, și împărați în pace de atunci și pînă în ziua de astăzi, de-o fi trăind.

Trecui și eu pe acolo și stătui de mă veselii la nuntă, de unde luai

*O bucată de batoc,
Ș-un picior de iepure schiop,*

și încălecai p-o șa și v-o spusei dumneavoastră așa.

Jupîn Rănică Vulpoiul

Basn pentru copii, localizat

*A fost odată
Ca niciodată;
Dacă n-ar fi,
Nu s-ar povesti,*

pe vremea cînd chiar și dobitoacele ajungeau să se facă domni și boieri aci pe pămînt... a fost un pui de leu, mîndru și frumos, carele, fiind el din viță de domni, fiarele și lighioanele îl aleseră pe dînsul ca să fie peste ele mai mare, și de aceea îi și ziseră Leonilă împărat. Aflînd însă Leonilă împărat că dobitoacele nu trăiesc în bună pace unele cu altele și că cele mai tari jefuiesc pe cele mai slabe, fără măcar să ceară voie de la dînsul, el hotărî într-o zi să adune la sfat pe toți supușii săi, ca să le dea de știre cum că voiește cu tot dinadinsul ca lucrurile să meargă într-altfel pe viitor. De aceea, îndată trimise peste tot locul porunci strașnice ca toți de acum înainte să aibă a trăi în cea mai bună înțelegere și ca să nu mai fie voie a se face cuiva vreo nedreptate, fără de știrea și de învoirea împărăției.

Totdeodată, porunci să se cheme la curtea domnească tot neamul dobitocesc. Atunci veniră din toate părțile păsări, lighioane și fiare, animale de tot felul, care mai mari, care mai mici, și toate se închinară împăratului și îi mulțumiră din băierile inimii pentru porunca înțeleaptă ce dăduse. Dar pe cînd toate căpeteniile dobitocești se adunaseră la curtea împărătească, ca să ție sfat, deodată se lăți vestea cum că unul numai dintre fruntași lipsea și că acela cu nici un preț nu voiește să vină.

Acesta era chiar jupîn Rănică Vulpoiul, lighioană vicleană și pricepută. Lesne înțeleseră toți pentru ce nu cuteza să-și arate fața dinaintea împăratului; căci pretutindeni erau cunoscute multele mișelii ce el făcuse, călcînd și puind pe tot minutul la uitare poruncile date de stăpînire. Și adevărul era că toate

dobitoacele veniseră cu cîte o plîngere împotriva lui, afară numai de buna lui rudă, vătăful Bursucel.

Mai întîi ieși cu jalbă vornicul Lupu Falcă-Lată, cerînd să i se facă dreptate pentru toate necuviințele cu care jupîn Rănică Vulpoiul îndrăznise a se purta către soția și către copiii d-sale.

Apoi se arătă cu plîngere tot împotriva lui aprodul Potaie Dulău și medelnicerul Urechilă Iepuraș; dar cel care din toți zbiera mai tare și mai fără de șir era chiar Măgărilă vechilul, pe care îl aleseseră de avocat dobitoacele cele mai puține la minte. Îndată însă ce toți aceștia își sfîrșiră pîrile și jeliurile lor, vătăful Bursucel, ca o rudă bună, începu să apere cu vorba pe verișorul său Vulpoiul și cît p-acî era să-l scape de orice osîndă, cînd deodată se răpezi în mijlocul adunării, cu penele și cu creasta zbîrlită, vestitul logofăt Cucurigu Cocoș, carele, în gura mare, declară tuturor că jupînul Rănică i-a fost ucis pe pruncii și pe pruncele d-sale: „Împărate! – striga bietul Cucurigu – fă dreptate celui mai nefericit dintre Cocoși. Cicoana Cloșcă, soția mea, scosese o spuză, o mîndrețe de pușori și cu toții împreună trăiam noi norociți, sub paza cîtorva dulăi din cei mai voinici. Dar, într-o zi, mișelul acela de Rănică veni în bătătură la noi, îmbrăcat cu o rasă călugărească și prefăcîndu-se că învață pe dinafară porunca mării tale, ca s-o aibă în veci aminte. Noi, biet amăgindu-ne de haina lui cea mincinoasă, nu ne-am temut de dînsul, ci am urmat a colinda risipiți d-a lungul gardului, ba chiar și de a rătăci prin bălării, departe de paznicii noștri. Atunci, vai! vicleanul, îndată ce ne simți fără de apărare, dete năvală printre sărmanii pușorii mei și pe cîți dîintr-înșii apucă, pe toți îi sugrumă. Iată, privește: puica mea cea mai iubită zace aci moartă dinaintea mării tale și eu, mărite împărate, cu lacrimile în ochi cer să mi se facă dreptate!”

Leonilă împărat se supără foarte și se întristă adînc de acestea; deci nu voi să mai dea crezămînt spuselor și apăsărilor vătăfului Bursucel. Îndată porni pe banul Martin Ursul, unul din cei mai de frunte boieri ai curții, pentru ca, cu voie, fără voie, să-i aducă pe vinovatul Rănică. Acesta însă, ocolind primejdia, făcu bună primire banului Ursul și-i făgădui că va merge cu dînsul; dar mai nainte de plecare îl pofti ca să-i arate un loc unde el zicea că se pot găsi mulți faguri de miere, de cei ce plac așa de

mult urșilor. Când ajunseră însă la un loc cunoscut de Rănică, el dete brînci Ursului, și acesta căzu, biet, cu piciorul prins într-o cursă; iar Vulpoiul fugi p-aci ți-e drumul, rîzînd cu hohote și strigînd mereu:

— *Joacă bine, moș Martine,
Să-ți dau miere de albine!*

Abia scăpă sărmanul Urs din cursă, lăsînd în mîinile sătenilor vecini, care umblau să-l ucidă în bătai, jumătate blana de pe dînsul și mai ales coada întreagă. Vezi de aceea nici nu mai are ursul coadă! Așa jumulit, beteag și rușinat, el se întoarse înapoi la curtea lui Leonilă.

Împăratul, mînios tare, trimise atunci pe postelnicul Motan Cotoiul, carele era vestit prin iscusința lui, cu poruncă să aducă cu orice preț pe Rănică; dar nici p-acesta nu-l lăasă Vulpoiul nepăcălit. El îl tot mîină cu vorba, îl lăudă că e vînătorul cel mai minunat și punîndu-i mîndria în joc, îl îndemnă în sfîrșit să se cerce a vîna șoareci și chițcani într-un hambar întunecos, unde știa bine că sînt întinse lațuri pentru ca să se prindă întrînsele dihorii și alte lighioane stricăcioase. Bietul Motan, picînd și el în capcană, miorlăia de durere și de frică dinlăuntru; iar Rănică, bătînd cu laba în pereții hambarului, îi striga de afară rîzînd:

— *Tprruț, pisică! Tprruț, motan!
Prins-ai șoarec or chițcan?*

Postelnicul Cotoi mîncă și el o bătaie bună ca văru-său, banul Ursul, și se întoarse la curte, plouat ca vai de dînsul și cu coada între picioare. Atunci, toți într-o unire, osîndiră la moarte pe jupîn Rănică Vulpoiul, pentru că nu ținuse în seamă poruncile împărătești și își bătuse joc de trimișii stăpînirii.

Cu toate acestea, vătaful Bursucel tot se mai rugă să se facă rudei sale și o a treia chemare și se însărcină chiar dînsul a-l aduce. Când Vulpoiul văzu venind pe credinciosul său prieten Bursucel și înțelese de la dînsul că nu mai este loc de joc, se gîndi și el că ar fi mai bine să se ducă însuși la împărăție. Dar cu cît mai mult se apropia de curte, cu atît i se făcea mai multă grijă, vîzînd mai ales cum se grămădea gloata ca să-l vadă trecînd. Cu

toate acestea, Rănică merse de se închină smerit și cu supunere la împăratul, carele nici gînd n-avea să-i dea iertare. El povesti foarte lămurit neajunsurile ce pățise la dînsul banul Martin și postelnicul Motan și se arătă gata a răbda orice asprime a soartei. Atunci pîrîtorii lui ieșiră la lumină, avînd în capul lor tot pe vestitul vechil Măgărilă; dar

ei erau așa de numeroși, avocatul zbiera așa de urît, și Rănică se apăra cu așa multă iscusință, încît mulți din adunare începură a dori să-l vadă scăpat. Însă tocmai atunci se deteră pe față cele mai groaznice mișelii ale lui și judecătorii, toți într-o unire, îl osîndiră ca vinovat bun de spînzurătoare. Îndată atunci rudele lui toate părăsiră curtea, și împăratului nu-i păru bine de aceasta, căci acele rude și rubedenii erau multe la număr, și tot dobitoare cu putere și cu dare de mînă. Boierii Lupu Falcă-Lată, Martin Ursul și Motan Cotoiul, zău, nu prea știau cum o vor scoate la căpătii cu îndeplinirea pedepsei; iar Rănică, simțind toate aceste greutăți, își bătea joc pe ascuns de dînșii și începuse a se chibzui cum să facă ca să scape nevătămat. Cînd i se puse ștreangul de gît ca să-l spînzure, el se rugă să fie îngăduit a-și mărturisi în fața lumii păcatele, mai nainte de a muri. I se dete voie; și el, numai atîta aștepta. După ce povesti nemerniciile tinerețelor sale, prin cuvinte meșteșugite, dete să înțeleagă că, în viața lui, furase o mare comoară de bani și de scule, cu scop de a opri și de a nimici un complot ce se urzise împotriva lui Leonilă împărat. Auzind aceste cuvinte, împărăteasa prinse mare dorință de a ști cum și ce fel se petrecuseră lucrurile și ea înduplecă pe soțul său ca să dea voie lui Rănică să spună toate mai pe larg. Acesta, prefăcîndu-se că ar fi adînc pătruns de mustrare și de grijă, istorisi îndată o lungă poveste despre un complot care s-ar fi urzit mai de demult între banul Martin Ursul, vornicul Lupu Falcă-Lată și postelnicul Motan Cotoiul, ca să dea jos de pe tron pe Leonilă împărat și să ridice pe Martin Ursul la scaunul domniei. Ca să nu lase nici o bănuială asupra adevărului scornirilor sale, el amestecă în acel închipuit complot pe răposatul tatăl său, care murise de mult, și chiar pe prietenul și ruda lui, vătăful Bursucel. După spusele lui, toată acea urzeală era întemeiată pe o bogată comoară de bani, cu care răzvrățitorii aveau de gînd să cumpere pe ostașii, pe paznicii și

pe slujitorii împăratului; iar el, Rănică, furînd acea comoară și ascunzînd-o, scăpase zilele lui Leonilă împărat.

Aflînd acum mai întîi despre toate acestea, împăratul și împărăteasa începură a cam dori să capete pe seama lor acea vestită comoară și cercetară pe Rănică despre locul unde ea se află ascunsă; dar Vulpoiul șiret găsi atunci vremea numai bună ca să intre la tocmeală asupra iertării sale. Împăratul cam sta la îndoială; dar împărăteasa ceru cu tot dinadinsul ca jupîn Rănică să fie iertat. Acesta spuse atunci că comoara se află pitită în preajma unei fîntîni, în mijlocul unei păduri, departe, foarte departe; iar fiindcă împăratul nu prea voia să dea crezămînt la o istorie așa de neuzită, Vulpoiul chemă drept dovadă pe bietul medelnicerul Urechilă Iepuraș, carele tremura de frică, spre a mărturisi și el dacă nu e adevărat că se află, departe, foarte departe, o pădure întocmai astfel după cum el zisese.

Ciudat lucru se pare, dar împăratul se mulțumi cu această mărturie. El bucuros ar fi mers însuși cu Rănică pînă la acea pădure, dar Vulpoiul, rumegînd în mintea lui alte năzdrăvăanii, îl rugă să-i dea voie a se duce mai întîi la o mănăstire, după cum se legase cu sufletul, ca să se roage pentru iertarea păcatelor sale. Împăratul nu făcu nici o împotrivire. Pe banul Martin și pe vornicul Falcă-Lată îi băgă la închisoare, iar kir Behehe Berbecilă, care era și țîrcovnicul palatului, citi lui Rănică o molitvă ca să-i fie drumul norocos. Se luă tot atunci hotărîre ca toată curtea împărătească să-l aștepte în cale, nu departe de locul unde avea să meargă și astfel el se porni. Dar ca să nu-i fie urît singur la drum, el rugă pe Behehe Berbecelă și pe medelnicerul Iepuraș ca să-l însoțească amîndoi măcar o bucată.

Cînd se văzu aproape de casă, făcu ce făcu și despărți pe tovarășii lui unul de altul și îndată înghesui pe bietul Iepuraș la o strîmtoare și-i suci gîtul. Apucase, el și ai lui, de mîncase carnea sârmanului dobitoc, cînd sosi Berbecilă ca să caute pe soțul său de drum. Rănică-i spuse că medelnicerul Urechilă, simțindu-se cam ostenit, se închisese într-un cuptor ca să doarmă mai liniștit, dar totdeodată el adăogi: „Știi, frate Berbecilă, că trebuie îndată să pleci înapoi ca să duci împăratului o scrisoare foarte însemnată, din care negreșit că și domniei tale ți se vor trage mari foloase și vei căpăta multă trecere pe lîngă împăratul,

dacă-i vei duce cît mai curînd darurile care sînt în această desagă.”

Cum auzi una ca asta, gugumanul de Behehe începu a sălta și a se gudura de bucurie, pe cînd Vulpoiul cu Vulpoaica și cu Vulpișorii lor ședeau lungiți pe pat și se uitau cu mirare la dînsul cît de poznaș juca el de veselie. Rănică îi atîrnă atunci de gît o desagă, în care el ghemuise pielea Iepurașului jupuit și mîncat și îi făcu vînt să plece.

Puteți să vă închipuiți ce supărare cuprinse pe împărat cînd, deschizînd desaga cea cu știrile și cu darurile, în loc de aceasta pică într-însa pielea sărmanului Urechilă. Atunci pricepu că chiar și pe dînsul îl înșelase mișelul de Rănică. Banului Martin și vornicului Falcă-Lată le dete drumul de la închisoare, iar pe kir Behehe, împăratul nemaivoid să-l vadă în ochi, îl lăsă pe seama Lupului ca dînsul să-l procopsească cum va ști și să-i găsească leac la toate neajunsurile cîte suferise. De atunci s-a și făcut ruptoare ca berbecii și oile să fie jefuite de lupi. Dar nici cu atîta nu se mulțumi împăratul, ci dete și o serbare mare, numai pentru ca să aducă mîngîiere lui Falcă-Lată și lui Martin Ursul, pe care îi nedreptățise. Tocmai în mijlocul veselii acelei sărbători, sosiră și alte știri despre mișelii mai proaspete ale jupînului Rănică Vulpoiul. Mîniindu-se atunci împăratul peste măsură, hotărî să trimită toată ordia ca să prăpădească cu totul pe acel îndrăzneț înșelător. Dar vătaful Bursucel, tot mereu credincios verișorului său, se grăbi a-i da de știre și-l îndemnă ca să vie cît mai neîntîrziat la curte și să răspundă el însuși la învinovătirile ce i se aduceau. El se înduplecă și veni.

Bursucel se duse la împărat ca să-l roage să primească pe ruda sa, jupînul Rănică; iar acesta, cînd se văzu dinaintea lui Leonilă, se apropie cu îndrăzneală de tron și dete în genunchi în fața tuturor lighioanelor adunate. Împăratul, cu glas aspru, îi impută că ar fi ucis mișelește pe sluga lui cea credincioasă medelnicerul Iepuraș și că el a pricinuit moartea țîrcovnicului său, kir Behehe, carele cînta așa frumos în strănă. La acestea, Rănică, cu fățarnice cuvinte, se prefăcu pare că ar fi adînc mîhnit de cele ce s-au întîmplat; dar totodată el arată o mare mirare de cîte auzea și stăruie fără de rușine a zice că Berbecilă, iar nu el, a ucis pe iepuraș, ca să ia de la dînsul niște bogate

daruri pe care chiar el, Rănică, le dase credinciosului medelnicer, ca să le ducă mai iute măriei sale. Dar împăratului i se făcu acru cu atâtea încurcături, neștiind ce să mai aleagă din așa multe minciuni, și de multă supărare se sculă și plecă la vînătoare, lăsînd pe boierii săi să facă cum vor ști.

Rănică însă nu-și pierdu cumpătul și pe loc îi dete în gînd să ceară ajutor de la o veche prietenă a lui, bătrîna jupîneasă Albina, care era de casă la împărăteasa, îi făcea dulcețuri și îi descînta de deochi. Dînsa puse pe fiecare zi la împărăteasă cîte o vorbă bună pentru Rănică, astfel încît nu i se făcu nici un rău. Mai pe urmă ea se ispită a aduce aminte despre sculele pe care Vulpoiul zicea că le ascunsese, le lăudă precum se pricepu mai bine și încredință pe stăpînă-sa că Rănică singur ar fi în stare să le găsească și să i le aducă, dacă i s-ar da drumul de la închisoare. Pe de altă parte, jupîn Vulpoiul mijloci ca să se șoptească la urechea împăratului despre multele slujbe pe care le făcuse statului răposatul tată-său, pe cînd trăia; mai pe urmă, el ceru ca cei ce l-au pîrît să dea cel puțin dovezi și, în sfîrșit, ca să curme mai iute toate greutățile, propuse ca neînțelegerea dintre dînsul și dușmanii lui să se stingă printr-o luptă dreaptă. Pe vremea de atunci era obicei și lege ca orice sfadă, orice ceartă și orice judecată să se spargă cu bătaie; părțile potrivnice se apucau la trîntă și care din doi biruia aceluia îi rămîneau toate dreptățile.

Propunerea lui Jupîn Rănică se ținu în seamă și vornicul Falcă-Lată ceru numaidecît ca el și nu altul să intre în luptă cu Vulpoiul. Acesta însă, știind bine că Lupul e mai vîrtos la vînă decît dînsul, se cam codea și căuta prilej să scape; dar toate fură de prisos, căci Lupul era foarte îndîrjit din pricina tuturor răutăților pe care Rănică cu drept și cu nedrept le aruncase asupra lui. Se hotărî dar lupta fără de cruțare și se alese ca loc de bătaie țarcul rotund al tîrlei împărătești. A doua zi, după ce trase un somn bun toată noaptea și mîncă ca un voinic dimineța, Rănică intră în cercul luptei cu părul de pe dînsul lins și prelins, cu trupul uns peste tot cu ulei. Așa îl învățase jupîneasă Albina, care se pricepea la tot felul de farmece băbești; ba ea îi făcuse și descîntece, ca să poată birui pe dușmanul său. Lupul și Vulpoiul se puseră drept în față unul

cu altul; iar toate celelalte dobitoace, de la împărat pînă la pîrcălab și de la vlădică pînă la opincă, stau rînduite jur împrejurul țarcului și priveau cu ochii sticliți la lupta voinicilor. Vulpoiul începu îndată să-și învîrtească coada cea stufoasă, ca o apărătoare, și prefăcîndu-se că vrea să fugă, aruncă cu țărîna în ochii Lupului, de-i luă vederile; îndată sări iute pe dînsul și se cercă din toate răputerile ca să-l sfîșie și să-l sugrume. Dar vornicul Falcă-Lată, opintindu-se și dînsul, printr-o suceală puternică culcă jos pe Rănică, îl propti sub picioare și-și înfipse colții în laba lui. Vulpoiul însă nu-și pierdu sărita într-o primejdie așa de mare, ci întorcîndu-și pe furiș ochii în partea staulului, unde se închisese pentru acea zi turma de oi a împăratului, începu să strige: „Sai, jupîn vornice, c-au scăpat mieii din staul și-i mănîncă cîinii!” Lupul lacom și prost se repezi să apuce și el un cîrlan; dar în vremea aceasta, Vulpoiul sprinten îi sări în chică și-l doborî jos. L-ar fi ucis pe loc dacă însuși Leonilă împărat nu i-ar fi zis să-l ierte cu zile.

Din minutul acela jupîn Rănică Vulpoiul rămase tare și mare, și fără de vătămare. Împăratul puse de-l îmbracă cu caf-tan de catifea roșie îmblănit și îl făcu mare vistier. Toți de toate părțile veniră de se închinară la dînsul cu smerenie și supunere, ba încă și la cocoana Vulpoaica și la coconașii Vulpișori, care sosiră îndată la curtea împărătească.

Trecu astfel cît trecu; dar fiindcă năravul din fire nu are lecuire, jupîn Rănică Vulpoiul nu se lăsă de mîncătorii și de vicleșuguri, nici cînd ajunse om de frunte. Mișeliile lui se deteră din nou pe față; dar de rîndul acesta nu-l mai ajută nici un meșteșug, ci fu silit să fugă și de la curtea împărătească și de la casa lui; hoinar și pribeag, el de atunci înainte își petrecu viața furișîndu-se prin tufe și prin vizuini, huiduit și batjocorit de toți, pînă ce într-o zi, umblînd, după năravul său cel vechi, să se vîre într-un coteț cu găini, copoi din bătătură îl ulmară, îl zăriră, îl luară în goană prin pădure, îl prinseră și-l făcură mici-fărîmici. Să-i fie țărîna ușoară!

*Încălecai p-o coadă de vulpe
și spusei cui vru s-asculte
basmul lui Rănică Vulpoiul,
pe care l-a răpus copoiul.*

Feciorul de împărat cel cu noroc la vînat

(din „Pseudokyneghetikos”)

ÎN VREMEA DE DEMULT, pe cînd oamenii de pe lumea asta știaau și puteau mai mult decît ce pot și știu cei de acum, pe cînd pruncul de trei zile îți număra numai într-o clipă toate stelele de pe cer și vedea cu ochisorii cum crește iarba cîmpului și auzea cu urechile cum sfîrșie fusele cînd toarce păianjenul... pe vremea de atunci trăia în plaiurile Buzăului o împărăteasă tare și mare, pe care o chema doamna Neaga. Ea își avea palatele ei tocmai colo, în codrii Cislăului, unde se văd și astăzi, pe o măgură mare ocolită cu pîraie, temeliile de zid ale cetății ei, iar grădinile și livezile în care ea se preumbla, cînd i se făcea urît acasă, și le avea pe colnicele Sapoșului, unde stă și acum puțul ei cu colac de piatră, săpat cu slove pe care, zău, nici cei mai cărturari din ziua de astăzi nu le mai pot ghici.

Din toți copiii cîți Dumnezeu îi dase și-i luase înapoi la sine, doamna Neaga rămăsese în văduvie numai cu un fecior pe care-l iubea ca lumina ochilor. Era și drăgălaș – băta-l fericea – puiul de împărat! mîndru ca strălucitul soarelui la amiazi, blînd ca razele line și mîngîioase ale lunei, sprinten ca luceafărul sclipitor al dimineții și înțelept ca și întreagă tăria cerurilor. Nu știa maică-sa nici lumea toată cu ce să-l mai dezmierde, atît era tuturor de drag și de plăcut.

De micuț îl dase doamna la carte și cînd abia începuse tuleiele bărbii să-i umbrească pielița copilărească, el vorbea pe de rost toate limbile de pe lume, ba încă înțelegea și graiurile tănuite ale pasărilor și ale fiarelor.

Atunci doamna, cu inima îngînată între dor și bucurie, îi vorbea așa: „Fătul meu, cartea cîtă a fost, ai învățat-o toată din scoarță pînă-n scoarță; acum, ca să te faci om pe deplin și voinic cu temei, precum se cade unui bărbat și mai ales unui fecior de împărat, toți de toate părțile îmi spun că trebuie să te duci,

lumea să o colinzi, ca să încerci și să ispitești viața prin tine însuși și să afli multe și mărunte ale lumii, care se vede că în carte nu se pot scrie. Du-te, copilul meu; mergi de vezi și de învață; dar cată a nu te prea depărta de pe aci; adu-ți aminte, voinicelul meu, că pe câtă vreme nu te va simți mama coala în preajma ei, grija, chinul și mîhnirea din sînu-i nu vor lipsi”.

A doua zi, din-zi-de-dimineață, feciorul de împărat, mai mult vesel decît duios, își luă ziua-bună de la doamna maică-sa, care se silea, sărmana, pe cît putea, ca să-și stăpînească plînsul și obida ce o-necau. Era vesel voinicelul, fiindcă în curțile palatului îl așteptau ca să-l însoțească în cale o sumă de

*boieri mari ai oștilor,
puterea domniilor
și groaza dușmanilor,
toți călări și înarmați
cu săgeți, cu buzdugane
și la brîie cu arcane;
gata-a merge după soare
să înceapă-o vînătoare
după urși și căprioare,
după păsări gâlbioare,
ce sînt bune la mîncare
și plăcute la cîntare.*

Apucară înspre miazănoapte și trecînd pe Scărișoară, unde-i lesne cui scoboară, luară apa Buzăului în sus tot cîntînd și veselind. Răsunau dealurile și văile și apele rîului pe unde trecea mîndra ceată de voinici. Dar cînd sosiră la înfurcătura Bîscei, acolo unde se așterne o poieniță verde umbrită de plop, de stejari și de fagi, feciorul de împărat deodată își opri armăsarul în loc și în gura mare strigă așa către soții săi: „Măi frați! Vedeți colo drept în sus muchia naltă și pleșuvă a Penteleului; acolo am să mă duc, tot în fuga calului. Cine poate, ție-se după mine!”

Și, dînd pîteni sprintenului său fugar, ca un fulger se repezi prin valea îngustă a pîrîului. Sub copita pîntenogului, pietrele scăpărau, apele clocoteau, pulberea în sus se înălța, cu onorii s-amesteca, ș-apoi în jos iar cădea, vîlceaua înnegura și

pe voinic mi-l ascundea cu totul din vederile boierilor, care rămăsese departe, departe în urma lui.

Trecu el ca în zbor, cu fugarul spumegat, prin valea Roșilor, pe sub muchia Paltinului, pe la gura Teghii; sări ca un zmeu pe deasupra Curselor de piatră; își zări ca prin vis chipul oglindit în apele cătrănite ale Ghenunei Dracului și printre brazi, printre molifiți, printre afini și ienuperi, sui mlaca Cernatului pînă în vârful muntelui. Zbura calul nebun cu coama și cu nara în vînt; iar călărețul, cu mințile răpite de mulțumire, sorbind cu desfătare în piept mirosul răcoros al brazilor și al florilor, dor' că se simțea dus ca vîntul și ca gîndul peste stînci, peste verdeață, peste gol și iarbă creată.

Cînd fu la amiazul mare, fugarul stătu locului și feciorul de împărat se trezi singur-singurel chiar deasupra Penteleului. Jur-împrejur, cît cuprindea ochiul zări numai creste de munți, care mai mari, care mai mărunți. Dar mai presus de toți se ridica creștetul gol, de pe care el privea și vedea, jos pămîntul cu verdețile cufundîndu-se în toate părțile, iar sus cerul limpede și senin, scaldat numai în raze de lumină. Soarele dogorea drept deasupra și în arșița amiazului, pare că contenise orice adiere; nici o suflare nu se simțea, nici un sunet, nici o mișcare.

Sta mărmurit voinicul; — nici că mai pomenise el așa tăcere, așa pustiu, așa mîndrețe! — cînd deodată, pe sub roata aurită a soarelui, se ivi o pasăre măreață, un vultur negru cu aripile falnic întinse. De grabă puse voinicul mîna pe arc, îl încordă și gata era să repeadă săgeata, cînd pe sus auzi vulturul croncănind în limba sa cea păsărească:

*„Împărate luminate,
nu-mi lua zilele toate;
ia-mi-le pe jumătate;
că-ți voi da eu nestemate,
chiar piatra zamfirului,
limpezimea cerului!”*

Feciorul de împărat destrună arcul, minunat de așa cuvinte; iar pasărea, drept mulțămită că o iertase cu viață, lăasă-i pice din cioc pe oblîncul șelei voinicelului, o piatră de zamfir

mare și frumoasă, limpede și albastră întocmai ca seninul cerului.

Din ceasul când căpătă această nestemată și o puse în sân, nu mai rămase pasăre pe cer care să nu fie robită la voința lui. Pentru dînsul, toate zburătoarele, mîndri păunași, sălbăticoși cocori, bufnițe cobitoare, șoimi dîrji, găinușe moțate, dumbrăvence cu aripi verzi, pupăze cu creste bălțate, grauri pestriți, sitari, dropii și ierunci, toate picau ca fermecate cînd ieșea el la vînătoare; iar de se preumbla numai prin codri și prin livezi, mierlele și privighetorile, pitulicile și sticleții, presurile și sfranciocii, pietroșei și sfredelușii, botgroșii și scatii, țoi, cintezoii și pițigoii, toți îl întîmpinau peste tot locul cu dulcile lor cîntări; cucul îi vestea la tot ceasul mulți ani cu noroc și prigorii cu pene albastre îl însoțeau pretutindeni, chiuind și zburînd vesel deasupra capului său.

Trecu o zi, trecură două, ba mai trecură și alte nouă și voinicelul nu se îndura ca să se înstrăineze de la mîndrele plaiuri ale Buzăului, în care el domnea acum cu voie bună peste toată firea zburătoare cîta filfiie sub soare. Noaptea pe la cîntători, pînă a nu se revărsa bine de zori, el era purces la vînătoare și mai adesea seara îl apuca prin păduri, ucigînd și stîrbind alde păsări cobitoare ce se arătau numai prin întuneric.

Rătăcea într-o zi pe culmea păduroasă a Istriței — tocmai colo jos, la curmătura dealurilor, sub care încep a se așterne cîmpiile — cînd deodată, fără veste, pe la sfîntitul soarelui se ridică din vale un vînt mare și turbat care îndoia fagii, frîngea plopii, smulgea ulmii și cletena cu urlet tot codrul și tot muntele. Într-o clipă norii de pretutindeni la un loc se adunară, negurile se îndesară și peste tot cerul se destinse un pod întunecat de fier și de aramă, peste care trecea și se învîrtea sfîntul Ilie, încurîndu-și armăsarii cu tunete și cu plesnete și scăpărînd numai fulgere și trăsnete, de sub roatele carului său. Apoi dintr-o năprasnică detunătură, se sparse deodată podul, brăzdat de mii de săgeți luminoase și începu a curge pe pămînt o ploaie groaznică,

*ploaie cu șiroaie
de făcea pîraie;
ploaie cu bășici,*

*de strica potici;
ploaie spumegată,
'neca lumea toată;
ploaie de potop,
făcea lumea snop.*

Cînd se mai potoli furtuna, feciorul de împărat cătă a se urni din scorbura unde stătuse pitulat; dar el nu mai știa încotro s-apuce, așa de tare era, în codru, și frunza deasă, și noaptea întunecoasă, și calea pietroasă; pe unde căta urma umblată, urma era ștearsă; pe sub atîtea tulpine surpate și în lapoviță înecate, pe sub atîtea frunzare căzute, toate cărările se făcuse nevăzute. Nu vedea, nu auzea, nici în greul pămîntului, nici în ușurelul vîntului; numai cînd trăgea bine cu urechea, îi venea din depărtare la auz chiotul ghionoaiei ce-și ascutea noaptea ciocul de coaja copacilor, și miorlăitul cucuvăilor care se chemau jalnic una pe alta prin mijlocul beznei; apoi uneori îi trecea repede pe dinaintea ochilor și cîte o umbră neagră de lăstun rătăcit, care cădea din văzduh, cu lungile-i aripi îngreuiate de ploaie.

Toată noaptea ar fi umblat el fără spor; dar noroc că avea cu sine pe coteiul lui cel mai bărbat, cel mai priceput, cel mai credincios,

*Miclăuș, cîine-nvățat
știa seama la vînat;
el apucă spre colnic,
ușor, sprinten și voinic;
tot spre vale se lăsa,
și cărarea căuta,
botul prin iarbă vîrînd,
urmele tot mirosind.
Urma-i ici, urma-i colea!
Miclăuș n-o mai pierdea,
prin 'ntuneric o simțea,
noaptea-ntocmai ca ziua.*

Astfel, cu cîinele călăuză bună, voinicul apucă d-a lungul în jos valea Orgoaiei. Prin volbura apelor ei, se rostogoleau acum cu vuiet rădăcinile de copaci și bolovanii de piatră, surpați

de la munte. Și cîinele, și stăpînul umblau încet și cu sfială pe costișul lunecos; dar cînd ajunseră tocmai deasupra priporului de unde se văd, în poală, urmele unei cetăți de uriași și brazda vladnică a Troianului, Miclăuș stătu în loc mîrîind ca în preajmă de vînat. Voinicelul sticli ochii. Flăcăraie alburii ieșeau pe acolo din pămînt și zburau deasupra tainiței unde stătură ascunse, atîta mare de vreme, comorile de la Pietroasa, cloșca cea vestită cu puii ei de aur; dar la lumina sclipitoare a văpăilor, vînătorul zări printre ierburi și pietroaie căpățîna lungăreață a unui dihor carele, cu ochii răzleți, căta drept la dînsul. Trupul și coada, dobitocul și le încolăcise, le făcuse ghem în fața coteiului, cum fac dihorii cînd n-au loc de scăpare în vizuinele lor de sub pămînt. Voinicul nostru era gata să azvîrle într-însul ghioaga lui cu ținte poleite, ca să-l prăpădească, cînd dihorul începu a chițâi în limba lui de lighioană și a zice:

*„Împărate luminate,
nu-mi lua zilele toate;
ia-mi-le pe jumătate;
că-ți voi da eu nestemate,
chiar piatra smaraldului,
verdeața pămîntului!”*

Feciorul de împărat, aducîndu-și aminte cît de bun augur îi fusese asemenea vorbe din graiul vulturului lăasă ghioaga jos și goni cîinele în lături; iar lighioana, bucuroasă de a se simți scăpată, începu să rîcîie țărîna cu labelle și scoase dinaintea voinicului o piatră de smarald, mare și frumoasă, de strălucea verde și rămurată ca spicul crud al grîului, ca rodul pămîntului. Atîta fu voinicului, pînă ce ridică de jos smaraldul fermecat și-l băgă în sîn; și-apoi de atunci înainte toate jivinele cîte se tîrăsc prin țărîna și cîte se ascund pe sub pămînt, toate îl cunoscuseră pe dînsul de stăpîn. Viezurii cu perii suri, lungi și drepti ca țepele, și bursucii somnoroși, care ies numai noaptea din vizuini; jderii pădureți cu blana ruginie, deasă, moale și frumos netezită, și vidrele colțate de pe malul bălților; nevăstuicile cu trup prelung și mlădios și cu gușe albe, care se furișează printre răzoare, vîînd cuiburi de păsărele, și veverițele sugubețe cu coada vîlvoi, care sar zglobii pe crăcile copacilor ronțîind alune,

ghindă și scorușe; pințele cu labe scurticele la piept, iar la spate cu picioaroange care, cînd umblă, se saltă ca lăcustele, și cățeii pămîntului — de le zice și șuițe — care scot capul la amiazi din găuri, ca să latre la soare, apoi mișunii cei cu gropanele pline de grîne, și șobolanii din smîrcuri; toate lighioanele, pînă și cîrțițele orbețe și aricii ghimpoși, ba chiar șerprii, gușterii și șopîrlele, toate i se arătau lui în cale, sau ca să-l slujească la vreo trebuință, sau ca să piară de mîna lui, cînd avea plăcere de vînat. Cu dînsul vulpile își cheltuiau de pomană și viclenia minții și iuțeala piciorului, căci de fiecare minciună a vulpii, el afla prea lesne mijloace o mie ca să-i vină de hac. Apoi și cu ursul cel mai sălbatic el își făcea jucărie; fără secure, fără cuțit, el intra semeț în vizuina lui, se lua cu dînsul la luptă dreaptă și întotdeauna ursul cădea mort la pămînt.

Astfel prin văzduh, astfel pe sub pămînt, el era mai tare, el era mai mare; de aceea și traiul lui era acum și mai mult pornit pe vînătoare.

Cînd feciorul de împărat trecea pe dealul Balaurului, d-a stînga Slănicului, lighioana cea înfricoșată, cu o falcă în cer și cu alta în pămînt,

*Șerpoaica, cu solzii verzi,
— să n-o vezi, să n-o visezi! —*

degrabă se zvîrcolea, se pitula și se afunda pînă la gurile iadului ca să nu o vadă viteazul vînător, să nu-i rezeze cu paloșul șapte capete și să nu-i stingă șapte suflete. Oricît de mult se silea dînsul ca să-i apuce înainte, iazma iadului prididea cu fuga și voinicul rămînea mereu să-și scoată necazul pe pasările cerului și pe lighioanele pămîntului. Da zi peste zi și nu putea nimeri. Așa mai păți într-o noapte; și a doua zi, de ciudă și de mînie, se porni de pe dealul Balaurului în jos, cînd abia se miji de ziuă și ajunse deodată cu zorile, cînd se deschideau florile, la valea stearpă și pustie a Pîclelor de glod.

Dacă nu știți și n-ați văzut, să vă spun eu că acolo și-a așezat Necuratul cazanele cu catran și cu smoală clocotită: pe sub pămînt gîlgîie și fierbe glodul noroios, mai rece decît gheața, mai negru decît ceața; apoi, pe guri căscate prin tot ocolul acelei văi fără de scursoare, țîșnește tina în sus, cînd de o șchioapă,

cînd de o palmă, cînd de un stînjén și mai mult; la fiecare gură împrejur s-a durat mușuroi și balele cătrănite pe care Ucigă-l-toaca le scuipă din văgăune se scurg năclăite de-a lungul movilițelor, se adună în nămol, se usucă de vînt, se crapă de soare și aștern tot fundul văii cu o humă sură și jilavă, pe care nu se prinde, doamne ferește, nici troscot, nici ciulini.

Cînd, de pe culmea vecină, feciorul de împărat făcu ochii roată deasupra văii urgisite, el văzu o biată căprioară rătăcită, călcînd cu sfială prin nămolul uricios al mocirlei; mai departe, o fiară sălbatică, un rîs sta stîrcit la pîndă; părul de pe dînsul, lung și subțire, alb și cu pete negre, se zbîrlise în sus; urechile-i țuguiate, cu pămătufuri de peri negri la vîrf, se ridicaseră drepte, și ochii lui, vii și pătrunzători ca ochii de femeie, scăpărau scînteii. Numai în două-trei sărituri de pisică el ajunsese căprioara, se agăță cu ghearele de pieptul ei, își înfipse dinții în beregată și se gătea să-i sugă cu desfătare sîngele din vine, cînd voinicelul învîrți repede praștia ca să o izbească în fiară. Dar ochii rîsului, care văd și în miezul pietrelor, zăriră ce i se gătea; el se smulse de la pieptul căprioarei și începu să latre în limba lui de fiară:

*„Împărate lunate,
nu-mi lua zilele toate;
ia-mi-le pe jumătate,
că-ți voi da eu nestemate,
chiar piatra rubinului,
clocotirea sîngelui!”*

Ș-acum, pentru a treia oară, feciorul de împărat iertă viața rîsului, precum iertase pe a vulturului, precum iertase pe a dihorului; el strînse praștia pe mînă, iar fiara, veselă și mulțumitoare că scăpase cu zile, scăpără din ochii ei o piatră de rubin, mare și frumoasă, roșie și vie, mai roșie decît fraga muntelui, mai vie decît para focului și întocmai ca sîngele voinicului.

Cînd o luă voinicul în mînă și o băgă în sîn, pare că îi mai crescuseră de o șchioapă inima într-însul. De aci înainte, toată firea cu suflare era prada lui. Toate fiarele pe care iuțea sîngelui le împinge, în fuga lor, a se așterne pămîntului ca iarba cîmpului la suflarea vîntului, toate cele care trăiesc din vărsarea sîngelui,

toate cîte din sînge îşi iau puterea şi prin sînge o şi pierd, toate se supuseră şi ele la voinţele voinicului, ca păsările cerului, ca lighioanele pămîntului.

Dinaintea unui aşa minunat vînător,

*cerbii de la munte
plecau a lor frunte,
mistreţii colţaţi
cădeau improşcaţi,
capra săltăreaţă
nu scăpa cu viaţă,
lupii din pădure
picau sub secure,
iepurii fricoşi...*

De va fi stat o lună sau un an, sau doi, petrecîndu-şi viaţa fără alte nevoi decît numai plăcerea şi cu mîngîierea de a prinde şi de a ucide fiare pădureţe şi păsări cîntăreţe, cine va şti, spună-o. Pe noi ceştia, plăieşi şi vînători de munte, atîta ne taie capul că omul la vînătoare, fie pe ger şi ninsoare, fie pe năduf de soare, nici nu prinde veste că ce timp mai este, nici nu vrea să ştie cum are să-i fie, nici nu bagă-n seamă la muncă de-l cheamă, nici că ia aminte de orice cuvinte, ci vesel omoară vremea care zboară, fără griji trăieşte, pe pămînt domneşte, şi e la vînat ca şi împărat.

Acum, daţi şi dumneavoastră cu socoteala, dacă chiar nouă – nişte bieţi păcătoşi plini de trude şi de nevoi – vînătoarea ne oţeleşte sufletele şi ne răpeşte minţile, apoi ce încîntic de fală şi de vitejie trebuie să fi fost pe voinicul fecior al doamnei Neagăi. Vesel şi voios la inimă, ager şi vîrtos la trup, el zîmbind ieşea dimineaţa din palatele părinteşti, zîmbind se înturna seara la maică-sa înapoi. Aşa viaţă, lină şi netulburată, doar că în rai poate să mai fi gustat cineva.

Dar grijile şi mîhniciunea lăsat-au vreodată multă vreme pe om fără ca să se lege de capul lui? Firea omenească aşa este ea de la Dumnezeu osîndită, ca să nu plutească neîncetat uşor ca fulgul pe apă şi să nu calce mereu tot pe căi desfătate. Căci, acolo unde este poiana mai înflorită şi cu frunzari acoperită,

acolo e și cursa priponită. Dai într-însa fără ca s-o vezi; te apucă, te glodește și uneori chiar de rea nu vrei să o crezi.

Ia să vedeți acum în ce fel păsul avea să-l ajungă pe voinicelul nostru și cu ce gingașe amăgiri avea să-i sece puterile și să-i stingă fericirile.

Într-o seară ca cea de astăzi, pe la apus de soare ca acum, el șezuse să se odihnească pe unul din pietroaiile măcinate de pe dealul Ulmușorului, tocmai deasupra gîrliciului de piatră, căruia îi zicem noi Grajdul Zmeilor, fiindcă acolo se adăposteau odinioară, în vremea de demult, fiarele cele aripate. Ședea el și privea în jos cum negurile întunecau treptat văile și culmile, cînd văzu trecînd încetinel pe deasupra capului său o porumbiță, ușoară și albă ca spuma laptelui la mulsoare, ca florile crinului la raza de soare. I se făcu dor de acea păsărică și, ca s-o prindă de vie, puse mîna în sîn, la zamfirul cel fermecat; dar ea, uitîndu-se la dînsul cu ochi dulci, fermecători, gunguni galeș în limba ei cea păsărească, și-i zise:

*„Ah, voinice, voinicele,
nu opri căile mele;
ci te ia dupe-al meu zbor;
căci, cu sînul plin de dor,
te cheamă să-ți faci dar
un scump, alb mărgăritar,
mîndra Fată-a Pietrelor
din valea Năculelor.”*

Aceste cuvinte, așa dulce șoptite, deșteptară în inima voinicului un freamăt necunoscut; în sînul lui se aprinseră dorințe nedeslușite, pe care pînă în ceasul acela nici în vis nu le încercase. Fără de a mai sta să cugete, el se ridică iute în picioare; sîngele i se încinsese ca focul prin vine; pieptul îi zvîcnea; în tot trupul simțea un avînt neînstrunat ce-l pornea să meargă supus și ascultător la chemarea porumbiței. Urmărind cu piciorul pe uscat zborul ei lin, cumpătat, el scobora văi, suia dealuri, străbătea păduri, trecea lunci și pîraie și, de ce umbla, pare că mai ușor pășea. Cînd raza cea mai tîrzie a soarelui se prelungea sfioasă pe foițele ierbii înflorite din poiana de sub

stîncile Năculelor, păsărica se opri pe o răsură îmbobocită și cu grai dulce cîntător striga așa:

*„Tu ce plîngi în stîncă
la umbră adîncă,
ieși acum din piatră,
albă, dalbă fată,
vie și frumoasă,
blîndă, răcoroasă,
cu chip luminos,
cu trup mlădios,
cu păr aurit,
pe umeri leit;
ieși, fată din piatră,
să te vadă-odată,
scumpul tău ursit,
căci iată-l sosit!”*

Ca un vis, ca o părere, se coborî de pe stîncă mîndra albă fată, naltă, mlădioasă ca o trestioară, cu părul de aur, cu ochi de balaur, ruptă din soare întocmai ca Ileana Cosînzeana. De frumoasă ce era, de albă ce s-arăta, la soare puteai căta, iar la dînsa ba! Cine-i vedea mersul, cine-i zărea chipul, cine-i auzea glasul, nu putea să o privească și să nu o îndrăgească, nu putea să o audă și să nu i se încrează.

Cu zîmbet gingaș pe guriță, cu ochi galeși și pătrunzători, venea mîndra cam descinsă, pășind ușor și legănat prin iarba moale și deasă a pajiștii. Ea se opri dinaintea voinicului și, arătîndu-i între degețele un bob mărunțel de mărgăritar alb, curat și luminat ca laptele la mulsoare, ca floarea crinului la soare, ca dragostele de fată mare, ea, cu viers dulce femeiesc, care mai lesne decît săgeata străpunge inima voinicului, îi grăi, rîzînd, așa:

*„Da-ți-l-aș și nu l-aș da,
că mă tem, îl vei uita
cînd la vînat te tot plimbi!
— Ba l-aș da, de vrei să-l schimbi
cu piatra zamfirului,
limpezimea cerului,*

*cu piatra smaraldului,
verdeața pământului,
cu piatra rubinului,
clocotirea sîngelui.*

Feciorul de împărat rămăsese uimit ca dinaintea unei năluciri încântătoare. Nu știa bine dacă este deștept sau dacă visează. Nu-i venea să dea crezămînt nici vederilor, nici auzului; și cu toate acestea, zîna ce-i sta în față îl privea cu ochi fermecători, aruncînd prin tot trupu-i, cînd aburi fierbinți, cînd fiori de gheață; vorba ei îi răsuna pînă în suflet, dulce și înduplecătoare. Pe cînd ea căta la dînsul și zîmbea, lui i se nălucea pare că cîmpul înflorise și cerul se luminase, iar cînd ea deschise gura ca să-i vorbească, pentru dînsul munții răsunară, apele se turburară, brazii se scuturară, codrii se treziră, frunzele șoptiră, stelele sclipiră și în loc se opriră. Atunci, viața să i-o fi cerut dînsa, gata și bucuros era el să i-o dea, numai ca mereu să poată privi la ea, numai ca în veci să o poată auzi. Degrabă scoase din sîn cîteșitrele nestematele fermecate, care pînă atunci fuseseră și toată puterea și toată bucuria lui, și, fără să se mai gîndească, fără să se îndoiască, le aruncă cu mulțumire în poala drăgălașei copile. Buzele ei fragede și rumeioare se răsfoiră într-un rîs de nebunatică bucurie și, apucînd mărgăritarul între dinții ei albi și mărunți ca și bobul nestemat, îl puse binișor pe buzele voinicului, într-un dulce și lung sărutat.

Atunci umbrele călduroase și bălsămite ale nopții de vară ascunseră în negură și în tăcere pe fericiții miri; singură porumbița cea albă îi dezmierda prin întuneric, cînd cu vesele cîntări, cînd cu blînde văietări; dar cînd răsăriră zorile, deodată cu florile, porumbița amăgitoare și la dragosti îndemnătoare, peste țări și peste mări zburase, prin văzduh se depărtase, fugind ca să nu mai vie și luînd cu sine în vecie scumpul, feciorescul dar, bobul alb de mărgăritar.

Zile și nopți, luni și săptămîni trecură. Feciorul de împărat și Fata din piatră trăiau înstrăinați de lume, singuri singurei, el numai cu dînsa, ea numai cu el, și altă grijă nu purtau, altă plăcere nu gustau decît ale dragostelor lor. Cercuind lumea întregă în poienița înflorită și cu frunzari acoperită de sub Pietrele Fetei, voinicul năpustise codrii, urîse izbînzile vieții sale

de mai nainte. Vînătoarea era uitată; inima lui se scâldea acum toată în dezmierdări nouă și necumpătate. Păsări, fiare și lighioane trăiau de el oropsite; toate se înstrăinaseră și se lepădaseră de al lor zburdalnic stăpîn; nici una nu-l mai cunoștea, nici una nu-l mai asculta; dar nici lui, nesocotitul, de ele nu-i mai păsa. Arcul și săgețile, ghioaga și praștia stau aruncate la pămînt; rugina și putregaiul se lipiseră de ele și le rodeau puterea. Așa feciorul de împărat, uitînd vitejia vînătorească, uitînd și casa părintească, ședea ziua și noaptea lungit moale pe covoare și cu capul în poala copilei se uita cu ochii în ochii ei, îi sorbea suflarea după guriță și-i cerea mereu să-l dezmierde cu cîntecele ei.

*„Cîntă-ți, mîndro, cîntecul,
Că mi-e drag ca sufletul.
Cîntă, scumpul meu odor!
Ici cu tine-aș vrea să mor!”*

Dar muierea tot muiere! Dă-i ce-ți cere că o să te certe de ce i l-ai dat. Cu încetul, cu încetul, începu fata a lua seama că sufletul voinicului se înmuiase la dogoreala dragostelor femeiești; acum îi părea rău și-i venea ciudă că iubitul ei nu mai era ca mai înainte, vitejelul plaiurilor, căruia lumea îi zicea cu laudă: Feciorul de împărat, cel cu noroc la vînat! În zadar îi cînta ea, cu viers dulce femeiesc, mîndru cîntec haiducesc; în zadar îl ruga să se trezească din traiul lînced și trîndav în care îl cufundase viața de iubire; în zadar îl tot îndemna ca să iasă cu dînsa din pustietate, ca s-o ducă să vadă lumea. El în brațe o strîngea, dulce mi și-o dezmierde și așa îi tot vorbea:

*„Facă lumea ce va face,
noi trăim aci în pace,
cum n-e drag și cum ne place!
Zică lumea ce va zice;
fericirea de aice
tot nu poate să ne-o strice!
Spună lumea ce-o voi,
noi aci cît vom trăi
fără griji ne vom iubi.”*

Dar urîtul, urîtul cel pocit, boala cea fără de crezămînt, care din plăceri trezite încolțește, sufletul îl amărăște, cu doruri se hrănește și la noi plăceri rîvneste, urîtul cel urgisit, care usucă și topește, mereu și necurmat în inima copilei se prefira și pe fiecă zi mai adînc o pătrundea, în ea zilnic se-ncuiba, mai amarnic o rodea. Feciorul de împărat vedea și simțea toate; dar leac sieși nu-și știa găsi. Fata umbla mai adesea razna prin păduri și prin livezi cu fruntea înnorată, cu fața lăcrimată și cînd se întorcea la soțul ei și-l găsea văitîndu-și tristețea lungit sub tulpina brazilor, ea îi zicea plîngînd și suspinînd:

*„Scoală, dragă, scoală frate!
nu mai tot zăcea pe spate,
că mi-am urît zilele,
mutînd căpătîiele,
cînd la cap, cînd la picioare,
cînd la umbră, cînd la soare”.*

*„Of! dragă, iubita mea!
nu pot, nu pot, chiar d-aș vrea;
boala mea nici că s-o duce
pîn' ce tu nu mi-i aduce
mură-albastră și amară,
sloi de gheață-n miez de vară.”*

*„Of! dragă, iubitul meu!
ajuta-ți-ar Dumnezeu!
eu toți munții i-am călcat,
mură-albastră n-am aflat,
sloi de gheață n-am găsit,
că pămîntu-i încălzit.”*

*„Fetișoară din Buzău,
mură-albastră-i ochiul tău
care mă ucide rău;
sloi de gheață netopită
e chiar inima-ți răcită
și de mine dezlipită.”*

Cînd ajunge inima să fie sleită de dragoste, apoi curînd pierе și mila. Fata din piatră, sătulă și de pustiul munților și de iubirea singuratică, visa acum noaptea și se gîndea ziulița întreagă la locuri desfătate și pline de lume, la orașe cu zgomot, cu petreceri și cu veselii, la cetăți unde toți să cate la dînsa cu dor și cu drag, și dînsa cu mîndrie la toți să se arate frumoasă și împodobită în haine trufașe și în pietre nestemate. Destul, destul își închisese ea tinerețele în depărtări, de lume înstrăinată; destul gustase plăcerea iubirilor tănuite. Acum inima-i zbură ca fluturile după lumină; sufletul ei cerea zgomotul veselilor, strălucirea averilor, vîlva trufilelor. Astfel de dorințe îi frămîntau mereu mințile și știm cu toții că ce se naște în cap de muiere, într-însul neistovit nu pierе.

Într-o dimineață, cînd feciorul de împărat se trezi din somn, îngreuiat de lingoare și de inimă rea, Fata din piatră pierise de lîngă dînsul. O așteptă să vină la amiază, o așteptă să vină seara; dar umbra molifților se așternu încetinel d-a lungul pajiștei, scăzu și crescă iarăși, dovedind scurgerea vremii și nimeni, nimeni nu veni...

Atunci pricepu dînsul că copila a fugit și în păduri l-a năpustit; atunci văzu bine că puica a zburat, s-a dus și pe dînsul l-a răpus. Atunci înlăuntrul lui se făcu adînc întuneric; în piept, inima-i zdrobită se încolăcea ca crîmpeie trunchiate de șarpe veninos. Ziua la soare, el se frămînta în durere; noaptea la stele, din ochi îi picura izvor de plînsoare și la tot ceasul, noaptea ca și ziua, ziua ca și noaptea, glasul lui duios răsuna prin codri: „Doamnă a inimii mele, stăpîină a acestor locuri! de ce m-ai părăsit? Unde te-ai dus? Ah, unde?...” Își aducea aminte d-ale ei dalbe frumuseți, d-ale ei dulci cîntări, de zilele fericite pe cînd glasul munților și al apelor răspundea cu vesel susur la glasul copilei, pe cînd ea umbla legănîndu-se, gingașă și ușoară, pe verdeața livezilor, pe cînd ea, tremurînd, scutura de pe cosițele-i bălaie zăpada mai puțin albă decît pielița ei. Atunci inima lui, cu suspine, întreba în zadar pe codri și pe stînci: „Unde și în ce țară va mai fi acea mîndră floare, acea drăgăstoasă romîncă, cu fața albă ca crinul, cu glas încîntător de zîină?... Numai rîul acuma, numai apele, cînd se clătesc, răspund cu vuiet la

gemetele mele... Ah! unde mai sînt, stăpîna mea dorită, ah! unde mai sînt chiar și viscoalele de odinioară?”

Dar toată jalea lui era în deșert; ce-a fost verde s-a uscat; ce-a-nflorit s-a scuturat. Într-acele plaiuri, în care el găsisese mai întîi mulțumirea, vînzînd și prinzînd cu nepăsare păsări de pe cer și fiare de pe pămînt, în acele dumbrăvi unde apoi își afluase fericirea la sînul drăgălașei fecioare, acum totul era veșted, totul era ofilit, totul se îmbrăcase într-un giulgiu de ger și întristare. El cercă să ridice de la pămînt arcul și săgețile, ghioaga, și praștia; dar armele erau ruginite, puterile-i erau slăbite, ochiul vedea turbure la țintă, brațu-i nu mai știa să nimerească țelul. Deodată cu nestematele pierduse și farmecul lor puternic. Fata din piatră le luase cu dînsa ca să facă cu ele cercei și ghiordane; iar el, sărmanul, el își aducea atunci aminte, cu dor și cu jale, despre locul unde se născuse, despre căminul unde crescuse, despre măicuța dulce care pe sînul ei îl legănase, despre toate bunurile, toate averile și toate mulțumirile pe care le pierduse. El se îngrozea văzîndu-se ajuns a rătăci, ca un suflet călător și fără tărie, prin locașele sălbatice ale fiarelor, a cerca prin codri și prin pustii năluca fericirilor, și inima-i sîngera, risipită în tîrzii și zadarnice căințe.

Doi feți cu stea în frunte

A FOST CE-A FOST; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti. A fost odată un împărat. Împăratul acesta stăpînea o lume întreagă, și în lumea asta era un păcurar bătrîn și o păcurăriță, care aveau trei fete: Ana, Stana și Lăptița.

Ana, cea mai în vîrstă dintre surori, era frumoasă, încît oile încetau a paște cînd o zăreau în mijlocul lor; Stana, cea mijlocie, era frumoasă, încît lupii păzeau turma cînd o vedeau pe dînsa stăpînă; iară Lăptița, cea mai tînără soră, albă ca spuma laptelui și cu păr moale ca lîna mieluşeilor, era frumoasă – mai frumoasă decît surorile sale împreună – frumoasă, cum numai dînsa era.

Într-o zi de vară, cînd razele soarelui erau mai stîmpărate, cele trei surori se duseră ca să culeagă căpșune în marginea codrilor.

Pe cînd ele culegeau căpșunile, îndată se aude un șir de tropote, ca și cînd ar veni și s-ar apropia o ceată de călăreți. Era cine era: era tocmai feciorul împăratului venind ca să meargă cu prietenii și cu curtenii săi la vînat.

Toți voinici frumoși, crescuți în șelele cailor, dar cel mai frumos și pe cel mai înfocat armăsar era... cine altul putea să fie?... făt-voinic, feciorul de împărat. Focul cailor se stîmpără în zărirea celor trei surori și călăreții deteră în pas mai încetișor, pînă ce, veniți și sosiți, se simțiră duși.

— Auzi tu, soră! grăi Ana către sora sa mijlocie – dacă m-ar lua pe mine i-aș frămînta o pîne, din care mîncînd s-ar simți ș-ar fi tot june și voinic, mai voinic decît toți voinicii din lume.

— Eu – zise Stana – dacă pe mine m-ar lua, i-aș toarce, țese și coase o cămașă, pe care îmbrăcînd-o s-ar putea lupta cu zmeii, trecînd prin apă fără să se ude, trecînd prin foc fără ca să se ardă.

— Iară eu – grăi Lăptița, cea mai tânără soră – dacă i-aș fi soție, i-aș face doi feți-frumoși, gemeni, cu părul de aur și cu stea în frunte, stea ca luceafărul din zori.

Cînd trec pe lângă fete, voinicii, chiar și cei împărătești, văd cu ochii și ascultă cu urechile. Ascultînd, ei auziră, înțeleseseră, iar înțelegînd, ei suciră frînele și săriră la fete.

— Sfîntă-ți fie vorba și a mea să fii, soție de împărat! grăi feciorul de împărat ridicînd la sine în șa pe Lăptița cu căpsune cu tot.

— Și tu a mea! grăi cel dintîi voinic către Stana, făcînd și el, precum a văzut pe stăpînul său.

— Și tu a mea! grăi al doilea în voinicie către Ana, ridicînd-o și pe ea în șa.

Făcînd așa, voinicii porniră spre curtea împărătească. În ziua următoare se făcură nunțile și apoi trei zile și trei nopți întreaga împărăție răsună de veselie oaspeților.

Peste alte trei zile și trei nopți merse vestea în țară că Ana și-a făcut pîinea; a cules bobi, a măcinat, cernut, frămîntat și a copt pîinea precum a fost zis la culesul de căpsune.

Încă de trei ori cîte trei zile și de trei ori cîte trei nopți trecură și o nouă veste merse în țară că Stana și-a făcut cămașa: a cules fire de in, le-a copt și melițat, a periat fuiorul, a tors firele, a țesut pînza și a cusut cămașa pe trupul soțului ei, precum a fost zis la culesul de căpsune.

Numai a Lăptiței vorbă nu s-a împlinit încă. Dar toate se fac numai cu vremea.

Cînd se împlini de-a șaptea oară a șaptea zi, numărată de la cea de întîi zi de cununie, feciorul de împărat se arată înaintea voinicilor și celorlalți curteni ai săi cu fața veselă și cu vorba pe de sute și mii de ori mai blîndă și mai îndurătoare decît pînă acum, dînd de știre că de aici înainte multă vreme n-are să mai iasă din curte, fiindcă-l poartă inima să stea zi și nopte lîngă soția sa. Era adică să se întîmple – din îndurarea lui Dumnezeu – precum a grăit Lăptița la cules de căpsune... Și lumea și țara și întreaga împărăție se bucurau așteptînd să se vadă ce nu s-a mai văzut încă.

Hei! dar multe se petrec în lume și dintre multe, multe bune și multe rele!

S-a întâmplat adică ca feciorul de împărat să aibă și o mamă vitregă, iară asta o fată mare în păr, pe care a fost adus-o cu sine, avînd-o de la cel dintîi bărbat. Și apoi — vai și amar de acela ce cade în asemenea cuscii!

După gîndul vitregei era să fie ca fiica sa s-ajungă soție de împărat și stăpînă peste împărăție, iară nu Lăptița, fata cea de păcurar.

Și acuma sărmana Lăptița avea să sufere, pentru că n-a fost pe gîndul vitregei, ci după voința lui Dumnezeu. Vezi! așa e lumea: chiar și acolo e rea, unde o poartă gîndul cel bun.

Era acuma în gîndul vitregei ca întîmplîndu-se după cum a fost zis Lăptița, să facă pe lume să creadă feciorul de împărat că nu e precum este și precum s-a zis. Nu putea însă face nimic, fiindcă feciorul de împărat stătea de-a pururea, zi și noapte, lîngă soția lui. Își puse dar în gînd ca cu una, cu două, cu vorbe și iscusințe, să-l urnească pe acesta, iară după aceea, rămînînd Lăptița în grija ei, a ei să fie grija. Știa că nu-i va fi greu să afle cale și chip.

Cu una, cu două, feciorul de împărat nu se urnea însă din loc. Vorbele zburară în vînt și iscusințele rămaseră lucru fără treabă. Vremea trecea, ziua se apropia, era mîine-poimîine, și feciorul de împărat nu se depărta de lîngă soția sa.

Cînd vitrega văzu că acuma nu e încotro, își puse piatră pe inimă și trimise carte, știre și veste la frate-său, a cărui împărăție era vecină, spuse cum și ce, și grăi două-trei vorbe, ca să vină cu oaste și voinici și să cheme pe feciorul de împărat la război.

Asta era una, bună și cea din urmă. Nici nu rămase în zadar!

Feciorul de împărat sări cuc de mînie, cînd îi veni vestea că acuma nu e bine, că iacă cum și ce, și cum că oștile vrăjmașului sînt pe cale să vină, să intre și să fie, precum de mult n-a mai fost... Bătaie adică, bătaie grozavă, bătaie între doi împărați!

Văzu și el că acuma nu e încotro, că n-are decît să facă ce e de făcut.

Așa sînt feciorii de împărat! Oricît în drag și-ar păzi nevestele și oricît de-a dor ar aștepta să-și vadă feții, cînd aud

de bătaie li se zvîrcolește inima în trup, li se frămîntă creierii în cap, li se împăienjenesc ochii... lasă nevastă și feți în grija Domnului și pornesc ca vîntul la război.

Feciorul de împărat a pornit ca primejdia, s-a dus ca pedeapsa lui Dumnezeu, s-a bătut cum se bate, cum numai el se bate și, cînd în a treia zi au crăpat zorile, iarăși a fost la curtea împărătească, sosind cu inima stîmpărată prin luptă și cu ea plină de dor nestîmpărat să știe ce e și cum, de cînd s-a dus!

Hei! Dar ce-auzi? Ce văzu? Îmi vine nici să nu mai povestesc, cînd văd atîta răutate, atîta suflet fără milă și urîță, și supărăcioasă, și grozavă treabă, încît nici nu se poate spune fără ca să răsufli o dată cu greu! Adică — a fost așa, că tocmai în a treia zi, în crepetul zorilor, în clipita cînd stelele se sting pe cer, cînd feciorul de împărat era numai trei pași de la poarta curții, s-a coborît darul lui Dumnezeu și s-a întîmplat întocmai precum a fost zis Lăpțița: doi feți-frumoși, feciori de împărat, unul ca și altul, cu păr de aur și cu luceferi în frunte.

Dar era ca lumea să nu-i vadă!

Vitregea, rea precum era în gîndul ei, în pripă puse doi căței în locul copiilor feți-frumoși, iar pe copiii cu părul de aur și cu steaua în frunte îi îngropă la colțul casei, tocmai la fereastra împăratului.

Cînd feciorul de împărat intră în casă și cercă s-audă și să vadă, n-auzi nimic, ci văzu numai pe cei doi cățeluși, pe care vitrega i-a fost pus în patul Lăpțiței. Multă vorbă nu se mai făcu. Feciorul de împărat văzu cu ochii și asta era destul. Lăpțița nu și-a ținut vorba, și acuma nu rămase decît să-și ajungă pedeapsa.

Feciorul de împărat n-avu încotro, își călca pe inimă și porunci să o îngroape în pămînt pînă la sînișori, rămînînd așa în ochii lumii, pentru ca să se știe ce e aceea cînd cineva cutează să înșele pe un fecior de împărat.

Într-altă zi — apoi — se făcu pe gîndul vitregei. Feciorul de împărat se cunună a doua oară și iarăși răsunară veselile de nuntă trei zile și trei nopți.

Hei! dar nu e darul lui Dumnezeu pe fapta nedreaptă! Cei doi feți-frumoși nu aflau odihnă în pămînt. În locul în care erau

îngropați, crescură doi paltini frumoși. Când vitrega îi văzu crescînd porunci ca să-i stîrpească din rădăcină.

— Lăsați-i să crească! porunci împăratul. Îmi plac aici la fereastră! Așa paltini n-am văzut încă.

Și apoi crescură paltinii, crescură cum alți paltini nu cresc: în fiecare zi un an, în fiecare noapte alt an, iară în crepetul zorilor, cînd se sting stelele pe cer, trei ani într-o clipită. Cînd se împliniră trei zile și trei nopți, cei doi paltini erau mîndri și nalți, ridicîndu-se cu crengile lor pînă la fereastra împăratului. Și apoi, cînd adia vîntul și se mișcau frunzele, împăratul asculta, asculta zile întregi la șoptirea lor. Îi părea că aude un suspin neîncetat, ca o plîngere pusă în vorbe neînțelese, pe care numai sufletul lui o simțea ca o simțire ascunsă și nepricepută, care ziua nu-i lăsa odihnă și care noaptea îl ținea treaz. Îl cuprindeau fiori în auzul acestei șoptiri și totuși îi părea că n-ar putea să fie fără de dînsa.

Vitrega simți însă ce e și cum. Își puse de gînd ca cu orice preț să stîrpească paltinii. Era greu, dar mințile muieresti storc din piatră zăr. Vicleșugul muierilor dezbracă voinicii: ce puterea nu poate, poate dulceața vorbelor, și ce nici asta nu poate, pot lacrimile mincinoase.

Într-o dimineață împărăteasa se puse pe de marginea patului soțului ei și începu să-l ademenească cu dezmierdări și vorbe de dragoste. Mult a ținut pînă la ruptul firului, dar în sfîrșit... și împărații sînt tot oameni.

— Bine! grăi feciorul de împărat cam cu jumătate de gură. Să fie pe voia ta; să stîrpim paltinii: dar din unul să facem un pat pentru mine, din altul un pat pentru tine.

Împărăteasa se mulțumi cu atîta.

Paltinii fură tăiați, și nici nu se înnoptă bine pînă ce paturile erau făcute și puse în casa împăratului.

Cînd feciorul de împărat se culcă în patul nou, îi părea că se simte de o sută de ori mai greu decît pînă acuma și totuși afla odihnă cum n-a mai aflat; iară împărătesei i se părea că zace culcată pe spini și mărăcini, încît toată noaptea nu putu adormi.

După ce împăratul adormi, paturile începură să scîrțîie. Și din aceste scîrțîituri împărăteasa scotea un înțeles cunoscut; i se

părea că aude vorbe, pe care nimeni nu le pricepea decît numai dînsa.

— Ți-e greu, frățioare? întrebă unul dintre paturi.

— Ba! Mie nu mi-e greu – răspunse patul pe care dormea împăratul – mi-e bine, căci pe mine zace iubitul meu tată!

— Mie mi-e greu – zise celălalt pat – căci pe mine zace un suflet rău!

Și tot așa vorbiră paturile în auzul împărătesei pînă în crepetul zorilor.

Cînd se făcu ziuă, împărăteasa își puse de gînd să prăpădească paturile. Porunci dar să facă alte două paturi tocmai ca și acelea, și cînd împăratul merse la vînat, le puse pe acestea pe neștiute în casă, iară paturile de paltini le aruncă în foc pînă la cea mai mică scîndură. Focul ardea; iară în pocniturile focului împărăteasa părea că aude tot acele vorbe de înțeles nepriceput.

După ce paturile arseră, încît nu rămase nici măcar o bucățică de cărbune, împărăteasa adună cenușa și o aruncă în vînt, pentru ca să fie dusă peste nouă țări și nouă mări, ca parte cu parte în veci să nu se mai afle.

Ea n-a văzut însă că tocmai atunci, cînd focul ardea mai frumos, se ridicaseră în sus două scînteii, și, ieșind la lumină, căzură tocmai unde au fost crescuți cei doi paltini, iară căzute aici, cele două scînteii se prefăcură în doi mielușei gemeni, din care unul era tocmai atît de frumos ca și celălalt, tocmai atît de blînd, cu lîna tocmai atît de strălucită. Doi miei, fiecare preț de-o împărăție!

Cînd împărăteasa văzu mielușei pascănd pe sub ferestrele împăratului, sări plină de bucurie la dînșii, îi luă în brațe pe amîndoi și-i duse la soțul său.

Din clipita asta, feciorul de împărat zi și noapte nu se gîndea decît la mielușei. Îi părea că în fiecare mișcare a mielușeilor, în fiecare zbieret ieșit din gura lor, în fiecare privire află ceva, care îi cădea greu și totuși îi ușura inima.

Văzînd că soțul său a îndrăgit mielușei, împărăteasa iarăși prinse gînd rău și nu se împacă pînă ce, cînd cu bine, cînd cu rău, cînd cu vorbe dulci și cînd cu plîns, nu făcu pe feciorul de împărat ca să se învoiască cu pierzarea mielușeilor.

Mielușeii fură tăiați. Ce nu se putu mânca, împărăteasa puse să se arunce în foc... în foc și piele, și lână, și oase, și tot ce a mai fost.

Nu mai rămase nimic.

Nimeni n-a băgat de seamă că tocmai pe fundul vasului în care s-a spălat carnea, între crăpătura doagelor, au rămas două bucățele din creierii mielușeilor. Când apoi slujnica împăratului s-a dus la vale după apă, bucățelele de creieri s-au spălat și au mers cu pîrîul pînă în apa cea mare, care curgea prin mijlocul împărăției. Aici din cele două bucățele s-au făcut doi peștișori cu solzii de aur, unul tocmai ca celălalt, deopotrivă, ca să se știe că sînt frați gemeni.

Într-o zi pescarii împărătești se sculară dis-de-dimineată și-și aruncară mreжіle¹ în apă. Tocmai în clipa cînd cele din urmă două stele se stinseră pe cer, unul dintre pescari ridică mreжа și văzu ce n-a mai văzut: doi peștișori cu solzii de aur.

Pescarii se adunară să vadă minunea, iar după ce văzură și se minunară, botărîră ca, așa vii precum sînt, să ducă peștișorii la împărat și să-i facă cînte.

— Nu ne duce acolo, că de acolo venim, de acolo sîntem și acolo e pieirea noastră, grăi unul dintre peștișori.

— Ce să fac dar cu voi? întrebă pescarul.

— Pune-te și adună rouă de pe frunze, lasă-ne să înotăm în rouă, pune-ne la soare și apoi nu veni pînă ce razele soarelui nu vor fi sorbit roua de pe noi, grăi al doilea peștișor.

Pescarul făcu precum i s-a zis: adună rouă de pe frunze, lăsa peștișorii să înoate în rouă, îi puse la soare și nu veni pînă ce razele soarelui nu sorbiseră roua de pe ei.

Ce-a aflat? Ce-a văzut? Doi copilași, feți-frumoși cu părul de aur, și cu stea în frunte, unul ca și celălalt, încît cine îi vedea, trebuia să știe că sînt gemeni.

Copiii crescură repede... În fiecare zi, un an, în fiecare noapte, alt an, iar în creștetul zorilor, cînd stelele se stingeau pe cer, trei ani într-o clipită. Și apoi creșteau precum alții nu cresc: de trei ori în vîrstă, de trei ori în putere și tot de trei în înțelepciunea minții. Cînd se împliniră trei zile și trei nopți,

¹ Mreжă — plasă de prins pește.

copiii erau de doisprezece ani în vîrstă, de douăzeci și patru în putere și treizeci și șase în înțelepciunea minții.

— Acuma lasă-ne să mergem la tatăl nostru, grăi unul dintre copii către pescar.

Pescarul îi îmbracă frumos pe amîndoi, le făcu cîte o căciulă de miel, pe care o traseră pe cap, ca nimeni să nu vadă părul de aur și steaua în frunte, apoi feții porniră către curtea împăratului.

Era ziua mare cînd ajunseră la curte.

— Vrem să vorbim cu împăratul! grăi unul dintre feți către străjerul ce sta încărcat de arme la poarta curții.

— Nu se poate, fiindcă tocmai acumă șade la masă, îi răspunse străjerul.

— Tocmai pentru că șade la masă! vorbi al doilea făt intrînd îndărătnic pe poartă.

Străjerii se adunară, voind să scoată pe feți din curte, dar aceștia trecură printre dînșii precum trece argintul viu printre degete. Cu trei pași înainte și alți trei în sus se pomeniră tocmai înaintea casei celei mari, unde împăratul ospăta cu curtenii săi.

— Vrem să intrăm! grăi unul dintre feți aspru către slujitorii ce stau la ușă.

— Nu se poate, răspunse un slujitor.

— Ei! vom vedea noi dacă se poate ori nu se poate! strigă celălalt făt, cotind îndărătnic pe slujitori în dreapta și în stînga.

Dar mulți erau slujitorii și feții numai doi. Se făcu o îmbulzeală și o larmă înaintea ușii, încît răsuna curtea.

— Ce e acolo afară? întrebă împăratul mînios.

Feții se deteră pașnici cînd auziră vorbele tatălui lor.

— Doi băieți voiesc să intre cu putere! zise un slujitor intrînd la împăratul.

— Cu putere? Cine să intre cu puterea în curte la mine? Cine sînt băieții aceia? strigă împăratul într-o răsufare.

— Nu știu, înălțate împărate – răspunse slujitorul – dar curat nu-i lucru, căci băieții sînt tari ca puii de lei, încît au străbătut prin străjuirea de la poartă, și acumă ne dau nouă de lucru! Ș-apoi de îndărătnici ce sînt, nici căciulile nu și le iau din cap!

Împăratul se roși de mînie.

— Scoteti-i afară – strigă el – înhățați-i cu cîinii!

— Lasă, că mergem noi și așa, grăiră feții plîngînd de asprimea vorbelor ce auziră, și porniră în jos pe trepte.

Cînd erau să iasă pe poartă, îi opri un slujitor ce venea în ruptul sufletului.

— A zis împăratul să veniți, că împărăteasa vrea să vă vadă!

Băieții se gîndiră puțin, apoi se întoarseră, suiră treptele și intrară la împăratul, cu căciulile în cap.

Era o masă plină, lungă și lată, iar pe lîngă masă toți oaspeții împărătești, în capul mesei împăratul și lîngă dînsul împărăteasa șezînd pe douăsprezece perini de mătasă.

Cînd băieții intrară, căzu una dintre perinile pe care ședea împărăteasa. Ea rămase pe unsprezece perini.

— Luați căciulile din cap! strigă un curtean către băieți.

— Acoperămîntul capului este cîntea omului. Noi avem poruncă să fim precum sîntem.

— Ei, bine! grăi împăratul îmblînzit de auzul vorbelor ce ieșiră din gura băietului. Rămîneți precum sînteți! Dar cine sînteți? De unde veniți? Și ce voiți?

— Sîntem doi feți gemeni, doi lăstari dintr-o tulpină ruptă în două, jumătate în pămînt și jumătate în cap de masă; venim de unde-am pornit și sîntem sosiți de unde venim: fost-am cale îndelungată și am grăit cu suflarea vînturilor și am vorbit în limba fiarelor și am cîntat cu valurile de apă, iar acum, în grai de om, voim să-ți cîntăm un cîntec, pe care-l cunoști fără ca să-l știi!

De sub împărăteasă sări a doua perină.

— Lasă-i să meargă cu prostiile lor! grăi ea către soțul său.

— Ba nu, lasă-i să cînte! răspuse împăratul. Tu ai dorit să-i vezi, iar eu doresc să-i ascult. Cîntați, băieți!

Împărăteasa tăcu, iar feții începură să cînte povestea vieții lor.

— A fost un împărat... începură feții: de sub împărăteasă căzu a treia perină. Cînd feții povestiră despre pornirea feciorului de împărat la bătaie, de sub împărăteasă căzură trei perini deodată.

Cînd feții săvîrșiră cîntecul, sub împărăteasă nu mai era nici o perină, iar cînd ei luară căciulile din cap și-și arătară părul de aur și stelele în frunte, oaspeții, curtenii și împăratul își acoperiră ochii, ca nu cumva să piardă lumina de atîta strălucire.

Și s-a făcut apoi, precum de la început a fost să fie, Lăptița fu pusă în cap de masă lîngă soțul ei; fata vitregei rămase cea mai rea slujnică la curtea Lăptiței, iar pe vitrega cea cu gînd rău o legară de coada unei iepe nebune și înconjură țara de șapte ori cu ea, încît lumea să știe și să nu mai uite, că cine începe cu rău, cu rău săvîrșește.

CUPRINS

ION CREANGĂ – Povestea lui Harap-Alb	3
DELAVRANCEA – Neghiniță	52
M. EMINESCU – Făt-Frumos din Lacrimă.....	62
N. FILIMON – Roman Năzdrăvan	82
N. FILIMON – Omul de Piatră	88
I. C. FUNDESCU – Făt-Frumos cu părul de aur	96
P. ISPIRESCU – Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte	108
P. ISPIRESCU – Prîslea cel voinic și merele de aur	117
A. I. ODOBESCU – Jupîn Rănică Vulpoiul	130
A. I. ODOBESCU – Feciorul de împărat cel cu noroc la vînat.....	139
ION SLAVICI – Doi feți cu stea în frunte	155

